

”NIIT OLI KOLME, MUT SITTEKI NIIT OLI YKSI”

Kristillisiä symboleita askarrella

6–8-vuotiaille lapsille

Niina Haatainen ja Kaisu Hyytiä

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+ kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus

+ LTO-kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Haatainen, Niina & Hyytiä, Kaisu. ”NIIT OLI KOLME, MUT SITTEKI NIIT OLI YKSI” Kristillisiä symboleita askarrellen 6–8-vuotiaille lapsille. Helsinki, Syksy 2009, 96 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyön virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on produktiona toteutettu kristillisiä symboleja käsittelevä askartelumateriaali 6–8-vuotiaille lapsille. Työelämän yhteistyötaho produktissa oli Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyö, jonka kerhotoimintaan materiaali ensisijaisesti on tehty. Idea opinnäytetyöstä lähti Pitäjänmäen seurakunnassa suoritettuihin opintoihin liittyvän harjoittelun aikana. Askartelujen avulla on tarkoitus tutustuttaa lapsia kristillisiin symboleihin ja samalla antaa kristilliselle identiteetille rakennusaineita. Materiaaliin on liitetty lyhyet käyttöohjeet myös kerhonohtajalle.

Opinnäytetyö toteutettiin vuosien 2007–2009 välisenä aikana. Aluksi etsittiin tietoa kristillisestä kasvatuksesta, lasten fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja hengellisestä kasvusta, sekä kristillisistä symboleista ja askartelusta kasvatamisen menetelmänä. Tiedon keruun jälkeen suunniteltiin askartelumateriaali valituista symboleista (kala, risti, enkeli, kolmio ja laiva). Tämän jälkeen askartelujen toimivuutta kokeiltiin käytännön kerhotilanteissa, joista saatujen havaintojen ja palautteen avulla materiaalia kehitettiin edelleen. Myös työelämätaholta saatu palaute oli osana työn kehitystä.

Kerhoihin osallistui kerrasta riippuen 2–6 kohderyhmäikäistä lasta. Lapsille askartelu tuntui olevan mieluista, minkä he myös ilmaisivat saadessaan antaa palautetta askartelutuokion päätteeksi. Materiaali oli pääpiirteiltään kohderyhmälle sopiva, vaikka osalle lapsista toiset asiat olivat helpompia kuin toisille tai vastaavasti haastavampia. Kehitysvaiheiden yksilöllisyys kohderyhmämme lapsilla on täysin normaalia, eikä tästä havaittu aiheutuvan lasten keskuudessa minkäänlaista kiusantekoa tai muuta vastaavaa.

Askartelumateriaalia voi käyttää myös muualla kuin Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyön kerhotoiminnassa. Sellaisenaan se on käytettävissä monipuolisesti 6–8-vuotiaiden lasten parissa, esimerkiksi koulun uskontotunneilla tai seurakunnan leiritoiminnassa. Sovellettuna materiaalia voi käyttää muillekin ikäryhmille lähes vauvasta vaariin, sekä seurakunnan toiminnassa että esimerkiksi julkisissa päivähoido- ja vanhuspalveluissa.

Asiasanat: askartelu, symbolit, produkti, seurakunta, kristillinen kasvatusta, spiritualiteetti, pedagogiikka, lasten kehitys

ABSTRACT

Haatainen, Niina and Hyytiä, Kaisu. "There were three of them but still it was one" Christian symbols for children through arts and crafts. 96 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Science, Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the arts and crafts lessons was to familiarise children with Christian symbols and also to help them to build their Christian identity. The thesis contained two parts. The first part contained theory about the theme. The second part consisted of instructions on how to make arts and crafts with 6–8 year old children. The material was collected in cooperation with Pitäjänmäki parish.

The material and Christian symbols were used in different clubs for children. The feedback from the children helped in developing the material. The number of 6–8 year old participants varied in the clubs from two to six depending on the club.

Children seemed to enjoy making the symbols and they expressed their feelings, also verbally when given the chance. The material was generally well suited for the group in focus. Some tasks were easier to some children and more challenging to the others. The material is easy to use, and it can be used with children outside Pitäjänmäki parish.

The material can be used with children, for example in religion classes or camp activities. The material can be adapted to be used by different age groups and in several contexts. The material can be used as a group activity and also individually as an arts and crafts project.

Key words: Arts and crafts, Symbols, Parish, Children

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN AIHEEN ESITTELY	8
2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet.....	8
2.2 Pitäjänmäen seurakunnan esittely.....	8
2.3 Varhaisnuorten kerhot Pitäjänmäen seurakunnassa	10
3 KRISTILLINEN KASVATUS.....	12
3.1 Uskontokasvatus	12
3.2 Kirkon pedagogisen toiminnan periaatteet	15
3.3 Kirkon varhaisnuorisotyön tavoitteet.....	17
3.4 Symbolididaktiikka	20
4 6–8-VUOTIAIDEN LASTEN VALMIUDET KERHOTOIMINTAAN.....	22
4.1 Lasten kognitiivinen kehitysvaihe	22
4.2 Fyysinen kehitys ja motoriset taidot.....	24
4.3 Lasten spiritualiteetti.....	25
4.4 Symbolien merkitys lapsille	28
5 ASKARTELU METODINA.....	30
5.1 Askartelun kokonaisvaltaisuus	30
5.2 Askartelu sosiaalisen ja hengellisen elämän kanavana.....	31
6 SYMBOLIT KRISTINUSKOSSA	33
6.1 Symbolien merkitys kristinuskossa.....	33
6.2 Kala, salainen vertauskuva Kristuksesta	34
6.3 Risti, kristinuskon perussymboli	35
6.4 Enkeli on Jumalan lähettiläs	37
6.5 Kolmio saattaa näkyväksi Isän, Pojan ja Pyhän Hengen.....	39
6.6 Laiva ja ankkuri symboloivat matkaa kohti taivaallista päämäärää.....	39
7 PROSESSIN KUVAUS	42
7.1 Opinnäytetyön eteneminen.....	42
7.2 Yhteistyö opinnäytetyöprosessin aikana.....	45

7.3 Materiaalipaketin suunnittelu	46
7.4 Materiaalin toimivuus käytännössä.....	47
7.4.1 Kala piirrettiin hiekkaan.....	50
7.4.2 Risti naulattiin kahdesta puusta	53
7.4.3 Kaikki saivat oman suojelusenkelin	55
7.4.4 Kolmiosta heijastui Isä, Poika ja Pyhä Henki	61
7.4.5 Nooan laivassa on toivoa kuvaava ankkuri	65
8 POHDINTAA	70
8.1 Materiaalipaketin arviointia	70
8.2 Materiaalin sopivuus kohderyhmällemme.....	74
8.3 Ohjaajan merkitys materiaalia käytettäessä	76
8.4 Eettistä pohdintaa.....	77
8.5 Pohdintaa ammatillisesta kasvusta opinnäytetyöprosessissa	80
9 MATERIAALIN SOVELTAMINEN MUISSA KONTEKSTEISSA.....	83
9.1 Kirkon varhaiskasvatus.....	83
9.2 Seurakunnan muu toiminta.....	84
9.3 Päivähoidon uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio.....	86
9.4 Peruskoulun uskonnonopetus	88
LÄHTEET	92
LIITTEET	
LIITE 1: MATERIAALI	
LIITE 2: KUVAUSLUPA	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön idea on lähtöisin Pitäjänmäen seurakunnasta. Seurakunnan varhaisnuorisotyöhön kaivattiin enemmän keinoja saada kristinuskoon ja Raamattuun pohjautuvia teemoja lasten ulottuville. Opinnäytetyö on toteutettu produktiona, johon kuuluu kristillisen askartelun suunnittelu ja kerhomateriaalin tuottaminen Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyön kerhoihin, etenkin 1.–2.-luokkalaisille lapsille. Seurakunnan tarpeet ja toiveet pyrimme huomioimaan muun muassa tekemällä itse materiaalista sisältöineen kustannuksiltaan vähäiset, pyrkimyksenä oli siis esteettisesti kestävä, mutta kuitenkin selkeä ulkoasu ja askartelut, joiden materiaalit ovat joko hyvin edullisia tai kierrätettäviä. Tietenkin olisi mukavaa, jos materiaalimme päätyisi laajempaankin käyttöön, sekä Pitäjänmäen seurakunnassa että myös muualla, kuten päiväkodeissa, kouluissa ja kristillisissä järjestöissä. Sovellettuna sitä voidaan käyttää myös muiden ikäryhmien kanssa tehtävässä kristillisessä työssä. Materiaali on koottu yhteen siten, että seurakunnan työntekijät voivat ainakin samoja ideoita työssään lasten ja nuorten kanssa toteuttaa.

Askartelujen avulla on tarkoitus tutustuttaa lapsia kristillisiin symboleihin ja samalla antaa kristilliselle identiteetille rakennusaineita. Tämä ei tarkoita faktatiedon ulkolukua, vaan kokemusperäistä lähestymistapaa symboleihin. Jumalan työ on usein salattua, eikä sen tarvitse näkyä mitenkään ihmisestä ulospäin. Toisin sanoen tavoitteena on, että materiaalin avulla on mahdollista tukea lapsia kristityksi kasvamisessa ja antaa (jopa konkreettisia) välineitä oman uskon tutkimiseen ja vahvistamiseen, sekä toisaalta olla lapsille kanssaihmisinä ja kristittyinä. Materiaali sisältää yleisen ohjeistuksen ohjaajalle ja jokaiseen symboliin liittyvät tarkemmat ohjeet, joissa on vinkkejä esimerkiksi hartauksia varten. Lapsille jaettavaksi on tarkoitettu kuvitettu askarteluohje, jossa on vaiheittain ohjeet kuhunkin askarteluun, sekä tiivistelmä askarreltavan symbolin taustasta.

Opinnäytetyössä käsitellään muun muassa 6–8-vuotiaan lapsen kehitystä lapsen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja hengellisen kehityksen näkökulmasta. Työn tarkoituksena on tarkastella myös kristinuskon eräitä tärkeimpiä symboleita.

ta ja niiden merkitystä kristinuskossa sekä lapsen spiritualiteetille. Prosessin kuvauksessa tarkastelemme opinnäytetyömme etenemistä. Tarkemmin on vielä kuvattu askartelumateriaalin kokeilua käytännön kerhotoiminnassa, jonka yhteydessä on haastateltu askarteluun osallistuneita lapsia. Vaikka materiaali tarjoaa kerhonojajalle vinkkejä myös teemoihin liittyvistä leikeistä, lauluista ja teksteistä, olemme keskittyneet itse askarteluihin ja niiden testaamiseen.

Materiaalimme sopii hyvin käytettäväksi kohdeikäisten lasten parissa kristillisessä kontekstissa. Vaikka monet symbolit ovat lapsille ja usein aikuisillekin kristityille haasteellisia tiedollisella tasolla täysin ymmärtää, voi niistä jäädä mielen sopukoihin jotakin hyvin keskeistä. Työmme otsikkokin ”Niit oli kolme, mut siiteki niit oli yksi”, tulee erään kolmioaskartelussa mukana olleen tytön oivalluksesta kolmiyhteisen Jumalan olemuksesta.

Opinnäytetyön tekijät työssään.

2 OPINNÄYTETYÖN AIHEEN ESITTELY

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön lopputuloksena on produkti (LIITE 1), jota on käytännössä testattu ja muokattu ennen viimeistä muotoaan. Opinnäytetyön tuotos on suunnattu ensisijaisesti lapsille ja heidän kanssaan työskenteleville, ja on tärkeä huomioida kohderyhmä parhaalla mahdollisella tavalla. Produktimme on kirjallinen tuotos, joka on suunniteltu lapsia palvelevaksi.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda seurakunnan varhaisnuorisotyön, erityisesti kerhomuotoisen työn, käyttöön kristillisiä symboleita käsittelevä askartelumateriaali 6–8-vuotiaille lapsille. Pyrimme saamaan aikaiseksi materiaalin, jonka avulla lapsille on helppo opettaa joitain uskomme keskeisistä symboleista ja johon lapsi voi halutessaan palata vaikkapa kotonaan. Vaikka askartelutuokioihin on sisällytetty tietoa kristillisistä symboleista ja sitä kautta kristinuskosta, ei tavoitteena ole ensisijaisesti tiedollinen oppiminen tai opettaminen, vaan tarjota lapselle mahdollisuus tutustua omaan hengellisyyteensä. Parhaimmillaan lapsi voi materiaalimme avulla askarrellessaan saada kokemuksia omasta kristillisestä uskostaan tekemisen kautta. Tärkeintä ei ole täydellisen ymmärryksen saavuttaminen, vaan ajatteluun ja pohdiskeluun kutsuminen.

2.2 Pitäjänmäen seurakunnan esittely

Pitäjänmäen seurakunta sijaitsee läntisessä Helsingissä ja alueellisesti siihen kuuluu Pitäjänmäen lisäksi Konalan, Marttilan, Reimاران, Tali-Strömbergin ja Pajamäen kaupunginosat. Pitäjänmäen seurakunta on ollut itsenäinen seurakunta vuodesta 1966 ja se kuuluu Huopalahden rovastikuntaan. (Pitäjänmäen seurakunta 2006.) Pitäjänmäen seurakunnan alueella on paljon yritystoimintaa, alueella on enemmän työpaikkoja kuin asukkaita. Alueen väestön keski-ikä jää hieman alle 40 vuoden, joskin suurimman ikäryhmän muodostavat 40–64 -vuotiaat. Ulkomaalaisia tai ulkomaalaistaustaisia alueella on 10,6 prosenttia

väestöstä, ruotsinkielisiä on 5,1 prosenttia väestöstä. (Helsingin kaupunki 2007.) Vuonna 2005 kaikista Pitäjänmäen seurakunnan alueella asuvista 14 208 henkilöstä seurakunnan jäseniä oli 10640, jolloin kirkkoon kuuluvien prosentuaalinen määrä oli 74,9 prosenttia. Seurakunnan jäsenistä puolestaan alle kuusivuotiaita oli 6,6 prosenttia ja 7–18-vuotiaita 12,3 prosenttia. (Pitäjänmäen seurakunta 2006.) Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulu Helsingissä keskimäärin 68,8 prosenttia väestöstä, eli Pitäjänmäessä kirkkoonkuuluvuusprosentti on hieman keskiarvoa korkeampi (Helsingin seurakuntayhtymä 2005a).

Seurakunnan papeilla on työssään omat erityisalueet: lapsi- ja perhetyö, lähetys- ja pyhäkoulutyö, nuoriso- ja rippikoulutyö, diakoniatyö sekä kirkkoherran viran hoitaminen. Diakoniatyöstä vastaavat diakoniapapin lisäksi kaksi diakonia ja rovastikunnan monikulttuurista diakoniatyötä tekevä diakonissa. Nuorisotyö on jakautunut varhaisnuoriso- ja nuorisotyöhön, joista kummastakin vastaa oma työntekijä. Lastenohjaajia on viisi, joista yhden työn painopisteenä on perhekerhotyö. Luonnollisesti Pitäjänmäen seurakunnassa on omat ammattilaisensa kirkkomusiikin ja puhtaanapidon saroilla, sekä kansliahenkilöstöä ja suntioita (Pitäjänmäen seurakunta 2006.) Pitäjänmäen seurakunnassa on vahva vapaaehtoisten ihmisten joukko, joka avustaa muun muassa varhaisnuoriso-, rippikoulu ja rukoustyössä.

Pitäjänmäen seurakunnassa toimii useampia päiväkerhoja seurakunnan eri tiloissa. Lapsiperheille suunnattua toimintaa ovat myös perhekerhot ja lasten messut. Seurakunnan varhaisnuorisotyö tarjoaa paitsi alakouluikäisille erilaisia kerhoja aina näytelmäkerhosta kokkikerhoihin, myös nuorille mahdollisuuden toimia kerhonohjaajana. Kerhonohjaajat saavat koulutusta kerhonohjaamiseen, joten isokoulutukseen osallistuminen ei ole välttämätöntä. Toisin kuin Pitäjänmäen seurakunnassa, joissain seurakunnissa kerhonohjaajilta vaaditaan osallistumista myös isokoulutukseen, jotta voi toimia kerhonohjaajana. Niin varhaisnuorille kuin nuorillekin järjestetään vuosittain joitakin leirejä ja heille erityisesti suunnattuja messuja.

2.3 Varhaisnuorten kerhot Pitäjänmäen seurakunnassa

Toiminnalla ja ympäristöllä on vastavuoroinen suhde. Toiminta- tai oppimisympäristö ei kata vain fyysisiä puitteita, kuten toimitiloja, vaan myös esimerkiksi sen millainen sosiaalinen ilmapiiri tilassa vallitsee. Vaikka ympäristö ohjaakin lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota, se ei kuitenkaan kasvata lasta. Aikuisen rooli ympäristön ja sen ilmapiirin ohjaajana oppimisen kannalta positiiviseen suuntaan on merkittävä. (Brotheus, Hytönen & Krokfors 2001, 87–90.) Toimitila ja sen ilmapiiri ovat osa sanatonta viestintää, joka on oppimisen kannalta merkittävää. Koska yhteisöllisyyttä ja ryhmän merkitystä tulisi korostaa kristillisessä lapsi- ja nuorisotyössä, tulisi myös tilojen olla sellaiset joissa ryhmän on hyvä kokoontua ja toimia yhdessä. Koska hengellisyys, mutta samalla myös halu korostaa matalan kynnyksen toimintoja, ovat osa seurakunnan lapsi- ja nuorisotyötä, tulisi toimitilojen olla sekä avoimuutta ja kutsuvuutta viestiviä että sakraaltilaa ja symboleita tarjoavia. Aina on oltava mahdollisuus myös hiljentymiseen ja luottamukselliseen keskusteluun. (Kirkkohallitus *i.a.*, 12.)

Kerhotiloja Pitäjänmäen seurakunnalla on useita, pääasiassa varhaisnuorten kerhot pyörivät eri tiloissa Pitäjänmäen kirkolla tai Konalan kirkon kerhotiloissa. Itse kerhohuoneet vaihtelevat pitkänomaisesta kerhotilasta kokkikeittiöön ja koko kerroksen kattavasta tilasta pieneen takahuoneeseen. Tiloissa on vaihtelevasti kristillistä kuvamateriaalia tai muita vastaavia virikkeitä. Tilat ovat useimmiten kirkon yhteydessä, mikä mahdollistaa tietynlaisen pyhyiden kokemisen, vaikka itse kerhotilat eivät symboleja huokuisikaan. Lisäksi käytettävissä on usein siirrettävää rekvisiittaa, kuten kynttilöitä, pyhiä kirjoja ja pöytä-ristejä, joiden avulla tiloja voi ehostaa.

Pitäjänmäellä kerhonohtajina toimii nuoria ja nuoria aikuisia, jotka ovat usein itsekin lapsina osallistuneet kerhoihin. Yleensä kerhonohtajat ovat jo käyneet rippikoulun, mutta vanhemman ohjaajan opastuksessa myös 7.–8.-luokkalaiset voivat toimia kerhonohtajajarjoittelijoina. Kerhonohtajat saavat opastusta ”työhönsä” paitsi käytännön kerhotoiminnassa, myös heille erikseen järjestetyssä kerhonohtaja koulutuksessa. Vaikka kerhonohtajat toimivat melko itsenäi-

sesti ja joutuvat tehtävässään ottamaan vastuuta esimerkiksi kerhon ilmapiirin viihtyisyydestä, on kerholaisilla monesti mahdollisuus keskusteluun kirkon työntekijän kanssa. Varhaisnuorisotyönohjaajan työhuone sijaitsee Pitäjänmäen kirkolla toimivien kerhotilojen läheisyydessä ja työntekijän ollessa paikalla toimiston ovi on auki toivottaen halukkaat lapset tervetulleiksi juttusille.

Varhaisnuortenkerhotoiminta Pitäjänmäellä lukuvuotena 2008–2009 oli tarjonnaltaan melko aktiivista, mutta etenkin syksyllä joidenkin kerhojen kävijämäärät olivat alhaisia. Suosituimpia kerhoja Pitäjänmäen seurakunnassa olivat kokki-kerhot, jotka oli tarkoitettu kolmasluokkalaisille ja sitä vanhemmille tytöille ja pojille. Tytöille oli suunnattu perinteisen tyttökerhon lisäksi näytelmäkerho, askartelukerho ja urheilu- ja pelikerho. Pojilla oli kokki-kerhon ohella mahdollisuus osallistua omaan urheilu- ja pelikerhoonsa. Lisäksi maanantai-iltapäivisin pyöri jonkin aikaa avoin ”varkkari-olkkari”, johon lapsilla oli mahdollisuus tulla koulun jälkeen tekemään läksyjä ja puuhastelemaan muuta mukavaa. Yksi tyttökerho, poikien urheilu- ja pelikerho, sekä varkkari-olkkari lakkautettiin vähäisen tai kokonaan puuttuvan kävijämäärän vuoksi. Lisäksi kirkolla kokoontuu joka toinen viikko niin kutsuttu lauantaikerho, joka toteutuu Pitäjänmäen kirkon varhaisnuorten tiloissa. Lauantaikerho toteutuu vapaaehtoisten aikuisten ohjaajien avustuksella ja se on suunnattu perheille, jotka erityisesti kaipaavat välillä lastenhoitoapua, jotta perheen aikuiset saisivat aikaa itselleen. Lähinnä tämä siis tarkoittaa yhden vanhemman perheitä ja perheitä, joissa on huomattavan monta lasta. Kerho kestää kolme tuntia ja siihen kuuluu leikkiä, pyhäkouluhetki, ruokailu ja hartaus.

3 KRISTILLINEN KASVATUS

3.1 Uskontokasvatus

Kristilliselle kasvatukselle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää, sillä myöskään kasvatusta itsessään ei voida määritellä yksiselitteisesti. Kasvatukseen tyypillisesti liitettävänä piirteinä voidaan kuitenkin pitää muun muassa tarkoituksellisuutta, säännönmukaisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Vaikka kasvatusta tapahtuu myös tahattomasti ja tiedostamatta, on sillä aina kuitenkin pyrkimys muutokseen, kasvun ja kehityksen tukemiseen, sekä oppimiseen. Kasvatus on aina arvosidonnaista ja tämä heijastuu kasvattajasta. Kasvatus on aina vuorovaikutusta kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Näistä lähtökohdista voidaan siis sanoa kasvatuksen olevan päämääräsuuntautunutta, arvoihin sitoutunutta toimintaa, joka toteutuu erityisessä vuorovaikutussuhteessa. (Muhonen ja Tirri 2008, 64–65.) Uskontokasvatus poikkeaa esimerkiksi opettamisesta siten, että jaettava tai eteenpäin siirrettävä perinne ei ole vain kasvattajan hallussa, vaan se on itsenäinen osatekijä, jonka kasvatukselliset vaikutukset kohtaavat sekä kasvattajan että kasvatettavan. (Vermasvuori 1987, 10–11.) Uskontokasvatus on siis pohjimmiltaan kohtaamista. Ihmisen sisäinen maailma kohtaa ulkoisen todellisuuden, pyrkien tekemään Jumalan tuonpuoleisen maailman ymmärrettäväksi maailmassa, jossa elämme (Issakainen 2005, 128).

Uskontokasvatusta ja uskonnollista kasvatusta käytetään usein synonyymeinä, mutta ne voidaan myös erottaa toisistaan. Tällöin uskontokasvatuksella ymmärretään tunnustuksetonta kasvatusta ja uskonnollisella kasvatuksella tunnustuksellista kasvatusta. Kristillinen kasvatus voidaan määritellä kristillisen perinteen välittämisenä sukupolvelta toiselle, jolloin huomio kiinnittyy sekä kasvatuksen sisältöön että prosessiin. Kristillistä kasvatusta voidaan tarkastella myös tavoitteiden ja päämäärän näkökulmasta. Se voidaan määritellä esimerkiksi kristilliseen uskoon kasvattavaksi uskontokasvatukseksi tai kasvatukseksi joka aikaansaa kristillistä oppimista. (Muhonen ja Tirri 2008, 66–67.)

Uskoa ei voida kasvatuksen avulla synnyttää vaan se on Jumalan lahja. Uskontokasvatuksella tuetaan ihmisen kasvua, vaikkei hän omaksuisikaan uskontoa. Kasvatus on aina kontekstuaalista. Seurakunnan kasvatustoimintana kristillisen kasvatuksen tavoitteena on tukea sekä uskoon kasvamista että siinä pysymistä. Tavoitteeseen sisältyy kristityn identiteetin tukeminen sekä yksityisenä kristittyinä, että yhteisön jäsenenä. (Muhonen ja Tirri 2008, 67.)

Uskontokasvatuksen keskeisenä pedagogisena periaatteena on avata lapselle hänen omaa uskonnollista traditiotaan sekä antaa valmiuksia elää dialogissa erilaisten ihmisten kanssa. Lähtökohtana on eettisten valmiuksien antaminen persoonalliseen ja yhteisölliseen elämään. Persoonallisella vuorovaikutuksella on oma merkityksensä oppimisessa. Kokemus yhdessä tekemisestä ja jakamisesta on tärkeää, sillä näin työskentelyssä päästään pintaa syvemmälle. Uskontokasvatuksessa tulisi pyrkiä käyttämään lapsiryhmän keskinäistä vuorovaikutusta hyväksi. Tärkeää on antaa lapsille mahdollisuus esittää spontaaneja kysymyksiä ja pohtia niitä yhdessä. Keskeisiä uskontodidaktiikan periaatteita ovat elämyksellisyys havainnollisuus ja toiminnallisuus. (Kallioniemi 2005, 27–28.) Uskontokasvatuksen toteuttaminen edellyttää tuntemusta kirkon keskeisestä opista, uskontokasvatuksesta ja kristillisestä kasvatuksesta. Lisäksi on oltava perillä sekä lapsen psykologisesta että uskonnollisesta kehityksestä. Toiminta on suunniteltava siten, että se on mitoitettu lapsen ikätasoon sopivaksi ja että se tukee lapsen itseohjautuvuutta, sekä aktivoi lasta ymmärtämään asemansa toiminnan subjektina. Kirkon uskontokasvatuksen tavoitteena on kristillisen uskon perusteiden oppiminen ja omaksuminen, kun taas yhteiskunnan tarjoamassa uskontokasvatuksessa painopiste on yleensä uskontoon liittyvässä tiedossa. (Kallioniemi 2004, 52–53.)

Englantilaisen uskontopedagogi David Hayn mukaan uskonnon oppimisessa on painotettava kokemuksellisuutta. Keskeisenä lähestymistapana on lapsen persoonallisten, sisäisten kokemusten tarkastelu sekä spirituaalisen kehityksen monipuolinen tukeminen. Uskonnon opettamisen tehtävänä nähdään auttaa lapsia tutkimaan hiljaisuutta, keskittymään itseensä ja tulemaan tietoisiksi tässä ja nyt. Näin rohkaistaan lapsia löytämään omia kokemuksiaan esimerkiksi symboliikkaan pohjautuen. Tavoitteena on rohkaista lapsia avautumaan uskonnolli-

sille kokemuksille. Hayn mukaan uskonnon välittämisessä on kolme keskeistä seikkaa. Ensinnäkin on tuettava lapsia avoimuuteen. Toiseksi on rohkaistava lapsia näkemään myös vaihtoehtoisia malleja ja erilaisia tarkastelukulmia käsiteltäviin asioihin. Kolmantena seikkana Hay näkee opettajan roolin, jonka tulee olla lapsien avoimuutta tukeva. Lasten tulisi saada mahdollisuus oman uskontonsa ja uskonnollisuutensa tutkimiseen sekä itsenäisesti että kollektiivisesti. (Kallioniemi 2003, 433–434.)

Viimeaikoina koulupedagogiikassa on käytetty toimintakulttuurin käsitettä. Termi sisältää muun muassa viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit, sekä arvot periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Hiljattain uskonnon opetuksessa on pyritty kehittämään omaa toimintakulttuuria, johon liittyy esimerkiksi oppiaineeseen soveltuvat oppimisteoriat ja toimintamallit. Näitä voidaan soveltaa myös uskontokasvatuksessa. Sosiokulttuurisessa ja kokemuksellisessa oppimisessä ajatellaan oppimisen olevan osa lapsen kasvua ja kehitystä, sekä koskevan koko hänen persoonaansa. Uskontokasvatuksen ongelmana on ollut opetuksen irrallisuus arkielämästä, jolloin se ei ole liittynyt lapsen kokemus- ja elämysmaailmaan. Uskontokasvatuksessa tulisi tietoisesti rakentaa sellaista toimintakulttuuria ja pedagogiikkaa, jossa painotetaan opetuksen merkityksellisyyttä ja jossa liitetään opetus lapsen elämään, siten, että lapsi kokee sen tärkeäksi. (Kallioniemi 2005, 27–28.)

Lapsilähtöisessä kasvatuksessa ei nähdä tarpeellisena etukäteen laadittuja kasvatuksen sisältöjä ja tavoitteita, esimerkiksi kasvatus- ja opetussuunnitelmia. Lapsilähtöisen kasvatusajattelun mukaisesti kasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät voidaan johtaa lapsesta. Näin pyritään irti aikuisen valta-asemasta kasvatuksessa. Ongelmana lapsilähtöisessä kasvatuksessa on sen soveltaminen yhteiskunnan tarjoamaan kasvatukseen. Kun korostetaan lasten kaikinpuolista ja tasapainoista kehittymistä, ovat etukäteen laaditut opetus- ja kasvatussuunnitelmat paras tae sille, että kasvatuksen vaatimukset toteutuvat kaikkien lasten kohdalla. (Hytönen 2008, 99.)

Tohtori Michael Grimmittin mukaan lapsille tulisi opettaa uskontoa lapsen omasta ajatusmaailmasta ja kokemuksista käsin. Haasteelliseksi kasvattajalle tämän

tehtävän tekee lapsen omien kokemusten linkittäminen keskeisiin uskonnollisiin käsitteisiin. Uskonnon maailmaa tulisi lähestyä siten, että päästäisiin käsiksi lasta koskettaviin kysymyksiin. Tällainen lapsilähtöinen lähestymistapa korostaa spirituaalisen herkkyyden herättämistä, enemmän kuin täydellistä asioiden tunnistamista ja osaamista. (Tirri 2001, 1.)

3.2 Kirkon pedagogisen toiminnan periaatteet

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on oma valtakunnallinen kasvatustoimintaa ohjaava teos ”Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio sekä strategia 2010” (tässä tekstissä kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia). Tämän kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian pohjana ovat evankelis-luterilaisen kirkon muut ohjenuorat; Läsnäolon kirkko, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon visio ja strategia 2010, Rippikoulusuunnitelma 2001: Elämä, usko ja rukous, sekä Nuorten Keskus ry:n strategiasuunnitelma: Nuori kuuluu - nuoret kuuluvat. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian tarkoitus on toimia valtakunnallisena ja hiippakunnallisena apuna kun mietitään lapsi- ja nuorisotyön yhteisiä lähtökohtia ja tulevaisuuden linjauksia. Se ei ole selkeästi minkään pedagogisen suuntauksen kannalla, oman pedagogisen teorian luominen pelkästään teologisista lähtökohdista ei ole mahdollista. Kasvatuksen teorit kehittyvät ja menetelmät muuttuvat, ja sovellettaessa erilaisten pedagogisten suuntausten toimintamalleja seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä tulisi pohtia niiden taustalla olevia arvoja ja niiden toimivuutta kristillisen kasvatuksen, ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon näkökulmista. Näin voidaan poimia kirkon käyttöön parhaiten sopivia kasvatuksellisia menetelmiä ja suhtautua kriittisesti sellaisiin tapoihin jotka tuntuvat kristillisestä näkökulmasta katsottuina vierailta. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiaa laadittaessa on tietoisesti pyritty siihen, että muutokset nähtäisiin mahdollisuuksina. Strategialinjaus pyrkii olemaan linjoiltaan avautuva, vahvuuksille rakentava, uutta etsivä ja haasteita vastaanottava. (Kirkkohallitus *i.a.*, 3–4, 10–11.)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia näkee ihmisen jatkuvana oppijana joka konstruktivistisesti rakentaa uutta tietoa vanhan jatkoksi. Ihminen oppii sekä tietoisesti että tiedostamatta ja oppiminen on osa kokonaisvaltaista kasvuprosessia. Vuorovaikutus ja dialogi ovat kristinuskon sisältöjen ymmärtämisen kannalta tärkeitä, ne antavat lapselle mahdollisuuden kysellä ja pohtia, purkaa väärinkäsityksiä ja vahvistaa oppimaansa, sekä mahdollisuuden olla tarvittaessa niin avoin, kuin kriittinenkin. Kristinuskoon ja etiikkaan liittyvää tietoa, käsityksiä ja kokemuksia tulee voida käsitellä aktiivisesti, pyrkiä ymmärtämään niiden kontekstit sekä arvioida ja työstää niitä eteenpäin. (Kirkkohallitus *i.a.*, 11.)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia ohjaa luonnollisesti myös Helsingin seurakuntayhtymän lapsi- ja perhetyön strategiaa. Helsingin seurakuntayhtymän lapsi- ja perhetyön strategiassa vuodelta 2005 käsitellään seurakunnan lapsille ja perheille tarjoaman toiminnan sisältöjä niiden perheiden kannalta, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Helsingin seurakuntayhtymän lapsi- ja perhetyön strategiassa sivutaan myös varhaisnuoriso- ja nuorisotyötä ja niiden sisältöjä. Strategiatyöryhmä koostui kirkollisen kasvatustalon ammattilaisista. Yhteinen kirkkoneuvosto päätti lokakuussa 2005 hyväksyä strategian yhteistä toimintaa käsittelevän osan ja suositella seurakuntia hyväksymään sen seurakunnan lapsi- ja perhetyön kehittämisen pohjaksi. (Helsingin seurakuntayhtymä 2005b, 2–3.)

Seurakuntien erityisesti alkuopetusikäisille lapsille tarjoama toiminta pitää useimmiten sisällään erilaisia kerhoja, pyhäkoulua, teematapahtumia, leirejä ja koululaisten iltapäivätoimintaa (Seppälä 1988, 119–143). Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia pohtii mitä kirkon lapsi- ja nuorisotyö on suhteessa kasvatukseen ja tulee siihen tulokseen ettei niitä voida pitää synonyymeinä muttei myöskään erottaa toisistaan. Kasvatus on osa kaikkea lapsille ja nuorille suunnattua kristillistä toimintaa joka toteutuu kasteopetuksena, ikäkausikohtaisena työnä, ohjauksena ja huolenpitona, yhteistyönä perheiden kanssa ja myös monenlaisena omaehtoisena, osallistavana, osallisuuden kokemuksia mahdollistavana toimintana. Tällä kasvatuksella tulee vahvistaa lapsen ja nuoren minäkuvaa ja itsetuntoa sekä ohjata heitä arvostamaan itseään sellaisena kuin ovat. Kasvatukseen kuuluu myös se että lapsia ja nuoria ohjataan ihmisten keskinäiseen kunnioittamiseen ja lähimmäisen rakkauteen. (Kirkkohallitus *i.a.*, 3, 4, 10.)

3.3 Kirkon varhaisnuorisotyön tavoitteet

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia asettaa seurakuntien lapsi- ja nuorisotyölle monia tavoitteita. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön lähtökohtana on Jumalan läsnäolo maailmassa ja Kristuksen läsnäolo sanassa ja sakramenteissa. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön toiminta-ajatus nousee lähetyskäskystä ja lasten evankeliumista:

Jeesus tuli heidän luokseen ja puhui heille näin: ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsiksi: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heidät noudattamaan kaikkea mitä minä olen käsenyt teidän noudattaa. Ja katso minä olen teidän kansanne kaikki päivät maailman loppuun asti.” (Matt. 28:18–20.)

Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Opetuslapset moittivat tuojia, mutta sen huomattessaan Jeesus närkästy ja sanoi heille: ”Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaisensa on Jumalan valtakunta. Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse. Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä. (Mark. 10:13-16.)

Näihin Kristuksen sanoihin perustuen kirkko edistää lasten, nuorten ja heidän kotiensa mahdollisuuksia kohdata armollinen Jumala ilman ehtoja (Kirkkohallitus *i.a.*, 4–6).

Kirkon piirissä tapahtuvassa kasvatuksessa on pyrittävä turvaamaan lapsuus. Lapsen annetaan olla oman ikäisensä ja häntä tuetaan kasvussaan. Lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on, mutta hänelle asetetaan myös rajat joiden puitteissa toimia. Lapsille annetaan mahdollisuus käsitellä asioita omaan ikävaiheeseen kuuluvan kykynsä mukaan, eikä työntekijän tulekaan olla valmiiden vastausten lähde vaan kyselyyn ja pohdiskeluun kannustaja. Käsiteltävien asioiden tulee olla sellaisia että lapsi kykenee ne ymmärtämään eikä huku liian suureen informaatiotulvaan. Lapsi tulee kohdelluksi oikeudenmukaisella ja tasa-arvoisella tavalla. Aikuinen on turvallinen ja läsnäoleva auktoriteetti, joka tukee ja ohjaa lasta hyväksyen tämän keskeneräisyyden ihmisenä. Armoa ja anteeksiantoa huokuva ilmapiiri tuo toimintaan myös toivon näkökulman. (Kirkkohallitus *i.a.*, 21–23.)

Toiminnassa tulisi välittyä se että Jumala on, se on kaiken kirkon työn perusta ja siihen perustuvat myös sana, sakramentit ja seurakuntien olemassaolo. Hengellinen elämä on tärkeä osa seurakunnan työtä, Jumalasta ei tule vaieta vaan seurakuntalaisia tulee auttaa näkemään Jumala ympärillämme. Lapsille ja nuorille on tehtävä selväksi että ihmisen arvo ei ole sidoksissa hänen tekemisiinsä, arvokasta on olla Jumalan luoma. On myös hyvä pohtia maailmassa olevaa oikeaa ja väärää sekä niiden välistä rajaa. Turvallisen aikuisen tarjoama ohjaus on tärkeää lapsen hengellisen kasvun kannalta. (Kirkkohallitus *i.a.*, 5, 24.) Lapsen on hyvä tiedostaa että seurakunnassa hänellä on tarvittaessa mahdollisuus keskusteluun ja sielunhoitoon. Pysyvät ihmissuhteet luovat turvallisen kasvuympäristön myös kodin ulkopuolella. (Heikinheimo 2006, 229.) Säilyttääkseen yksilöllisyytensä ja toteuttaakseen itseään lapset tarvitsevat sekä vapautta että ehdotonta rakkautta. Samalla on kuitenkin autettava lasta erottamaan hyvä pahasta, kielletty sallitusta ja tavoittelemisen arvoinen turhasta. (Kirkkohallitus *i.a.*, 5, 24.)

Kiireisessä ja stressin täyteisessä tehokkuutta ja menestymistä suosivassa nyky-yhteiskunnassa on tähdellistä viestiä lapsille ja nuorille että elämä on jo nyt. Jokainen elämänvaihe on itsessään arvokas, Jumala arvostaa ihmistä kaiken ikäisenä. Lapsen on saatava olla lapsi ja nuoren nuori. Elämä on tärkeää myös silloin kun se tuntuu epätäydelliseltä ja silloinkin elämästä on oikeus iloita. Elämä on lahja joka on nyt, mutta myös ikuisesti. Toivo elää ja avaa uusia näkökulmia. Jumalan rakkaus koskettaa, kutsuu ja lähettää, se kutsuu meitä lähimmäisyyteen ja yhteisvastuuseen. Rakkaus on liikuttava voima, se saa meidät liikuttumaan ja liikkumaan. Rakkaus saa meidät auttamaan: rukoilemaan, kuuntelemaan, lohduttamaan ja rohkaisemaan. Rakastetuksi tuleminen ja läsnäolo auttavat meitä eteenpäin arkipäivän vaikeuksista. (Kirkkohallitus *i.a.*, 5–6.)

Edellä mainittujen teemojen täytyisi siis tavalla tai toisella välittyä seurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä. Lapsi- ja nuorisotyön visio on että vuonna 2010 lapsella on mahdollisuus evankelis-luterilaisen kirkon toiminnassa kohdata pyhä, rakastava ja armollinen Jumala ja välittäviä ihmisiä. Lapsi saa olla oman ikäisensä ja oma itsensä sekä saa tukea ihmisenä ja kristittyinä kasvamiseen. Lapsien kanssa työskentelevillä aikuisilla on tarvittava tietotaito lapsen kasvusta ja kehityk-

sestä ja he osaavat ohjata lasta etsimään vastauksia elämän kysymyksiin ja elämään mielekästä elämää. (Kirkkohallitus *i.a.*, 8–9.)

Kristillisen tradition tulee voida välittyä sukupolvelta toiselle seurakunnan toiminnassa. Kasteopetus on keskeinen osa tätä traditiota. Lapsi oppii että kasteessa ihmisestä tulee Jumalan lapsi ja hän saa lahjaksi uskon. On tärkeää että kirkon työntekijät ovat sisäistäneet kristillisen ihmisenäkemyksen, täten se välittyy parhaiten myös seurakuntalaisille. Ihminen on Jumalan kuva ja hänet on luotu elämään yhteydessä luojaansa, jokainen ihminen on siis ainutlaatuinen ja jokainen elämä on arvokas. Ihminen on tarkoitettu kasvamaan, elämään ja jakamaan elämän todellisuutta ja vastuuta toisten ihmisten kanssa. Seurakunnan lapsi ja nuorisotyössä tulee varjella ja kunnioittaa jokaisen lapsen ja nuoren ainutlaatuisuutta, yksilöllisyyttä ja ihmisarvoa. (Kirkkohallitus *i.a.*, 10, 14.)

Jumalanpalveluselämän saattaminen mielekkääksi osaksi kirkon lapsi- ja nuorisotyötä on haastavaa. Jumalanpalvelusten ja muun hartauselämän tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös lasten ja nuorten tarpeet, esimerkiksi järjestämällä heille erityisesti suunniteltuja tilaisuuksia tai viemällä jumalanpalveluksen kouluun tai päiväkotiin. Myös rukouksen yhteisöllistä puolta tulee pitää vahvasti esillä, samalla kun tuetaan kodeissa tapahtuvaa yksityistä rukousta ja annetaan lapsille uusia välineitä rukoilemiseen. Lapsi- ja nuorisotyön tehtävänä on myös tehdä Raamattua tutuksi, ainakin suurimpien kertomusten niin uudesta kuin vanhastakin Testamentista tulisi tulla tutuksi kaikille sukupolville. Raamatun kertomukset auttavat ihmistä ymmärtämään itseään Jumalan luomassa maailmassa sekä kulttuurimme rikkautta. (Kirkkohallitus *i.a.*, 13–16.)

Kirkon lapsille suuntaamassa toiminnassa lähtökohtana on aina lapsi ja hänen elämäntilanteensa. Kirkon lapsityön ei tulisi olla pelkkää kasvatusta ja opetusta, vaan uskonnollisen omaksumisen ja sisäistämisen rinnalla tulisi olla mukana uskonnollista ymmärrystä lisääviä elementtejä ja virikkeitä lapsen persoonalliselle, hengelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle. (Kallioniemi 2004, 52–53.) Aikuistyön teologiaa ei voi sellaisenaan käyttää lapsityössä, sillä lapsen ajatusmaailma on erilainen aikuisen ajatusmaailmaan verrattuna. Kontekstuaalisen teologian käyttö on mielekästä työskenneltäessä eri ikäryhmien kanssa, mutta

erittäin tärkeää se on työskenneltäessä lasten kanssa. Kontekstuaalinen teologia on sidottu käsillä olevaan tilanteeseen, tapahtumaan ja todellisuuteen. Myös Jumalasta puhuttaessa on käytettävä niiden ihmisten kieltä jotka ovat kuuntelemassa. (Kantola 2004, 109.)

Lapselle on luotava edellytykset vuorovaikutukselle, jossa kysymykset saavat syntynsä ja jossa nämä kysymykset saavat aikaan puhetta Jumalasta lapsille niin, että Jumalan uskollisuus ja rakkaus voivat ympäröidä heidät. Myös kieli, maailma ja ajattelu ovat sidoksissa toisiinsa ja myös nämä seikat on otettava huomioon jotta teologiaa on mahdollista toteuttaa. Loppujen lopuksi kaikki *toimiva* teologia on kontekstuaalista, maailmasidonnaista. Teologia ei silti synny tai kehity vain kontekstista, vain maailmasta. (Kantola 2004, 111.)

3.4 Symbolididaktiikka

Lapsi elää aikuista herkemmin käsillä olevassa hetkessä ja tavoittaa tunteensa aikuista aidommin. Lapsi aistii myös hengellisen ulottuvuuden, vaikka ei aina osaakaan pukea sitä sanoiksi. Useimmilla kokemus Pyhästä kuuluu lapsuuden peruskokemuksiin. Lapsi on uuteen tutustuessaan aito ja mutkaton, syvästi tunteva ja herkästi aistiva. Lapsi haluaa pysähtyä, ihmetellä, kokeilla ja havainnoida omasta itsestään käsin. Aistimalla lapsi ottaa asioita haltuunsa ja näin hän tavoittaa myös uskon syvimmän ytimen. Lapsi voi oivaltaa kokonaisvaltaisesti jotain omaan elämäänsä liittyvää, kun kokemuksessa ovat mukana tunne, toiminta, elämys, mielikuvitus ja ymmärrys. (Issakainen 2005, 119,128.) Symbolididaktiikan ajatus on että, kokemuksen muodostumiseen tarvitaan erilaisten aistihavaintojen lisäksi perinteitä ja kieltä, joiden avulla varsinainen kokemus jäsentyy (Kallioniemi 2005, 22).

Symbolididaktiikka on uskontopedagogiikassa vaikuttava suuntaus, joka korostaa symbolien oppimisen tärkeyttä. Symbolididaktiikan mukaan symbolit ovat uskonnon luonnollinen kieli ja ainoa keino, jolla uskonnollinen todellisuus voi välittömästi ilmaista itseään. Uskontokasvatuksessa olisikin tärkeää osoittaa oppijalle symbolien merkitys eri uskontojen ymmärtämisessä. (Tirri 2003, 103.)

Ihmisen omakohtainen ja elävä mielikuvitus mahdollistavat symbolien luovan käyttämisen ja ymmärtämisen. Mielikuvituksen avulla vanhat symbolit heräävät henkiin, uusia syntyy ja osa vaipuu itsestäänselvyyksien joukkoon. Uskonnon symbolisen kielen ansiosta yksilö ei vain tunnista asioiden tuttuja merkityksiä, vaan luo myös uusia. (Heinonen 1998, 75.)

Symbolididaktiikassa on tärkeää erottaa toisistaan merkit ja symbolit. Ehkä selkein merkit symboleista erottava seikka on se, että symboli edustaa jotain ja on monimerkityksellinen, kun taas merkki on yksiselitteinen ja käsitteellisesti ilmaistava. Symboli ei ole vain informatiivinen merkki, vaan se tulkitsee, selittää ja viittaa johonkin, josta käsitteet eivät riitä kertomaan. Symbolit voidaan jaotella sisäisiin ja ulkoisiin symboleihin, joista sisäiset symbolit (kertomukset, myytit, legendat, kertovat runot ja käsitteet) ovat lähempänä kognitiivista elämän aluetta. Ulkoisiin symboleihin liittyy yleensä mahdollisuus tehdä niistä aistihavaintoja, tällaisia symboleja voi olla vaikkapa tanssissa, liikunnassa, draamassa, musiikkiesityksissä, rituaaleissa, esineissä ja taideteoksissa (Luumi 1997a, 215, 218.) Symbolididaktiikan mukaan ihminen voi symbolien avulla oivaltaa uskonnosta jotakin, johon arkikielen taso ei riitä. Kuitenkin myös kerronta on tärkeä uskon- tokasvatuksen muoto, sillä kertomuksetkin ovat symbolisia, avautuen eri elämän vaiheissa oleville ihmisille eri tavoin. (Tirri 2003, 104.)

Kerronta on välttämätön menetelmä kokemusten välittämisessä ja symbolididaktiikassa, etenkin lasten kohdalla painottuu juuri kokemisen ja intuitiivisen oivaltamisen tärkeys. Symbolididaktiikka ei siis tarkoita pelkästään uskonnollisten sisältöjen tiedollista oppimista, vaikka siihenkin usein päästään. Symbolididaktiikka arvostaa lapsen tapaa ajatella kuvin ja siksi uskonasioiden tuomista lapsen kokemuksen tasolle pidetään myös tiedollisen oppimisen perusedellytyksenä. Symbolit eivät kuitenkaan ole vain tapa opettaa uskosta, ne ovat myös tapa, jolla yksilö voi ilmaista omaa uskoaan. (Luumi 1997b, 100–101.) Jumala jää itsensä ilmoittaneenakin rakkauden Jumalana suurelta osin salatuksi. Pyhän Hengen työ voi joskus olla salattua ja mysteeristä, ihmisen rajallisen käsityskyvyn ylittävää. (Ahonen 2000, 129.)

4 6–8-VUOTIAIDEN LASTEN VALMIUDET KERHOTOIMINTAAN

4.1 Lasten kognitiivinen kehitysvaihe

Eri-ikäiset lapset ovat erilaisissa kehitysvaiheissa ja kykenevät omaksumaan asioita eri tavoin. Lapset pystyvät abstraktiin ajatteluun vasta noin 12-vuotiaina, tätä ennen ajattelu on hyvin konkreettista. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 1997, 139–140.) Toisaalta jotkin abstraktit käsitteet, kuten ilo, suru ja ystävyys ovat lapselle jo tuttuja. Käsitteet ajasta kehittyvät ja lapsi pystyy jaksottamaan tapahtumia ajan perusteella. Kuusivuotias elää kiihkeää kasvun ja kehityksen vaihetta, tässä iässä lapsen muisti (etenkin ulkomuisti) on parhaimmillaan. (Arajärvi 1999, 63–67.) Koulunsa aloittava elää eräänlaista itsenäistymisen ja murroksen aikaa, toisilla vaihe on selkeämpi kuin toisilla. Vanhemmat ovat kuusivuotiaalle edelleen erittäin tärkeitä vaikka hän toisaalta yrittää voimakkaasti itsenäistyä. (Kinnunen 2001, 14–19.) Kuusivuotias saattaa olla hyvin egosentrinen, maailma pyörii hänen ympärillään ja hän haluaa olla paras kaikessa. Toisten huomioon ottaminen on vielä vaikeaa vaikkakin kyky kehittyä koko ajan. Toisaalta lapsi vertaa itseään muihin ja saattaa tuntea alemmuutta. Lapsi saattaa pohtia asioita jotka eivät liity hetkeen kuten kuolemaa ja omia vauva-aikojaan. Ei ole epätavallista että kuusivuotias tuntee joskus taantuneen kehityksessään tai että hän alkaa pelätä asioita joita ei ole ennen pelännyt. (Hokkanen, Jantunen & Ylipiha 1993, 57–59.)

Lapset aloittavat Suomessa oppivelvollisuutensa yleensä peruskoulun ensimmäiseltä luokalta sinä vuonna jona täyttävät seitsemän. Näin ollen ensimmäinen luokka aloitetaan tavallisesti 6–7 vuoden iässä. Erityisistä lapsen koulukypsyyteen liittyvistä syistä johtuen koulun aloittamisajankohtaa voidaan aikaistaa tai siirtää myöhemmäksi vuodelle ja näin ollen koulun aloittamisikä voi vaihdella 6–8 vuoteen. (Perusopetuslaki 1998, § 25, 27.)

Yleensä alkuopetukseen (1.–2. lk) osallistuva lapsi on ylittänyt kuusivuotiaan impulsiivisen ja episodimaisen kypsyyssasteen. Seitsemänvuotias lapsi on yleisesti rauhallisempi kuin kuusivuotias ja hän jäsentää konstruktiivisesti uusia

kokemuksiaan aiemmin oppimansa jatkeeksi. Lapsi keskittyy yhä paljon itseensä, mutta hänen ajattelunsa on jo sosiaalisempaa, jatkuvampaa, vakavampaa ja johdonmukaisempaa. Ajattelusta tulee vastavuoroista ja lapsi kykenee hahmotamaan kokonaisuuksia ja jakamaan niitä osiin. (Hokkanen ym. 1993, 58–59.) Lapsi pystyy irrottautumaan välittömistä aistihavainnoista ja ajattelemaan mielessään olevien sisäisten edustusten eli representaatioiden avulla. Ajattelu muuttuu joustavammaksi ja lapsi kykenee ongelmanratkaisutilanteessa pohtimaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Lapsi käsittää, ettei kaikki ole aina sitä miltä se näyttää, vaan että esimerkiksi erilaisessa muodostelmassa voi olla lukumääräisesti yhtä paljon helmiä. Lapsen kyky ymmärtää kolmiulotteista maailmaa sekä erilaisia symboleja ja malleja kehittyy, lapsi ymmärtää, että tietty symboli voi esittää jotain todellista asiaa. Lapsi osaa luokitella käsitteitä ja on kiinnostunut erilaisten luokitusten tekemisestä ja alaluokkiin jakamisesta. Lapsi oppii vaihtamaan perspektiiviä, hän ymmärtää että eri ihmiset voivat ajatella ja kokea asiat eri tavoin, mutta kyky eläytyä toisen asemaan tai asettua tilanteessa objektiiviseksi tarkkailijaksi kehittyvät vasta pikkuhiljaa. (Ahonen ym. 2006, 82–84.)

Muisti kehittyy rinnakkain perusprosessien, kuten esineiden tunnistamisen ja tilanteesta toiseen yleistämisen kanssa. Moni prosessi automatisoituu ja nopeutuu tässä ikävaiheessa, esimerkkinä sanojen mieleen palauttaminen, päässä-lasku ja motoriset suoritukset. Lapsen kyky käyttää erilaisia muististrategioita asioiden mieleen palauttamiseksi kehittyy. Lapsen aiempi tieto- ja kokemuspohja auttavat lasta oppimaan uutta. (Ahonen ym. 2006, 84–85.) Lapsi osaa suunnata omaa tarkkaavaisuuttaan ja ylläpitää sitä silloinkin kun hänen mielenkiintonsa on vähäinen. Lapsen kyky vaihtaa joustavasti tarkkaavaisuutensa kohdetta ja jättää huomiotta epäolennaisia seikkoja kehittyy kiihkeällä tempolla. Lapsen oppimisessa myönteisillä tunnekokemuksilla on tärkeä merkitys, ne auttavat lasta tarkkaavaisuuden uudelleen suuntaamisessa ja uusien haasteiden kohtaamisessa. Mikäli lapsi kohtaa oppimistilanteissa jatkuvaa kielteistä ja ahdistavaa tunneviritystä sekä stressiä, joita hän ei pysty käsittelemään, saattaa hänen itsesäätelynsä kehitys vaurioitua. (Ahonen ym. 2006, 99–100.)

Lapsen siirtyessä varhaislapsuudesta keskilapsuuteen, tapahtuu muutoksia kaikilla kehityksen saroilla, siten että biologisessa, kognitiivisessa ja sosiaalisessa kehityksessä tapahtuvat muutokset kietoutuvat yhteen mahdollistaen kehityksen. Biologinen kehitys ilmenee aivotoimintojen kehittymisenä ja fyysisten voimavarojen kasvuna, nämä ovat puolestaan edellytyksiä kognitiiviselle ja sosiaaliselle kehittymiselle sekä emotionaalisen itsesäätelyn kehittymiselle. Nämä uudet taidot ovat tarpeellisia ja ne kehittyvät elämänpiirin ja vertaissuhteiden laajentuessa. Lapsi omaksuu ja käyttää joustavasti erilaisia tapoja oppia, joiden avulla hän kykenee asettamaan kysymyksiä, pohtimaan vaihtoehtoja ja arvioimaan lopputuloksia. Kognitiiviseen itsesäätelyyn liittyy myös sisäisen oppimismotivaation rakentuminen, jossa lapsen havainnoilla omasta osaamisestaan ja taidoistaan on keskeinen merkitys. Lapsen oppimista tukee tasapainoinen sosiaalinen ja tunne-elämän kehitys. Vuorovaikutustaitojen ja oppimisen perustaitojen omaksuminen ovat koulunsa aloittavan lapsen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Lapsen oppimismotivaatiota luo ja ylläpitää oppimisodotusten mitoittaminen lapsen kykyihin. Kun lapsi kokee onnistuneensa ja hallitsevansa erilaisia asioita, kehittyvät sekä sisäinen motivaatio, että halu ja uskallus oppia uutta. (Ahonen ym. 2006, 121–123.)

Kysymyksillä on keskeinen rooli lasten maailmassa. Lapset luovat maailmansa kysymysten avulla, kysymykset ovat heidän työkalujaan. Lapsi osaa esittää kysymyksiä silkasta uteliaisuudesta, ilman että hänellä olisi tarve saada vain varmistusta omille ajatuksilleen. Lapselle onkin tärkeää että toimintaympäristö tukee yhdessäoloa ja antaa tilaa kysymyksille. Lapsi tarvitsee pelejä, leikkejä, retkiä, havaitsemista, uuden löytämistä ja toimintaa. On myös tärkeä saada sellaisten aikuisten seuraa, jotka herättävät hänen uteliaisuutensa ja joiden seurassa hän uskaltaa kysyä mitä tahansa, sillä kaikki kysymykset ovat arvokkaita ja sallittuja. (Kantola 2004, 110–111.)

4.2 Fyysinen kehitys ja motoriset taidot

Fyysisen kehityksen osalta lapsi elää kasvupyrähdysten vaiheita ja vartalo muuttuu mittasuhteiltaan kohti aikuisen vartaloa, myös lapsenomaisen pyöreys

alkaa hävitä. Karkea- ja hienomotoriset taidot kehittyvät monipuolisen liikunnan ja uusien taitojen, kuten kengännauhojen solmimisen opettelun kautta. Taidot kehittyvät useitten harjoitteiden myötä ja mukaan mahtuu niin epäonnistuneita kokeiluja kuin onnistumisen kokemuksiakin, jotka molemmat osaltaan tukevat lapsen henkistä kasvua. (Arajärvi 1999, 63–64.)

6-vuotiaan lapsen motorinen käyttäytyminen pyrkii jatkuvasti ylittämään rajansa. Silmän ja käden yhteistyö ei ole yhtä nopeaa ja sujuvaa kuin 5-vuotiaalla. Kuu-sivuotiaan kädet saattavat jatkaa toimintaansa, vaikka lapsi olisi siirtänyt katseensa toisaalle. (Hokkanen ym. 1993, 57–58.) Lapsen lihashallinta kehittyy ja liikkeet muuttuvat sujuvammiksi niiden automatisoitumisen myötä. Liikkeiden muodot monipuolistuvat ja kehittyvät, samoin kuin tasapainotaidot ja koordinaatiokyky. Sukupuolten välisiä eroja lasten motorisessa kehityksessä voidaan havaita jonkin verran. Pojat hallitsevat yleensä tyttöjä paremmin lihasvoimaa vaativat tehtävät, sillä heidän lihasmassansa on suurempi kuin tytöillä. Tytöt puolestaan suoriutuvat paremmin hienomotorisia taitoja vaativista tehtävistä ja sellaisista tehtävistä, joissa edellytetään tasapainon hallintaa ja jalkojen koordinaatiokykyä. Omien havaintojen suhteuttaminen totuudenmukaiseen perspektiiviin on erittäin vaikeaa alle 9-vuotiaalle lapselle, lapsi ei esimerkiksi kykene arvioimaan suojatietä lähestyvän auton nopeutta suhteessa omaan toimintaansa ja saattaa joutua vaaratilanteisiin vaikkapa juuri katua ylittäessään. (Ahonen ym. 2006, 75–77.)

4.3 Lasten spiritualiteetti

Spiritualiteetti, uskonto ja moraali ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa, mutta niillä on myös selkeitä eroavaisuuksia. Uskonto ja moraali voivat olla spiritualiteetin ilmenemismuotoja, mutta spiritualiteetti on sisällöltään paljon laajalaisempaa ja voi ilmetä monin tavoin. Spiritualiteetti on inhimillinen ominaisuus, jolle on ominaista tietynlainen tietoisuus ja herkkyys. Tietoisuudella tarkoitetaan kykyä nähdä jokapäiväisten asioiden syvemmät merkitykset, ja herkkyydellä esimerkiksi sensitiivisyyttä uskonnollisille symboleille ja riiteille. Hayn mukaan

spiritualiteetti on tietoisuutta siitä, että on olemassa muutakin kuin arkitodellisuus. (Tirri 2001, 1.)

James W. Fowlerin uskon kehityksen teorian mukaan ihmisen ensimmäinen varsinainen uskon kehitysvaihe on intuitiivis-projektiivinen usko, joka on tyypillisimmillään 3–7 vuoden iässä. Aikuisten esimerkit ja tavat, kuten myös tarinat, symbolit ja uudet tapahtumat vaikuttavat lapseen voimakkaasti, sillä lapsi oppii uutta jäljittelemällä ja hänen elämänsä on mielikuvituksen täyttämää. Tässä elämänvaiheessa on myöhemmän kehityksen kannalta katsottuna tärkeää, että yksilön tietoisuus kuolemasta ja sukupuolisuudesta, myös niihin liittyvät tabut, heräävät ensimmäistä kertaa tässä elämänvaiheessa. Intuitiivis-projektiivista vaihetta kuvaavat elämyksellisyys ja vahva kokemusmaailma. Lapsi muodostaa kuulemistaan kertomuksista ja tarinoista omia konstruktioitaan, jolloin jokin väärä tai haitallinen mielikuva voi jäädä vallitsevaksi. On tärkeää että lapsi saa ohjausta, mikäli hänen konstruktioihinsa liittyy ylitulkintaa tai liiallista reagoitua epätodellisiin seikkoihin. (Räsänen 2006, 137–138.) Hayn mukaan lapsi on luontaisesti avoimempi uskonnollisille kokemuksille kuin aikuinen. Lapsi elää voimakkaasti juuri käsillä olevaa hetkeä ja pitää kokemiaan asioita tosina. Tämänkaltainen kokonaisvaltainen läsnäolo vallitsevan hetken todellisuudessa on spiritualiteettikokemuksen ydin. (Issakainen 2005, 62.)

Lapsen hengellisen ohjauksen tai uskontokasvatuksen voi Fowlerin mukaan aloittaa lapsen ollessa intuitiivis-projektiivisessä vaiheessa. Se on myöhemmän elämän kannalta tärkeää Jumalan työtoveruuden kylvötyötä. Raamatun kertomusten ja henkilöiden käyttö lasten hengellisessä ohjauksessa on suositeltavaa. Lapsen rikasta mielikuvitusta on kuitenkin vaalittava ja niinpä esimerkiksi raamatun kertomusten tulee olla avoimia eikä niiden salaperäistä vaikuttavuutta pidä sitoa liian nopeasti kertomusten moraaliopetukseen. (Räsänen 2006, 138.) Rituaaleista tulee lapselle tärkeitä, samoin rukouksesta. Lapsi pitää virsien laulamisesta ja kynttilöiden sytyttämisestä alttarille ja hän nauttii raamatunkertomusten kuuntelemisesta. Lapsi alkaa muodostaa tunnepohjaista sidettä Jumalaan ja hänen jumalakäsityksensä saa sekä tiedollisen että tunnepohjaisen puolen. (Tamm 1988, 25.) Spiritualiteetin kehittymisen tukeminen on vastakohta uskonnon tyrkyttämiselle. Lapsen spiritualiteettia ruokkiva uskontokasvatus va-

pauttaa lapset herkistymään elämän mysteereille ja käyttämään omaa mielikuvitustaan. Lapselle luontaiset kyvyt ihmettelyyn ja ihasteluun ovat oivallisia työkaluja mysteerien tuntemiseen. (Tirri 2004, 129.)

Lapsi on erityisen kiinnostunut Jumalan valtavasta luomisvoimasta, Hänen viisaudesta ja kaikkivaltiudesta. Lapsen on helpompi hyväksyä Jumalaan liittyvä paradoksi: Jumala näkee hänet, mutta hän itse ei voi nähdä Jumalaa, mikä on ollut lapselle aiemmin vaikea käsittää. (Tamm 1988, 25.) Lasta kiehtoo myös Jumalan metafysisyys ja asuminen luoksepääsemättömässä maailmassa ja toisaalta se että Hän on kaikkialla läsnä. Aikuinen voi hyvin hämmästellä ihmeellisiä asioita ja tapahtumia yhdessä lapsen kanssa. (Räsänen 2006, 138.) Jumala ei ole enää lapsen mielessä ainoastaan maailman monenlaisten asioiden luoja vaan hän on myös se, joka tietää monia ihmiselämän salaisuuksia. Lapsen käsitys Jumalasta laajenee. (Tamm 1988, 25.)

Vanhemmat ovat vaikuttaneet lapsen kuvaan Jumalasta monella tavalla. Heidän oma käsityksensä Jumalasta on ollut lapselle esimerkkinä, mutta lapsi on myös liittänyt monia vanhempiensa piireiteitä omaan jumalakuvaansa. Kouluihkään tultaessa lapsen kuva omista vanhemmista muuttuu ja tämä vaikuttaa myös hänen jumalakuvaansa, samoin kuin koulun uskonnonopetuskin. Myös lapsen älyllinen kypsyminen auttaa häntä käyttämään laajentunutta kokemusmaailmaansa Jumalan pohtimiseen ja Jumalan tarkastelemiseen aiempaa avarammassa ja eksistentiaalisemmassa viitekehityksessä. Hiljalleen lapsen käsitys Jumalan ja vanhempiensa yhtäläisyyksistä eriytyy, joskin jumalakuvaan jää lopuksi isällisiä ja äidillisiä piirteitä. Jumalakuva koostuu unelmista, aistihavainnoista, tunteista ja mielikuvista. (Tamm 1988, 23–26, 32.)

Fowlerin mukaan toinen uskonnollinen kehitysvaihe alkaa noin 8 ikävuoden kieppeillä ja kestää eri yksilöillä vaihdellen murrosiästä aina pysyvään aikuisen kehitysvaiheeseen. Edellisen vaiheen mielikuvituksellisen ajattelun väistymisen myötä toisen asemaan asettuminen ja vastavuoroisuus saavat tilaa. Tässä myyttis-kirjaimellisessa uskon vaiheessa kertomuksilla, myyteillä, uskomuksilla, riiteillä ja symboleilla on edelleen suuri arvo ja ne tulkitaan hyvin kirjaimellisesti. Kirjaimellisuus saattaa aiheuttaa liiallista täydellisyyteen pyrkimistä, ja epäon-

nistumiset ihanteiden saavuttamisessa saattavat aiheuttaa huonouden ja alemmuuden tunteita. Myyttis-kirjaimelliselle vaiheelle on tyypillistä että maailman kokeminen on stabiilia, lineaarisesti ennustettavissa olevaa. Kausaalisuhteiden löytäminen, asioiden luokittelu, lainmukaisuus ja järjestyksen hakeminen kuvaavat toimintaa. Asioita ei arvioida aktiivisesti ja huolellisesti niitä puoltavien ja torjuvien seikkojen valossa, sillä maailmankuva on hyvin konkreettinen eikä ajattelu nouse reflektiiviselle tasolle. Asioiden pohtiminen avoimesti eri näkökulmista tuottaa vaikeuksia ja niiden sisäistäminen on suhteellisen kehittymättömällä tasolla. Jumalakuvakin on melko yksioikoinen: Jumala palkitsee hyvistä teoista ja rankaisee pahoista. Irtautuminen myyttis-kirjallisesta uskosta alkaa, kun ajattelu kehittyy konkreettisista abstrakteiksi operaatioiksi. (Räsänen 2006, 138–140.)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian mukaan kasvu- ja oppimisympäristön tulisi olla sellainen että lapsi voi kokea tulevansa arvostetuksi yksilönä ja hänellä on mahdollisuus yksilölliseen kohtaamiseen. Lapsi kohdataan hänen ikäänsä ja vallitsevaan tilanteeseen sopivalla tavalla. Yhteisöllisyyttä sekä kasvun ja oppimisen yhteisöllistä luonnetta tulee pitää esillä. Toiminta erilaisten lasten kanssa erilaisissa ryhmissä antaa lapselle mahdollisuuden kokea lähimmäisenrakkauden periaatteiden toteutuminen arkielämässä. Yhteisöllisyys tarjoaa lapselle mahdollisuuden kehittää yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Lisäksi yhteisöllinen ja aidolle dialogille avoin ilmapiiri mahdollistaa sen että lapsi voi uudistaa ajatteluaan ja merkitysrakenteitaan. Kristillisen uskon, arvomaailman ja lähimmäisenrakkauden ympäröimänä lapsi rakentaa omaa suhdettaan Jumalaan ja kristilliseen uskoon sekä rakentaa identiteettiään kristittyinä. Kaiken kaikkiaan toiminnan menetelmien tulee olla eettisesti ja pedagogisesti perusteltuja ja arviointia kestäviä. (Kirkkohallitus *i.a.*, 11–12.)

4.4 Symbolien merkitys lapsille

Esikouluikäiset ja vielä vanhemmatkin lapset ajattelevat tutkimusten mukaan symbolisin kuvin ja heijastavat omaa sieluaan ympäröivään todellisuuteen. Kuvien avulla lapsi vapautuu ilmaisemaan Jumalaan liittyviä kokemuksia. Lapsen

maailma, myös uskonnollisessa ulottuvuudessa, on symbolien maailma, jossa jokaiseen kuvaan, tapahtumaan ja kertomukseen sisältyy syvälle kätkeytyvä tieto. (Tamm 1988, 30–32.) Montessoripedagogiikan kehittäjä ja kirkkopedagogiikan taustavaikuttaja Maria Montessori oli sitä mieltä, että uskonnollisen elämän symboliikka on huomattavasti helpompi oppia ymmärtämään lapsena kuin vasta murrosikäisenä, sillä pienet lapset ajattelevat symbolien ja kuvien avulla. Rippi-kouluiässä ajattelu on jo loogista ja abstraktia, samoin kuin symbolien oppiminenkin, eikä se liity enää lapsen spontaaniin ajatteluun ja elämään. Montessori oivalsi myös lasten kokonaisvaltaisen tavan omaksua uutta, hänen mukaansa lapsi imee uskonnollista tietoa eri aistiensa välityksellä ja tieto muuttuu uskonnolliseksi tunteeksi tai tunnepohjaisiksi asenteiksi. (Issakainen 2005, 39.)

Uskon traditiota voi välittää lapsille monin keinoin. Hengelliset laulut ja virret ovat uskon kieltä. Virsien ja laulujen tavoin erilaiset kristilliset symbolit puhuvat omaa uskon kieltään. Monet symbolit viestittävät ihmisille kristinuskon keskeistä sisältöä, mutta vain jos niiden merkitys tulee ymmärretyksi. Symbolit kutsuvat ihmisen mietiskelyyn. Harkiten käytetyt symbolit edistävät lasten ja nuorten halua sitoutua omaan uskoonsa. Lapsille on tärkeää saada ohjausta symboleiden käyttöön ja niiden avulla hiljentymiseen, yhdessä mietiskellen etsitään niiden viestiä. Symbolien parissa työskentely saattaa opastaa lasta ja nuorta uskon salaisuuksien äärelle. (Kirkkohallitus *i.a.*, 15–16.) Myös ilmaistessaan itseään kuvallisesti lapset harjaantuvat käyttämään symboleja. Lapsi oivaltaa voivansa kuvata tiettyjä ympäristönsä kohteita tiettyjen symbolien avulla, lasten piirustuksissa pää on usein ympyrä, vartalo kolmio ja niin edelleen. Lapset ottavat työskentelynsä vaikutteita toisiltaan ja myös median vaikutus heijastuu lasten käyttämiin symboleihin. (Pentikäinen 2006, 30.)

5 ASKARTELU METODINA

5.1 Askartelun kokonaisvaltaisuus

Jotta oppiminen olisi lapselle merkityksellinen kokemus, täytyisi kognitiivisiin prosesseihin yhdistyä emotionaalinen kokemus ja toimintaa. 6–8-vuotiaalla lapsella on jo kyky orientoitua tietoon vain tietämisen itsensä vuoksi, mutta oppimista helpottaa yhä sen toiminnallinen ulottuvuus. Lapsi sisäistää oppimansa yleensä parhaiten kinesteettisesti, oman kehonsa aistimusten kautta ja samalla hänen ajattelunsa kehittyy luovemmaksi. (Sura 1999, 221–225.)

Askartelu on yksi vanhimmista opetusmenetelmistä, jonka on ajateltu ensisijaisesti kehittävän käden taitoja ja sopivan pääasiassa lasten opettamiseen. Vaikka askartelu saattaa kärsiä jonkin asteista aliarvostamista, on askartelulla kuitenkin monia myönteisiä vaikutuksia oppimisessa. Askartelu auttaa purkamaan energiaa mielekkäällä tavalla ja helpottaa keskittymistä. (Vuorinen 1993, 191.) Lapsille on luontaista toimia luovasti, mikä näkyy jo lasten leikkejä seurattaessa. Lapset rakentelevat mielellään esimerkiksi hiekkalinnoja ja palikkatorneja ja monet asiat ja esineet saavat leikeissä uuden merkityksen. Lapset havainnoivat ympäristöään kokonaisvaltaisesti ja ovat hyvin toiminnallisia sekä käyttävät paljon mielikuvitustaan. Näitä ominaisuuksia lapsi voi käyttää ja kehittää myös askartelun yhteydessä. Uuden oppimisesta tulee rikkaampaa ja monipuolisempaa, kun lapsi pääsee hyödyntämään mahdollisimman laajasti kokonaisvaltaista tapansa aistia. Vaikka monet askartelutyötkin pohjautuvat useimmiten näköaistiin, on lasta hyvä ohjata harjaannuttamaan samalla myös esimerkiksi tuntoaistia. (Pentikäinen 2006, 28–31.)

Askartelu kehittää lapsen karkea- ja hienomotoriikkaa, joista vähän vartuneemmalla lapsella etenkin hienomotoriset taidot korostuvat. Työstettäessä muovailtavia materiaaleja mukaan tulee myös käsien lihaksiin kohdistuvia toimintoja. Käden ja silmän yhteistyö paranee askartelun tuloksena. Kolmiulotteiset askartelutyöt edistävät lapsen hahmottamistaitoja ja kykyä kolmiulotteiseen

ajatteluun, sekä ovat yhteydessä matemaattisten taitojen kehittymiseen. (Pentikäinen 2006, 31–32.)

Jokaista askartelutyötä voidaan pitää lapsen tekemänä taiteena ja taiteen tekeminen puolestaan auttaa lasta tutustumaan ympäristöönsä ja itseensä, kokeilemaan uusia asioita ja ilmaisemaan itseään. Taiteen äärellä lapsella on mahdollisuus henkiseen kasvuun, taide vahvistaa lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua. Oman työnsä kautta lapsi voi ilmaista itseään ja käsitellä tunteitaan, mihin ei välttämättä vielä verbaalisesti kykenisi. Myös kognitiiviset kyvyt vahvistuvat, kun lapsi pohtii työnsä toteutusta tai sitä millä välineillä ja tekniikoilla sen saa onnistumaan. Keskeisessä asemassa ovat myös keksiminen ja ongelmanratkaisu, kun lapsi miettii kuinka saa muutettua ideansa kuvalliseen muotoon. (Pentikäinen 2006, 28, 32–33.)

5.2 Askartelu sosiaalisen ja hengellisen elämän kanavana

Vaikka lapsella onkin hyvät edellytykset toteuttaa omaa luovuuttaan, tarvitsee hän kuitenkin myös aikuisen tukea. Aikuisen tehtävä on tukea, innostaa ja olla kiinnostunut lapsen työskentelystä. Aikuisen läsnäolo auttaa lasta kehittämään pitkäjänteisyyttään ja kasvattaa lapsen motivaatioita työskentelyyn. Lapselle on tärkeää saada aikuiselta palautetta työstään ja parhaimmillaan aikuisen ohjaama askartelutuokio onkin hedelmällinen vuorovaikutustilanne, jossa kommunikoidaan paitsi aikuisen ja lapsen välillä, myös lasten kesken. Lapset ovat keskenään sosiaalisessa kanssakäymisessä askarrellessaan, tekivät he sitten yhteistä työtä tai kukin omaa tuotostaan. Lapset seuraavat toistensa työskentelyä kommentoiden sitä ja antaen palautetta, jolloin kielellinen ilmaisukin kehittyy. Positiivinen palaute omasta työstä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja antaa onnistumisen kokemuksia. (Pentikäinen 2006, 28, 32–33.)

Lasten tekemällä taiteella on niin ikään oma paikkansa kristillisessä kasvatuksessa. Taiteen ja uskonnon kieli ovat sukua toisilleen ja niiden avulla Sana tulee läsnäolevaksi. Kuva ei ole vain kuvitusta, se on tulkittamisen väline ja näin ollen sitä voidaan pitää mitä parhaimpana julistuksen keinona. Kuten muunkin taide-

kasvatuksen, myös kristillisen kuvataideopetuksen tehtävänä on havahduttaa lapsi käyttämään aistejaan herkästi ja monipuolisesti. Opetuksen tehtävänä on tukea luovaa omien näkemysten, ajatusten ja tunteiden ilmaisua sekä harjoittaa keskeisiä ajattelunvalmiuksia, tiedon keräämistä, pelkistämistä, valikointia, vertailua, ongelmanratkaisukykyä ja kykyä erottaa olennainen epäoleellisesta. Kristillisen taidekasvatuksenkin tavoitteena on tarjota lapselle onnistumisen elämyksiä ja mahdollisuus oppia tuntemaan itseään. Hyvä itsetunto on tasapainoisen persoonallisuuden edellytys. (Alopaeus-Karhunen 2004, 197, 202–203.)

6 SYMBOLIT KRISTINUSKOSSA

6.1 Symbolien merkitys kristinuskossa

Symboli sanana tulee kreikan kielestä (symbolon) ja tarkoittaa vertauskuvaa. Symboleilla viitataan siihen näkymättömään tai poissaolevaan, jota ne kuvastavat (Vatanen 2004, 352). Ihmisen kyky käyttää symboleita perustuu ihmismielen psykologisiin perusprosesseihin, joiden avulla ihminen säilyy hengissä ja sopeutuu. Tällaiset prosessit auttavat yksilön profiloitumisessa ja minän vahvistumisessa. Ihmiset antavat sisimmässään asioille symbolisia merkityksiä ja symboleilla on vahva merkitys ihmisen maailmankuvan hahmottamisessa. (Holm 2004, 40–42.) Symboleiden avulla esitetään asioita, joita ei muilla tavoin kyetä ilmaisemaan. Symbolit ovat monitulkintaisia, niiden kristillinen tulkinta nousee Sanasta ja kirkon perinnöstä. Vuosisatojen ajan symboleita on käytetty kristillisessä kirkossa keinona kertoa ihmisille Pyhästä. (Issakainen 2005, 87–88.) Toisaalta Jumalanpalveluselämässä käytetään niin sanottuja reaalisympoleja, jotka kantavat ja sisältävät kuvaamansa asian. Reaalisympoleiden ei ole tarkoitus olla vain vertauskuvina tai viittauksina muualla vallitsevista asioista, vaan kuvattu asia on läsnä niiden kautta. Esimerkiksi konsekroitu (siunattu ja pyhitetty) öylätti on Kristuksen ruumis, ei vain viittaus muualla olevaan Kristukseen. (Vatanen 2004, 352.)

Raamattu on kristinuskon tärkein ohjenuora ja sen kieli on symbolikieltä. Raamatun kertomusten sävy voi vaihdella herkästä jännittävään ja runollisesta draamaattiseen. Kertomusten sanoma välittyy merkein, kuvin, tihentyneiden tunnelmin, paradoksaalein ristiriidoin ja dramaattisin tapahtumin. Vaikka kertomusten ulkoinen juoni onkin sidottu aikaan ja paikkaan, ovat ne voimakkaasti tunnelautuneita ja niissä on hengellistä voimaa. Raamatunkertomukset tavoittavat ne ihmisen sisimmät kerrokset joissa hengellinen elämä syntyy, järkkyy ja kehittyy. Raamatunkertomukset rakentuvat symbolien varaan välittäen uskoa ja vihkien ihmisen uskonnon maailmaan. Kristinuskon symbolit eivät ole vain vertauskuvia, vaan hengellisiä inkarnaatioita, symboli ja symbolisoitava ovat yhtä. (Tamm 1988, 169–170.)

6.2 Kala, salainen vertauskuva Kristuksesta

Kristityille kalasta tuli Kristuksen symboli, koska sen kreikankielisen sanan (ikhthys) kirjaimet ovat samat kuin alkukirjaimet sanoissa Iesus Khristos Theou Hyios Sooter, eli Jeesus Kristus, Jumalan Poika, Vapahtaja. Alkuvuosien kristityt käyttivätkin kalaa keskinäisenä salamerkinä, heihin vihamielisesti suhtautuvien pakanoiden keskuudessa eläessään. (Biedermann 1987, 106.)

Vanhassa testamentissa kala liittyy kertomukseen vedenpaisumuksesta (1. Moos. 7: 1–24), jossa kaloja ei hävitetty muun luomakunnan mukana. Vedenpaisumuskertomus taas liitetään opetukseen kasteesta, jonka mukaisesti kasteessa ihminen tulee niiden kalojen kaltaiseksi, jotka pelastuivat tuholta ja Jumalan rangaistukselta. Vanhassa testamentissa on myös kertomus Joonasta (Joon. 2: 1–11), jonka suuri kala nielaisi merestä ja oksensi kuivalle maalle. Kertomusta käytetään Uudessa testamentissa (Matt. 12: 40) vertauksena hautaan lasketusta ja sieltä ylösnousseesta Kristuksesta. (Biedermann 1987, 107.)

Uudessa testamentissa kala esiintyy (leivän ohella) jumalallisen aterian vertauskuvallisena ruoka-aineena (Matt. 14: 13–21; Luuk. 24: 36–43; Joh. 21: 1–14). Kala kuvastaa myös niitä ihmisiä, jotka Kristus kokoaa seurakunnaksi ja tämä liittyy tarinaan opetuslapsista (Matt. 4: 18–22), jotka Jeesus keräsi ”ihmisten kalastajiksi” (Tampereen seurakunnat *i.a.*) Paavin käyttämässä ”kalastajan sormuksessa” sen symboliikka liittyykin apostoli Pietarin suureen kalasaaliiseen ja hänen siirtymiseensä ”ihmisten kalastajaksi” (Luuk. 5: 1–11). (Biedermann 1987, 107.)

Varhaisten kristittyjen katakombimaalauksissa kala esiintyy ehtoollissymbolina ja myös varhaiskeskiajan taiteessa viimeistä ehtoollista kuvaavissa teoksissa kala esiintyy. Nykyisin kalaa käytetään usein Kristukseen viittavana symbolina alttarivaatteiden, erityisesti alttarin etuosan peittävien tekstiilien eli antependiumien ja kalkkiliinon, kuvioinnissa (Vatanen 2004, 22). Keskiajan taiteessa on usein kuvattu erästä kalastajaa, jota kutsuttiin ”trinakriaksi”, sillä hänellä oli kolme ruumista, mutta yksi yhteinen pää. Kuvio tulkittiin vertauskuvaksi kolminaisuudesta. Kalaa on käytetty myös symbolisena pyhimyksen tunnuksena,

esimerkiksi liittyen kalastaja-apostoleihin Pietariin ja Andreakseen. (Biedermann 1987, 107.)

6.3 Risti, kristinuskon perussymboli

Alun perin ristiä käytettiin kidutus- ja teloitusvälineenä, jonka roomalaiset olivat omaksuneet persialaisilta. Ristiinnaulitsemista käytettiin vailla Rooman kansalaisuutta olevien rankaisemiseen. Ristiinnaulittava henkilö naulattiin ranteistaan poikkipuuhun ja jaloistaan pylvääseen. Tuomittu joutui itse kantamaan poikkipuun teloituspaikalle, missä puut kiinnitettiin toisiinsa ennen teloitusta. (Vatanen 2004, 301–302.)

Kristillinen ristosymboliikka viittaa Kristuksen ristiin (Biedermann 1989, 304). Jeesus ristiinnaulittiin pitkäperjantaina, jolloin hän myös kuoli. Risti vakiintui pikkuhiljaa kristinuskon perussymboliksi, joka kuvastaa Jumalan rakkautta, sovittua ja lunastusta. (Vatanen 2004, 302.) Ajatus ristiksestä ikuisen elämän vertauskuvana oli aluksi vaikea hyväksyä, koska ristiinnaulitseminen koettiin erityisen häpeälliseksi kuolintavaksi. Ajan kuluessa saatettiin ristin kuitenkin tunnustaa edustavan kuolemasta saavutettua voittoa ja varhaisin risti tässä merkityksessä onkin ajoitettu vuoteen 134. (Biedermann 1989, 304.)

Risti voi olla malliltaan monenlainen. Evankelis-luterilaisessa kirkossa käytetyin on latinalainen risti, joka on malliltaan yksinkertaisin (vain suorat ”viivat”). Latinalainen risti on tyhjä, mikä kuvastaa Kristuksen ylösnousemusta pääsiäiseen viitaten. Krusifiksilla tarkoitetaan ristiä, jossa esiintyy myös Kristus ristiinnaulittuna. Krusifiksi-sana tulee latinan sanasta *crucifixus*, joka tarkoittaa ristiinnaulittua. Krusifiksi kuvastaa Kristuksen kärsimystä ennen ylösnousemusta. (Vatanen 2004, 201–202, 302.) Pietarin risti on latinalainen risti, mutta käännettynä ylösalaisin. Pietarin risti on saanut nimensä opetuslapsi Pietarin mukaan, sillä hän halusi tulla ristiinnaulituksi pää alaspäin, koska ei katsonut olevansa tarpeeksi arvokas kärsimään samalla tavalla kuin Mestarinsa. (Biedermann 1989, 305.)

Risti ulkomuoto voi vaihdella, mutta esimerkiksi (evankelis-luterilaisten) kirkkorakennuksien yhteydessä käytettävät ristit ovat yleensä latinalaisia ainakin pääpiirteittäin. Muun muassa ristissä käytetyt materiaalit tai värit voivat luoda kuvitelmaa epätavanomaisesta muodosta, vaikka risti oikeasti muodostuisikin vain kahdesta toisiaan leikkaavasta suorasta kappaleesta. Kirkkorakennuksissa on sisälläkin usein risti, alttarilla tai sen läheisyydessä, ja myös esimerkiksi liturgiset vaatteet ja sakraaliesineet on merkitty ristillä vanhan kirkollisen tradition mukaan. (Vatanen 2004, 302). Vaatteissa ja esineissä näkee usein erilaisia variaatioita rististä, joskin harvemmin esimerkiksi Pietarin ristiä.

Raamatussa viitataan ristiin monessa kohtaa. Apostoli Paavali puhuu seurakunnalle rististä Jumalan voimana ja pelastuksen lähteenä (Vatanen 2004, 302.) ”Puhe rististä on hulluutta niiden mielestä, jotka joutuvat kadotukseen, mutta meille, jotka pelastumme, se on Jumalan voima” (1. Kor. 1: 18). Jeesus puhui myös itse rististä merkinä uskosta. Filippoksen Kesarean seudulla ollessaan hän puhui kuolemastaan ja ylösnousemuksestaan opetuslapsille: ”Jos joku tahtoo kulkea minun jäljissäni, hän kieltäköön itsensä, ottakoon ristinsä ja seuratkoon minua.” (Matt. 16: 24.)

Kuten Raamatun teksteistäkin käy ilmi, ei ristin tarvitse olla näkyvä, konkreettinen objekti. Kristityille ristinmerkki on tunnusmerkki ja tunnustus uskosta, ja sillä voidaan siunata itsensä, toisia ihmisiä tai asioita. Ristinmerkki on siunaava rukous ja symboli, jolla ilmaistaan osallisuutta Kristuksen sovitustyöhön ja siitä lähtevään uudistavaan voimaan. (Vatanen 2004, 302–303.) Ristinmerkki perustuu jo 100-luvulla syntyneeseen kirkon vanhaan perinteeseen. Ristin merkin liittyy aina siunaaminen, jota aiemmin kutsuttiin hyvästisiunaamiseksi (vrt. latinan *benedictio*). Keskiajalla *benedictio* muuttui muotoon *bene+dictio*, jolloin sanojen väliin lisättiin risti ja ristinmerkki viestitti: Jumalan hyvyyden toivottaminen saavutti ihmisen Kristuksen ristin kautta. Luterilaisessa kirkossa ristinmerkkiä on pidetty tärkeänä, vaikka tapa käyttää ristinmerkkiä luterilaisessa kirkossa olikin jonkin aikaa kadoksissa. (Issakainen 2005, 101–102.)

Ristinmerkki on osa julkista ja yksityistä uskonelämää ja esimerkiksi kasteessa lapsi siunataan ristinmerkkiä käyttäen. Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa

ristinmerkki tehdään viemällä oikea käsi ensin otsalta sydämelle ja sitten vasemmasta oikeaan olkapäähän. Esimerkiksi jumalanpalveluksen aluksi ja päätteeksi liturgi tekee ristinmerkin lausuessaan: ”Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”. Idän kirkollisen perinteen mukaisesti ristinmerkkiä tehdessä oikean käden peukalo, etusormi ja keskisormi yhdistetään kuvaamaan Pyhää Kolminaisuutta, ja nimetön ja pikkurilli painetaan kämmentä vasten kuvastamaan Jumalan Poikaa, tosi ihmistä ja tosi Jumalaa; tämän jälkeen kosketetaan ensin otsaa, sitten rintaa, sitten oikeaa ja vasenta olkapäätä. (Vatanen 2004, 302–303.)

6.4 Enkeli on Jumalan lähettiläs

Vanhassa testamentissa enkeleitä käytettiin alun perin nimitystä maleachim, Jumalan sanansaattajat. Kreikkalaisessa käännöksessä se sai vastineekseen sanan angeloi (latinaksi angeli), joka tarkoittaa lähettiläitä, Jumalan tahdon ilmoittajia. (Biedermann 1989, 47.) Enkelit ovat Jumalan luomia henkiolentoja, jotka kuuluvat näkymättömään todellisuuteen, mutta voivat ilmestyä ihmisille erilaisissa tehtävissä, esimerkiksi viestintuojina. Raamatussa enkelit jaetaan kolmeen ”kuoroon”, joissa on yhdeksän eri arvoastetta: serafit, kerubit, valtaistuimet, herruudet, voimat, vallat, hallitukset, ylienkelit (eli arkkienkelit) ja enkelit. (Vatanen 2004, 62.) Enkelit eivät kuitenkaan ole pelkkiä sanansaattajia, vaan ne myös taistelevassa maailmassa vaikuttavaa paha vastaan. Enkelit herättävät ihmisiä muistamaan Jumalan tahdon ja suojelevat heitä. Raamatussa enkelin viesti alkaakin usein sanoin: ”Älä pelkää”. (Issakainen 2005, 145.)

Muinaisitämaisissä kulttuureissa tunnettiin siivellisiä ihmishahmoja yliluonnollisten voimien ja olentojen ruumiillistumina. Nämä vaikuttivat myös kristillisen taiteen kehitykseen, ja vanhan ajan lopulla (300-luvulla) enkelit alettiin kuvata siivellisinä, vaikka alun perin tätä kartettiin juutalaisten tavoin, koska kristinuskon ja pakanauskontojen välille haluttiin tehdä selvä ero. (Biedermann 1989, 48.) Eri perinteissä siipiä olikin kuvattu olevan muun muassa henkiolentoilla ja haltiattarilla. Toisaalta enkelten siivillä haluttiin viestittää sitä, että enkelit pystyivät liikkumaan inhimillisen maailman yläpuolella ja kuuluivat taivaan piiriin. (Hiilamo

2007, 195.) Vaikka enkelit kuuluvat tuonpuoleisuuteen ja ovat siten sukupuoletomia, kuvattiin ne ihmisen muotoisina. Uudessa testamentissa ne esiintyivät valkopukuisina nuorukaisina, jotka kantoivat tehtäväänsä viittaavia symboleja (kuten sanansaattajan kirjekäärö), tai mahtavina sotasankareina ja taistelijoina kantaen miekkaa tai voittajan lippua. Ilmestyskirjan mukaan viimeisen tuomion julistavat enkelit on kuvattu kantaen pasuunaa tai muuta torvea. (Biedermann 1989, 48.)

Enkeleitä kuvataan siis usein sen mukaan, mihin tehtävään ne liitetään. Syntiintulanneeseen ja sen seurauksena tapahtuneeseen ihmisen paratiisista karkottamiseen liittyvät kerubit, jotka usein kuvataan vartioimassa suljettua paratiisin porttia leimuava miekka kädessään. Serafit esiintyvät taiteessa Jumalan palvelijoina hänen valtaistuimensa ympärillä. Ylienkelit liitetään niihin tapahtumiin, joissa ne ovat Raamatussa esiintyneet, esimerkiksi ylienkeli Gabriel liitetään kuviin Marian ilmestyksestä (Luuk. 1: 5–25). (Biedermann 1989, 48.) Luotuihin enkeleihin kuuluu myös Lusifer (eli saatana/perkele), joka on Jumalan tahtoa vastustava langennut enkeli. Langenneita enkeleitäkin on useita ja niistä käytetään nimitystä demoni. (Vatanen 2004, 63.)

Keskiaikaisessa (noin 500–1400-lukujen) ja varsinkin varhaisrenessanssin (1400-luvun) taiteessa enkeleitä alettiin kuvata androggyynisinä (eli kaksisukupuolisina) tai naisina ja tyttöinä. 1100-luvulta lähtien enkelien ruumiittomuutta pyrittiin kuvaamaan asettamalla siivet enkelin päähän. Barokin aikana (noin 1600–1750-luvuilla) käsitys enkeleistä muuttui idylliseksi ja tarunomaiseksi, ja niiden viattomuutta, syyttömyyttä Jumalan edessä, pyrittiin tuomaan esiin kuvaamalla ne nukenomaisina lapsienkeleinä. (Biedermann 1989, 48.)

Tutkimusten mukaan enkeleihin uskoo huomattava osa suomalaislapsista. Peruskoulun toista luokkaa suorittavista lapsista 90 prosenttia uskoo enkelien olemassa oloon ja aikuisväestöstäkin 50 prosenttia. Lapselle enkeli edustaa turvallisuutta, josta on apua esimerkiksi silloin kun vanhemmat eivät ole kotona. (Issakainen 2005, 146.) Ajatus ihmisen henkilökohtaisesta suojeleusekelistä on peräisin Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta ja oppi suojeleusekeleistä kehittyikin jo varhaisen kirkon aikana. Aikojen saatossa suojeleusekeleiden valtuuksis-

ta ja siitä, onko jokaisella ihmisellä suojelusenkeleitä, on ollut erilaisia näkemyksiä ja paljon pohdintaa. Usko suojelusenkeleihin alkoi levitä 1800-luvulla, esimerkiksi katolilaisuudessa suojelusenkeleillä on vankempi asema, kun taas luterilaisessa perinteessä enkeleitä käsitellään enimmäkseen päiväkerhoissa ja pyhäkoulussa. (Hiilamo 2007, 196.)

6.5 Kolmio saattaa näkyväksi Isän, Pojan ja Pyhän Hengen

Kolmio on pyhän kolminaisuuden, Jumalan, vertauskuva, se kuvaa Jumalan olemuksessa olevaa kolmea yhtä tärkeää puolta. Jokainen kolmion sivu on yhtä pitkä, aivan kuin jokainen Jumalan ilmenemismuodoista on yhtä tärkeä. (Hiilamo 2007, 177.) Näin ollen yhtäkään kolmesta ei voi ottaa pois kokonaisuuden hajoamatta, ja kaikki osat ovat tasavertaisia (Tampereen seurakunnat *i.a.*). Toisaalta kolmio on kiinteä, mutta toisaalta se ilmentää liikettä, jolla ei ole alkua eikä loppua (Hiilamo 2007, 177).

Joskus kolmion ympärille on asetettu Jumalan kirkkaudesta kertovat säteet. Kolmion ympärillä voi olla myös Jumalan taivaallisuutta kuvaavia pilviä ja kolmion sisällä kaikkinäkevyyttä symbolisoiva silmä. (Issakainen 2005, 115.) Raamatussa ei ole selkeää kolminaisuusoppia, vaan Isän, Pojan ja Pyhänhengen havaitseminen saman jumalan eri puoliksi on tapahtunut kristinuskon alkutaipiteella noin 300-luvun paikkeilla. Oppi Jumalan kolminaisuudesta on vahvistettu kirkolliskokouksissa Nikeassa ja Konstantinopolissa, joissa hiottiin tuolloin kristilliset uskontunnustukset. (Hiilamo 2007, 177.)

6.6 Laiva ja ankkuri symboloivat matkaa kohti taivaallista päämäärää

Laiva jonka mastona on risti, kuvastaa Kristuksen ohjaamaa seurakuntaa (Tampereen seurakunnat *i.a.*). Kirkkoisä Augustinuksen mukaan ”Elämä tässä maailmassa on kuin myrskyävä meri, jonka kautta meidän on ohjattava laivamme satamaan. Jos onnistumme voittamaan seireenien (Odysseus!) houkutukset, tulee laivamme viemään meidät ikuiseseen elämään.” Näin siis kristillinen

kirkko kantaa jäsenensä taivaalliseen päämäärään, kuten esimerkiksi vedenpaisumuskertomuksessa Nooa selvisi koettelemuksistaan. Kristillisessä symboliikassa laivan mastona on siis risti, mutta myös muilta osin siitä on löydettävissä symboliikkaa. (Biedermann 1989, 184.)

Laivan ankkuri kuvastaa toivoa (Biedermann 1989, 184) ja ympäröivä vesi maailmaa (Tampereen seurakunnat i.a.). Näin laiva siis kokonaisuudessaan kuvastaa elämän matkaa (Biedermann 1989, 184). Uudessa Testamentissa Jeesus tyynnyttää myrskyn hänen ollessa opetuslasten kanssa veneessä (Luuk. 8: 22–25), ja tämän kertomuksen myötä laiva on saanut merkityksen myös turvallisuuden ja suojan symbolina (Gast 2000). Nykyisin laivaa käytetään myös symboloimassa ekumeniaa, eli kirkkojen yhteyliikettä (Tampereen seurakunnat i.a.).

Antiikin aikana Välimeren ympäristössä ankkuri symboloi lujuuutta, turvallisuutta, luottamusta ja uskallusta. Esikristillisissä hautakuvissa ankkuria käytettiin kuvastamaan vainajan ammattia, ja se oli löydettävissä lähinnä merenkulkijoiden haudoilla. Koska ankkuri muistuttaa muodoltaan hieman ristiä, tuli siitä varhaiskristillisyydessä lunastuksen ja toivon vertauskuva. (Biedermann 1989, 20.) Ankkuri voi olla monenlainen mutta kun sitä käytettäessä symbolisessa merkityksessä, on se yksinomaan puinen. Kristillisyydessä se kuvastaa siis toivoa, ja se liitetään usein yhteen ristin ja sydämen kanssa, jotka kuvastavat uskoa ja rakkautta. (Swahn 2006, 21–22.) Muinaisissa kristillisissä hautakuvissa siihen liitettiin kuitenkin usein kaksi muuta symbolisesti tärkeää kuvaa, kala ja delfiini (Biedermann 1989, 20). Kala symboloi Jeesusta Kristusta, Jumalan Poikaa, Vapahtajaa. Myös delfiini symboloi Kristusta, sillä delfiinit uivat usein laivojen vierellä johdattaen niitä, aivan kuin Kristus johdattaa uskovat taivaaseen. (Gast 2000.) Toivo, jota ankkuri symboloi, kestää yli kuoleman (Tampereen seurakunnat i.a.). Uudessa testamentissa Jumala puhuu toivosta Abrahamille:

13 Antaessaan Abrahamille lupauksensa Jumala vannoi omaan nimeensä, koska ei ollut ketään suurempaa, jonka nimeen hän olisi vannonut. 14 Hän lupasi: "Minä siunaan sinua runsain määrin ja annan sinulle runsaasti jälkeläisiä", 15 ja kärsivällisesti odotettuaan Abraham sai, mitä hänelle oli luvattu. 16 Ihmiset vannovat jonkun itseään suuremman nimeen. Vala merkitsee heille asian vahvistusta, se lopettaa kaikki vastaväitteet. 17 Siksi myös Jumala vannoi

lupauksensa takeeksi vielä valan. Hän tahtoi tällä erityisellä tavalla osoittaa niille, joita lupaus koskee, että hänen päätöksensä ei muutu. 18 Noilla kahdella järkähtämättömällä sanallaan, joissa hän, Jumala, ei voi valehdella, hän tahtoi rohkaista meitä, hänen turviinsa paenneita, ja kannustaa pitämään kiinni toivosta, joka on edessämme. 19 Se toivo on elämämme ankkuri, luja ja varma. Se ulottuu väliverhon tuolle puolen. (Hepr. 6:13–19.)

7 PROSESSIN KUVAUS

7.1 Opinnäytetyön eteneminen

Hakeuduimme opinnäytetyöryhmiin alkuvuodesta 2007. Haasteena ryhtyessämme aiheita etsimään oli se, että suoritamme kaksoiskelpoisuuden (sosionomi +kirkon nuorisotyönohjaaja) lisäksi lastentarhanopettajan pätevyyden, jolloin opinnäytetyön tulee myös täyttää kaikkien näiden kelpoisuuksien ehdot. Harjoittelujaksolla Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyössä heräsi ajatus tehdä opinnäytetyö harjoittelupaikkaan. Aiheen tuli liittyä varhaiskasvatukseen ja lopulta aiheeksi jäsenyi kristillisten symbolien lapsille tututummaksi tekeminen askartelun avulla. Tähän päädyttiin monesta eri syystä. Ensinnäkin aihe täytti kaikki opiskelujemme kannalta tärkeät vaatimukset ja toisekseen sille löytyi aito tarve Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyössä.

Vaikka varhaisnuorisotyöllä ei Pitäjänmäellä ole kirjallista toimintastrategiaa, on työn lähtökohtana hyvin vahvasti Raamattu ja hengellinen elämä. Varhaisnuorisotyöntekijän toive olikin, että nämä työn ohjenuorat näkyisivät lapsille suunnatussa toiminnassa entistä vahvemmin. Askartelu taas on paljon käytetty työväline seurakunnan varhaisnuorten kanssa tehtävässä työssä, askartelukerho on kokkikerhojen jälkeen yksi suosituimmista kerhoista Pitäjänmäen seurakunnassa. Kuten aiemmassa tekstissämme olemme todenneet, askartelu auttaa lasta harjoittamaan aistejaan monipuolisesti, sekä auttaa toiminnallisella ulottuvuudellaan lasta asioiden jäsentämisessä. Askartelumateriaali oli siis luonteva ratkaisu työmme aiheita pohdittaessa. Kristilliset symbolit valittiin aiheeksi, koska niitä on paljon lasten nähtävillä, mutta niiden sanomaa ei useinkaan käsitellä. Esimerkiksi Raamatun teksteihin liittyvää materiaalia on Pitäjänmäen seurakunnassa runsaasti, mutta symboleihin liittyvää materiaalia ei juuri lainkaan.

Kun aihe oli hahmottunut, saatoimme aloittaa opinnäytetyömme työstämisen. Vuoden 2007 kevät-kesällä pohdimme työmme aikataulutusta ja rakentumista. Alustava tavoite oli saada työn teoriarunko valmiiksi vuoden 2007 aikana, samoin askartelumateriaalin oli tarkoitus valmistua tuolloin. Keväällä 2008 aioim-

me testata askarteluja käytännössä ja syksyyn mennessä kirjoittaa auki proses-
simme kuvaus ja johtopäätökset siten, että työmme olisi viimeistelyä vaille val-
mis joulun 2008 mennessä. Kesällä 2007 työ eteni jonkin verran, mutta syksyl-
lä opinnäytetyön teko jäi taka-alalle muiden opintojen vuoksi. Tietenkin kävim-
me säännöllisesti opinnäytetyöryhmässämme, jossa saimme tärkeää ja raken-
tavaa palautetta ohjaavilta opettajilta ja kanssaopiskelijoilta. Erityisen hyödylli-
seksi koimme neuvot siitä millaista tietoa teoriaosuudessa olisi hyvä olla ja mil-
laista lähdemateriaalia kannattaisi käyttää.

Vuoden vaihteessa 2007–2008 opinnäytetyömme kirjallinen ilmiasu edistyi taas
ja teimme myös alustavan suunnitelman siitä, mitä symboleja askartelisimme,
mutta olimme huimasti jäljessä alkuperäisestä aikataulustamme. Onneksemme
työelämäyhteistyötahomme antoi meille suhteellisen vapaat kädet, eikä työmme
valmistumisella ollut siltä taholta mikään kiire. Silloin tällöin prosessin aikana
lähetimme sähköpostitse siihenastisen työmme työelämän yhteyshenkilöllemme
(eli Pitäjänmäen johtavalle nuorisotyönohjaajalle, joka on seurakunnan ainoa
varhaisnuorisotyöntekijä) luettavaksi.

Keväällä 2008 pohdimme opinnäytetyötämme paljon ajatuksen tasolla, mutta
paperille jäsentynyttä uutta tekstiä emme saaneet aikaiseksi. Ryhmänohjauk-
sissa saimme taas palautetta, jonka avulla kykenimme kehittämään tekstiäm-
me. Lisäksi saimme jakaa kirjoittamattomia ajatuksiamme opinnäytetyöstämme
ja apua suunnitteluun ohjaavilta opettajilta, joiden mielestä meidän kannatti kar-
sia askarreltavien symbolien määrä viiden tienoille, alkuperäisten kymmenen
sijaan. Loppukevästä käytimme aikaa lähdemateriaalin etsimiseen ja hankki-
miseen. Kesällä 2008 työmme eteni hyvin uuden lähdemateriaalin turvin.

Syksyllä 2008 teimme lopullisen karsinnan valitsemiemme kristillisten symbolien
suhteen ja etsimme tietoa niistä. Suunnittelimme myös miten symboleita askar-
reltaisiin. Syksyn aikana saimme valmiiksi kolme viidestä askarteluohjeesta.
Käytännössä ehdimme kokeilla syksyn aikana Pitäjänmäen seurakunnassa vain
kahta. Ohjeet kolmion ja laivan askarteluun olivat vielä kesken, vaikka ideat nii-
hin olivat suurin piirtein valmiina. Loppusyksystä osallistuimme myös opinnäyte-

työhön liittyvään opintokokonaisuuteen, jossa saimme hyviä vinkkejä työn visuaaliseen puoleen, sekä abstraktin tekoon.

Keväällä 2009 oli tarkoitus kokeilla käytännössä kolmen jäljellä olevan askartelun toimivuutta. Aikataulutuksellisista haasteista huolimatta saimme sekä valmistettua puuttuvat askarteluohjeet, että kokeiltua niitä käytännössä. Askarteluohjeiden toteutukseen meni paljon aikaa, sillä halusimme saada aikaan visuaalisesti miellyttävän kokonaisuuden, eikä se teknisesti ollut kovinkaan helppoa. Havaintomme askartelukertojen sujumisesta kirjasimme osaksi opinnäytetyötämme ja työstimme muutenkin tekstiä jalompaan muotoon. Kevään aikana päätimme siirtää opinnäytetyömme valmistumisen opiskelupoliittisista syistä joulukuuhun 2009 ja näin keventää työmme aikataulua hieman. Loppukevään keskityimme muihin opintoihin ja työkokemuksen keräämiseen.

Kesällä 2009 kartoitimme opinnäytetyömme tilanteen ja teimme suunnitelman työn etenemisestä. Teoriaosuus kaipasi mielestämme vielä jonkin verran täydennystä ja halusimme vielä tuoda työssämme esille enemmän omia näkemyksiämme. Emme olleet onnistuneet myöskään täysin ratkaisemaan työmme ulkoasia häiritseviä teknisiä ongelmia, joten myös niihin tuli kiinnittää huomiota.

Syksyllä 2009 pohdimme työtämme, sen eettisyyttä ja soveltamismahdollisuuksia, sekä ammatillista kasvuamme opinnäytetyöprosessin aikana. Käytimme myös paljon aikaa itse materiaalin viimeistelyyn ja ulkoasun paranteluun. Edelleenkin paljon aikaa kului teknisten haasteiden voittamiseen. Ennen esitarkastukseen jättämistä keskustelimme vielä työstämme ohjaavien opettajien kanssa, joilta saimme ohjeita työmme parantamiseksi. Ennen työn esittelyseminaaria pyrimme työstämään työtä niin paljon kuin suinkin ehdimme, silti emme ehtineet tehdä kaikkia muutoksia ennen sitä. Seminaarissa saimme vielä lisää ideoita ohjaavilta opettajilta ja opiskelijaopponenteilta. Olimme myös saaneet ohjausta työmme suomenkieleen ja englanninkieliseen tiivistelmään. Saamamme palautteen pohjalta tiivistimme ja uudelleen jäsentelimme työtämme, sekä lisäsimme siihen vielä ajanmukaista täydentävää tietoa. Kovalla työskentelyllä saimme kaikki haluamamme muutokset valmiiksi ajoissa työn lopullista luovutusta varten.

7.2 Yhteistyö opinnäytetyöprosessin aikana

Yhteistyötämme Pitäjänmäen seurakunnan kanssa voisi luonnehtia melko epämuodolliseksi. Ilman pilkuntarkkoja sopimuksia tai tiukkoja aikatauluja pärjäsimme mainiosti. Tarvittaessa saimme työstämme palautetta ja työelämäyhteistyötahomme oli valmis näkemään vaivaa, jotta pääsimme kokeilemaan materiaaliamme parhaiten työtämme palveleviin kerhoihin. Toisinaan olisimme voineet olla hieman aktiivisempia, jolloin yhteistyö seurakunnan kanssa olisi voinut sujua jouhevamminkin. Molemminpuolista joustoaikin löytyi tarpeen vaatiessa. Aikataulujen yhteensovittaminen melko kiireisten ihmisten kesken toi yhteistyölle omat haasteensa, mutta niistäkin selvittiin melko pienellä vaivannäöllä ja kompromisseja tekemällä. Joskus olisimme ehkä kaivanneet enemmän tukea käytännön asioissa, kuten enemmän tietoa siitä mitä varusteita missäkin kerho-tilassa on käytettävissä ja niin edelleen. Toisaalta mahdollisuus melko itsenäiseen toimintaan antoi enemmän motivaatiota omaan työskentelyyn, kun ei tullut tunnetta, että joku olisi koko ajan ”hengittämässä niskaan”.

Työskentely parina oli mielestämme antoisampaa, kuin mitä opinnäytetyön tekeminen yksin olisi ollut. Kahdella ihmisellä on enemmän näkökulmia ja ajatuksia asioista, jolloin molempien työparin jäsenten on mahdollista oppia toiselta jotakin uutta. Koimme työskentelymme myös idearikkaammaksi ja luovemmaksi, kun meitä oli kaksi yhden sijaan. Arvopohjamme ja tavoitteemme ovat myös melko samankaltaisia, jolloin varsinaisia erimielisyyksiä ei työn edetessä ilmennyt, ainoastaan erilaisia näkemyksiä. Haasteellisinta yhdessä työskentelemisessä oli aikataulutukset molemmille sopivaksi. Prosessin alkupuolella jaoin usein tehtäviä keskenämme ja teimme sovitut asiat tahoillamme. Prosessin loppupuoliskolla taas työskentelimme enemmän ”saman pöydän ääressä”. Yhteistyömme parhaana antina pidämme kuitenkin toisiltamme saamaa vertaistukea, jolle toisinaan oli tarvetta opinnäytetyöprosessin alkaessa liiaksi ahdistaa.

7.3 Materiaalipaketin suunnittelu

Valintakriteereinä käytimme symboleita valitessamme, sitä että ne olisivat monipuolisia, toimien eräänlaisena kristillisten symbolien läpileikkauksena. Emme siis tietoisesti valinneet esimerkiksi pelkkiä eläinsymboleita tai kaikista yleisimpiä symboleita. Halusimme symbolien olevan merkitykseltään lapsille riittävän ymmärrettäviä, ja ohjaajalle sen verran tuttuja että voisi niistä lapsille kertoa ja lasten kanssa keskustella. Myös symbolien muoto oli yhtenä kriteerinä. Jotta voisimme lasten kanssa symboleita askarrella (mielellään kolmiulotteisesti), oli niiden oltava suhteellisen selkeitä (ulkomuodoltaan) ja helposti askarreltavissa (käytettävien materiaalien kannalta). Askartelumateriaali on pyritty kokoamaan siten, että se sisältää mahdollisimman vaihtelevaa ja monipuolista tekemistä, kuten muovailua, maalaamista, leikkaamista ja naulaamista. Näillä kaikilla on oma tehtävänsä hienomotoristen taitojen ja koordinaation kehittämisessä.

Ristin päätimme valita siksi, että se on kristinuskon merkittävin symboli, joka on usein myös lasten nähtävillä paitsi seurakunnan tiloissa, myös muualla elinympäristössä. Koimme tärkeäksi että tämä useimmin kohdattu symboli, joka kätkee sisäänsä kristinuskon sanoman, pelastumisen, tulisi käsiteltyä lasten kanssa. Samankaltaiset syyt saivat meidät valitsemaan enkelin, se on esillä useissa kristillisissä kuvataiteen muodoissa ja lapsille hahmona tuttu. Kuten aiemmassa tekstissä olemme kirjoittaneet, enkeli tuo usein lapselle turvaa ja turvallisuuden tunne on puolestaan merkittävä osa lapsen tasapainoista kehitystä. Toisaalta halusimme tehdä lapsille tutummaksi myös vähän vieraampia ja ehkä niukasti käsiteltyjä symboleita, joita lapset saattavat kuitenkin kohdata esimerkiksi seurakunnan tiloissa. Valitsemamme kala on juuri tällainen usein jopa autoon kiinnitettynä nähty symboli, josta kuitenkin keskustellaan melko vähän. Kala on kuitenkin kristityn vertauskuva, joka myös kuvaa kristityn suhdetta Jeesukseen, Jumalaan. Kolmio taas voi auttaa lasta hahmottamaan paremmin kolmiyhteisen Jumalan, joka on paljon puheessa käytetty ilmaus, mutta jota lapsi ei kuitenkaan voi nähdä. Laivaa ei usein tule ajatelleeksi kristillisenä symbolina, joten mielenkiinnosta halusimme ottaa mukaan myös tällaisen harvemmin käytetyn symbolin. Laiva ja ankkuri liittyvät kiinteästi toisiinsa, joten laiva-askartelussa mukana on myös ankkuri kuvastamassa toivoa ja turvaa.

Osa ideoista oli hautunut mielissämme jo pitkään ja esimerkiksi ajatus hiekkaan piirretystä kalasta oli jo valmiina. Pohtiessamme kuinka askartelut käytännössä toteutettaisiin, halusimme ottaa huomioon paitsi sen, että ne olisivat lasten taidoille sopivat, myös sen että askartelun yhteydessä lapset pääsisivät työstämään muutakin kuin näköaistiaan ja että suurin osa askarteluihin kuluvista materiaaleista olisi mahdollisimman ympäristöystävällisiä ja edullisia. Päädyimme käyttämään materiaaleja, jotka stimuloisivat lasten tuntoaistia, esimerkiksi hiekkaa ja muotoiltavaa taikinaa. Enkelin muotoileminen taikinasta ja ristinpuiden naulaaminen vasaralla antavat myös käsien lihaksille työtä. Pyrimme tekemään lapsille jaettavista kirjallisista ohjeista mahdollisimman selkeitä ja havainnollistamaan niitä kuvien avulla. Lisäksi helpottaaksemme materiaalin käyttöä tulevaisuudessa, lisäsimme erilliset ohjeet kerhon ohjaajalle.

Monien kristillisten symbolien sanoma on itsessään jo melko haasteellinen sisäistä ja halusimme tehdä omasta materiaalistamme lapsille mahdollisimman helposti ymmärrettävän. Tästä syystä keskityimme nimenomaan itse symboleihin, emmekä halunneet ujuttaa ”rivien väliin” mitään ylimääräistä, kuten kasteopetusta. Vaikka kasteopetus onkin tärkeä osa kristillistä traditiota, koemme myös askartelumateriaalimme välittävän traditiota eteenpäin. Kasteopetus voisi olla myös vapaaehtoisille kerhonohjaajille turhan suuri vastuu ja koemmekin sen olevan ensisijaisesti seurakunnan ammattilaisten tehtävä.

7.4 Materiaalin toimivuus käytännössä

Materiaalimme ei paneudu kovin syvällisesti toimintaympäristön merkitykseen, vaan painottaa enemmän askarteluja ja niiden sanomaa. Kerhonohjaajalle tarkoitettussa ohjeistuksessa on ohjeita kuitenkin tilan ja ilmapiirin viihtyisyyden huomioon ottamisesta, sillä tarkoituksenmukaiset tilat ovat perusedellytys sille, että lapset voivat rauhassa orientoitua itse asiaan.

Seurakuntien kerhotilat ovat usein sijoitettu esimerkiksi kirkon tai kappelin yhteyteen. Kuitenkin varsinaiset kerhotilat saattavat olla kaukana kirkkosalista. Hartauden pitäminen kerhotiloissa on tällöin monella tapaa miellyttävämpää.

Kuitenkaan valitettavasti kerhotilat eivät fyysisesti aina ole kutsuvuutta viestiviä ja sakraalililaa sekä symboleita tarjoavia. Kerhotilat on usein suunniteltu käytännöllisiksi kerhon pitämistä varten, esimerkiksi riittävällä kaappitilalla ja sopivan kokoisilla kalusteilla. Tietenkin hartauden ajaksi voidaan kerhotilaankin rakentaa pienimuotoinen alttari, johon asetetaan esimerkiksi raamattu, risti ja kynttilä. Kynttilän sytyttäminen voi toimia merkinä hiljentymisestä ja hartauden alkamisesta, ja hartauden päätteeksi kynttilä voidaan sammuttaa. Oman kokemuksemme mukaan hartaus kannattaa kuitenkin mahdollisuuksien mukaan siirtää esimerkiksi viereiseen kerhotilaan, jossa alttari on jo valmiiksi esillä. Tämä saattaa helpottaa lasten orientoitumista hiljaiseen hetkeen.

Lasten palautetta askarteluista päätettiin kerätä teemahaastattelumaisella lyhytkestoisella kyselytuokiolla. Kaikilta lapsilta kysyttiin siis askartelun jälkeen samat kysymykset, jolloin lasten antamia vastauksia on helpompi verrata keskenään. Vaikka varsinainen teemahaastattelu onkin yleensä pidempikestoisen ja vastauksia voidaan analysoida melko syvällisesti, sovelsimme menetelmää sopimaan paremmin omiin tarkoituksiimme, sillä omassa opinnäytetyössämme ei ole kyse tutkimuksesta ja tarkoituksemme oli kartoittaa lasten mielipiteitä askarteluista. Päätimme toteuttaa haastattelut yksilöhaastatteluina, sillä ryhmä- tai vuorovaikutusprosessi haastatteluryhmän sisällä olisi voinut vaikuttaa lasten palautteeseen. (Koivula, Suihko, Tyrväinen, 1999. 43–44.) Kokemus kuitenkin näytti osviittaa myös siitä, että lapset saattoivat ikään kuin ”vetää roolia” vaikei kaveri ollutkaan kuulemassa haastattelua. Toisaalta ”roolin vetäminen” tuntui yllättävältä, sillä suuri osa lapsista oli haastattelijalle entuudestaan tuttuja, kaikilla viidellä kerhokerralla.

Haastattelun mahduttaminen noin viiteen minuuttiin oli järkevää jo sen takia, ettei ajallisesti rajallisesta kerhokerrasta voinut käyttää kovin suurta osaa palautteen antoon, ilman että se olisi oleellisesti vaikuttanut kerhokerran struktuuriin. Toisekseen 6–8-vuotias lapsi ei myöskään jaksa keskittyä kovin pitkiä aikoja kerrallaan tekemiseen, johon ei liity fyysistä toimintaa. Kirjallisen palautteen antaminen olisi ollut mielestämme lapsille liian haastavaa, etenkin kun kohdeyhmäämme kuuluvat myös vasta koulutaipaleensa aloittavat lapset, jolloin ei voi olettaa heillä olevan riittävästi keinoja itsensä ilmaisemiseen kirjallisesti.

Kunkin haastattelun aikana haastattelija kirjasi ylös lasten vastauksia. Vastaukset pyrittiin saamaan mahdollisimman tarkasti kirjattua tilanteen aikana. Lasten vastaukset on mahdollisuuksien mukaan pyritty pitämään siinä muodossa jossa lapset ovat ne sanoneet. Vastauksia ei ole muunnettu esimerkiksi kirjakielisiksi tässä työssä. Näin pyrimme välttämään omaa tulkintaa siitä, mitä lapsi on haastatteluhetkellä tarkoittanut. Jokainen lukija voi itse paremmin päätellä lapsen saamaa kokemusta, kun vastaukset ikään kuin tulevat lapsen omasta suusta. Tietenkin vain tämän opinnäytetyön tekijät ovat olleet kerhoissa mukana ja voivat myös kontekstuaalisesti paremmin tulkita näitä vastauksia, kuin aivan ulkopuolinen. Olemme kuitenkin muilla tavoin pyrkineet tuomaan esille esimerkiksi kunkin kerhokerran ilmapiiriä ynnä muita vastauksiin mahdollisesti vaikuttaneita tekijöitä.

Yhtenä arviointimenetelmänä lasten oman sanallisen palautteen lisäksi päätimme käyttää lasten havainnoimista täydentämään kuvaa askartelujen toteutumisesta. Havaintojen teko kuulostaa melkoisen arkiselta tavalta arvioida työn tuloksia ja sitä se myös on. Havaintojen tekeminen on ihmiselle luonnollinen osa omassa ympäristössä elämistä ja olemista. Aistihavainnot eivät tietenkään voi olla täysin tai oikeastaan lähellekään objektiivisia, mutta niiden ei tarvitsekaan olla, sillä inhimillinen perspektiivi auttaa ymmärtämään ja tulkitsemaan koettuja asioita. Tunteen ja järjen avulla havaintoja voi analysoida ja päätellä mahdollisia syy-seuraussuhteita, yleistä ilmapiiriä, sanatonta viestintää ja asioiden mahdollisia piilomerkityksiä. Havainnointia voi tehdä joko enemmän tai vähemmän sivustaseuraajan roolissa tai itse osallistuen. (Grönfors 2001, 151–153.)

Koska opinnäytetyönämme tehtävien askarteluiden kokeileminen käytännössä tapahtui pitkälti siten, että toimimme itse tuokion tai koko kerhokerran ohjaajina, oli osallistuva rooli tietenkin luonnollisin vaihtoehto. Juuri tästä osallistuvasta otteesta johtuen päätimme, ettei havainnointia ja muistiinpanojen kirjoittamista tehdä samanaikaisesti. Havaintojen kirjaaminen kerhotilanteessa olisi saattanut ohjata liikaa lasten huomiota pois itse askartelusta. Vaikka havainnoista voi tilanteesta riippuen tehdäkin samanaikaisesti muistiinpanoja, on täysin mahdollista myös kirjata havainnot ylös jälkikäteen, vaikkapa havainnointipäivän illalla

(Grönfors 2001, 161). Kaikkea havaittua ei myöskään tarvitse kirjata ylös, vaan muistiinpanoja voi painottaa tavalla, joka parhaiten palvelee havainnoijaa ja hänen työnsä tavoitteita. Havainnoinnista kirjoitettuja muistiinpanoja voidaankin pitää eräänlaisena esianalysina (Grönfors 2001, 162.)

Yksi tärkeimmistä työmme arviointimuodoista on itsearviointi. Itsearviointi on nimensä mukaisesti sellaisen toiminnan tai tavoitteiden arvioimista, joista henkilö tai organisaatio on itse vastuussa. Itsearviointi toimii parhaiten, kun arviointi on avointa ja ulkoinen arviointi tukee itsearviointia. (Räisänen & Vainio 1996, 25.) Pyrimme siis itse refleктоimaan omaa työtämme mahdollisimman realistisesti ja ottamaan vastaan palautetta työelämäyhteistyötaholta, opettajilta ja muilta opiskelijoilta, minkä pohjalta pyrimme kehittämään työmme lopputulosta.

7.4.1 Kala piirrettiin hiekkaan

Ensimmäisenä käytännössä kokeiltiin kala-askartelua. Kokeilu toteutettiin 25.10.2008 lauantaikerhossa. Paikalla oli viisi iältään 4–8-vuotiasta lasta ja he olivat suurimmaksi osaksi ohjaajille tuttuja. Askartelu päätettiin toteuttaa osana kerhon pyhäkouluosiota. Pyhäkouluosiossa luettiin Lasten Piipliasta kertomus kalaretkestä, jossa Jeesus tekee Pietarista ja tämän kalastajaverreista ihmisten kalastajia. Lapset saivat kertomuksen kuultuaan mahdollisuuden keskustella ja kysyä aiheesta. Yksi lapsista kysyi mitä ihmisten kalastaminen oikein tarkoittaa. Kysymys annettiin lasten pohdittavaksi, jolloin vanhin heistä arveli ihmisten kalastuksen olevan sitä, että jos joku on hukkumassa veteen, hänet autetaan pinteestä pois. Lapsille kerrottiin että vaikka veden varaan joutuneen ihmisen pelastaminen onkin erittäin tärkeää, kertomuksessa oli kuitenkin kysymys siitä, että sanomaa Jeesuksesta viedään ihmisille, jotka eivät ole sitä vielä kuulleet tai siihen reagoineet. Heille kerrottiin siis ihmisten kalastamisen olevan sitä, että ihmisiä ”pyydystetään” Jeesuksen seuraajiksi. Lapsille kerrottiin myös kuinka kalasta tuli kristittyjen tunnus, jonka avulla he jättivät toisilleen viestejä ollessaan vainon alaisia. Lasten Laulutuuuli -kirjasta laulettiin ”Kala-Pekka” -laulu, jonka sanat kertovat omalla tavallaan kala-symbolin merkityksestä kristityille.

Rukouksessa toivottiin rauhaa loppupäivän ajaksi, sillä osa lapsista oli ollut kovin levottomia ulkoleikkien ja pyhäkouluhetken ajan.

Seuraavaksi lapset siirtyivät pöydän ääreen, jossa askartelutarvikkeet olivat valmiina, ja myös aikuiset ohjaajat kokoontuivat pöydän ympärille. Jokainen sai oman askarteluohjemonisteen ja työvaiheet käytiin vielä yhteisesti läpi. Valittavana oli monen värisiä A4-kokoisia papereita, joista lapset saivat valita itselleen mieluisan. Kaksi lapsista valitsi sinisen paperin, yksi violetin, yksi vihreän ja yksi keltaisen. Keltainen muistutti hänen mielestä hiekan väriä. Paperille tuli piirtää kalan ääriiviivat ja moni lapsista yritti piirroksessaan jäljitellä hyvin tarkasti ohjeessa olevan kalan kuvaa, vaikka heille toistettiin usein, että jokainen saa tehdä juuri sellaisen kalan kuin itse haluaa. Useimmat lapset eivät tyytyneet vain nopeasti piirtämään jonkinlaista kalaa, vaan he käyttivät pyyhkettä heti, jos jokin ei mennyt ihan niin kuin oli ollut tarkoitus.

Kun kala oli valmis, oli aika levittää liimaa paperille. Liiman levitys pahvinpalan avulla osoittautui melko haastavaksi, sillä liimaa ei näyttänyt olevan ihan helppo levittää tarkkuutta vaativiin kohtiin, kuten kalan ääriviivojen lähelle. Liiman levitys isohkolle paperille oli myös hidasta. Pari lasta kyllästyi levittämään liimaa koko paperille ja he jättivät osan paperista liimattomaksi. Yhdellä aikuisista ohjaajista oli hyvä idea levittää liimaa koko paperin sijaan vain pari senttiä kalan ääriviivojen ympärille ja lopputulos olikin varsin onnistuneen näköinen. Kaksi tytöistä päätyi leikkaamaan lopulta paperia pienemmäksi, kun liiman ja hiekan levittäminen koko paperille kävi ylivoimaiseksi. Hiekan ripottelu paperille vaikutti olevan kaikille lapsille mieluisaa, joskin käsitys ohuesta hiekkakerroksesta vaihteli. Osa lapsista suorastaan hautasi paperinsa hiekkaan, mikä aiheutti melkoisen sotkun. Lopputulos oli kuitenkin yhtä onnistunut kuin ohuemmallakin hiekkakerroksella. Materiaalina ollut hiekka aiheutti paitsi paljon siivoa, myös paljon keskustelua. Lapset olivat erittäin kiinnostuneita hiekan alkuperästä, ja kun heille kerrottiin että se on haettu lähes 200 kilometrin päästä Niinan sukulaisen hiekkakuopasta, alkoi keskustelu lasten kaukana asuvista sukulaisista.

Askarreltuaan lapset pääsivät syömään, kuten kerhossa on tapana. Lapset pääsivät kertomaan mielipiteensä askartelusta ruuan jälkeen, jolloin heillä on

vapaan leikin tuokio. Lapset tulivat yksi kerrallaan vastaamaan kolmeen avoimeen kysymykseen, jotka olivat: millaista oli askarrella kalaa?, oliko jokin erityisen vaikeaa tai helppoa? ja muistatko kalan merkityksen? Lapsista kolme oli sen ikäisiä, joille askartelutehtävä on suunnattu. Kaikki kolme olivat tyttöjä ja iältään siis 6–8-vuotiaita. 6-vuotias oli ensimmäisellä luokalla koulussa ja kaksi muuta toisella luokalla. Ensimmäiseen kysymykseen vastaukset olivat ”kivaa” ja ”ihan kivaa sillee”. 6-vuotiaan mielestä hiekan ripottelu oli helppoa ja kaikkein mukavinta oli kalan piirtäminen. Kalan merkitys ei tullut kysyttäessä mieleen. Osaltaan merkityksen unohtumiseen saattoi vaikuttaa se, että yksi ohjaajista vei tytön käytävälle puhutteluun kesken pyhäkouluhetken tämän häiritsevän käytöksen vuoksi ja he palasivat vasta kun askarteluosio oli jo alkanut. 7-vuotiaan mielestä mikään ei ollut ollut erityisen helppoa, mutta mieluisin osio askartelussa oli paperin värin valitseminen. Kalan merkityksestä kysyttäessä tyttö vastasi muistavansa että se merkitsi ”jotain hyvää, jotain symbolia”. 8-vuotiaan mielestä helpointa oli paperin valitseminen ja vaikeinta kalan piirtäminen ja hiekan ripottelu, mutta työn valmistuminen tuntui hyvältä. Vastaus viimeiseen kysymykseen oli: ”Kristittyjen merkki, että on niinku uskossa ja sit ne piirsi niitä hiekkaan. Kala sai alkunsa siitä kun saatiin niin paljon kalaa kun se Jeesus oli siinä.” Myös 5-vuotias tyttö halusi vastata kysymyksiin, kun näki vanhempien lasten käyvän ”haastateltavina”. Hänenkin mielestään kalan askarteleminen oli ”kivaa” ja piirtäminen vaikeinta, hiekan ripottelu oli puolestaan helpointa. Tyttö ei muistanut mitä kala merkitsi. 4-vuotias poika ei rohjennut tulla kutsuista huolimatta kertomaan mielipidettään.

Palautetta antamassa.

7.4.2 Risti naulattiin kahdesta puusta

Risti-askartelua kokeiltiin käytännössä 10.11.2008 poikien urheilu- ja pelikerhossa, joka on suunnattu 3.–5.-luokkalaisille pojille, mutta jossa on pääsääntöisesti käynyt vain toisella luokalla olevia poikia. Toteutuskerralla kerhoon saapui kaksi 8-vuotiasta poikaa, jotka innostuivat heti paikalla olevista työkaluista. Kerhokerta aloitettiin hartaudella, jossa luettiin Lasten Piipiaista pääsiäisajan tapahtumista Jeesuksen ristille tuomitsemisesta, tyhjän haudan löytymisestä ja Jeesuksen ilmestymisestä. Lapsille kerrottiin vielä, että Jeesuksen kuolema ristillä muistuttaa meitä Jumalan rakkaudesta ja syntien anteeksi antamisesta, sekä antaa toivon kuolemanjälkeisestä elämästä. Pojille annettiin mahdollisuus kysyä ja keskustella aiheesta, mutta he eivät halunneet sanoa mitään. Seuraavaksi

kuunneltiin laulu ”Vieraalla maalla kaukana”, jota ennen poikia kehoitettiin kuuntelemaan sanat, sillä ne avasivat luettua tekstiä vielä lisää. Hartauden lopuksi lausuttiin yhteen ääneen Isä meidän -rukous.

Hartaushetki ennen askartelun aloittamista.

Hartauden jälkeen jaettiin askarteluohjeet ja käytiin ne yhteisesti läpi, minkä jälkeen pojat saivat valita kahdesta vaihtoehdosta mieleisensä ristipuut. Kumpikin pojista valitsi valkoista puulistaa, vaikka pohtivatkin aluksi ottaisivatko poikkipuiksi leveämpää mäntylistaa. Loppujen lopuksi pojat tekivät toiset ristit mäntylistasta. Puiden sahailu olisi kiinnostanut poikia kovasti, mutta valitettavasti siihen ei ollut käytettävissä lasten kannalta tarpeeksi turvallisia puitteita. Aluksi ristin puut kiinnitettiin toisiinsa liiman avulla, mikä osoittautui hieman huonoksi kiinnitystavaksi hitaan kuivumisaikansa takia. Kumpikaan pojista ei halunnut tehdä ristiinsä kiinnityslenkkiä (ripustamista varten) tai jalustaa. Toista poikaa jalustan tekeminen olisi kiinnostanut, mutta koska tähän tarkoitukseen oli käytettävissä vain valkoista suorakaiteenmuotoista paneelia, joka ei miellyttänyt lasta, päätti hän olla tekemättä jalustaa.

Pojat pääsivät naulaamaan ristejään vuorotellen, sillä käytössä oli vain yksi naulausalusta ja pikkivasara. Toisen naulatessa toinen koristeli omaa ristiään erivärisillä tusseilla ja askarteluvaahtomuovin paloilla. Lisäksi pojat käyttivät koristeluun erilaisia kukka- ja eläintarroja. Naulaamista varten oli varattu pieniä nauloja, jotka ulottuivat sopivasti molempiin ristin puihin, mutta eivät menneet kokonaan kahden puun läpi, jolloin naulan kärki olisi jäänyt törröttämään ikävästi ristikstä. Kuhunkin ristiin naputeltiin kaksi naulaa, jotteivät puut pääsisi liikkumaan toisiinsa nähden. Naulaaminen vaikutti haasteelliselta ja kummankin pojan ristikstä jouduttiin irrottamaan yksi liikaa vinoutunut naula. Näytti siltä, että valkoinen lista oli huomattavasti kovempaa ja siten vaikeampaa naulata, myös pojat totesivat mäntylistan olevan helpommin naulattavaa. Naulattuaan ristin puut kiinni, pojat koristelivat vielä ristinsä valmiiksi. Lopputuloksena oli ristiksi tunnistettavia monipuolisesti koristeltuja puuristejä.

Askarteluhetken jälkeen pojat tulivat viereiseen huoneeseen vastaamaan kysymyksiin askartelusta. Ensimmäisen mielestä askartelu oli ollut hauskaa ja naulaaminen oli hänen mielestään ollut helppoa. Ristin merkitys ei kuulemma ollut tullut mieleen. Lopulta poika rohkaistui sanomaan että ”risti liittyy Jeesukseen”. Toinen pojista oli sitä mieltä, että ristin askarteleminen oli kivaa ja tarrojen laittaminen ristiin oli helppoa. Ristin merkityksestä oli jäänyt mieleen että se kertoi ”Jeesuksen kuolemasta. Naulattiin ristiin.”

7.4.3 Kaikki saivat oman suojelusenkelin

Enkeliaskartelu toteutettiin 2.2.2009 1.–2.-luokkalaisille tarkoitetussa tyttökerhossa Konalan kirkolla, joka on toinen Pitäjänmäen seurakunnan kirkoista. Kerhoon saapui kuusi peruskoulun ensimmäistä ja toista luokkaa käyvää tyttöä. Meille vieraan tilan käyttö oli hieman haasteellista, kun käytettävissä olevien puitteiden toiminnalle asettamat reunaehdot eivät olleet tarkasti tiedossa.

Ennen lasten saapumista kerhoon totesimme, ettei käytössämme ollut uunia. Päätimmekin testata mikroaaltouunia taikinan kovettajana. Valmistimme pienen koetaikataikinan ja muotoilimme siitä litteän soikion, jonka vielä maalasimme

vesiväreillä, jotta testikappale vastaisi mahdollisimman hyvin askarrettua enkeleitä. Taikina käyttäytyi mikroaaltouunissa lähes samoin, kuin tavallisessa uunissa, vaikka aivan yhtä kovaksi emme taikinaa saaneetkaan. Tulimme siis siihen tulokseen, että paistamme kerholaisten enkelit mikroaaltouunissa ja kehotamme lapsia vielä kotona jättämään enkelinsä noin vuorokaudeksi kuivumaan ennen niillä leikkimistä.

Aloitimme kerhokerran enkelistä kertovalla hartaudella, vaikka kuullessaan hartauden olevan kerhokerran alussa, jotkin tytöistä ilmoittivat kärkkäästi hartauden kuuluvan kerhon lopetukseen. Perustelimme hartauden olevan kerhokerran alussa sen vuoksi, että enkeleitä olisi mukavampi askarrella, kun niistä tietäisi jotakin. Alkuun soitimme CD:ltä kappaleen ”Maan korvessa kulkevi lapsosen tie”. Yllätykseksemme yksi tytöistä alkoi laulaa kappaleen mukana ja kun joku toinen tytöistä huomautti tästä, sanoimme, että kaikki jotka haluavat, saavat toki laulaa mukana. Noin puolet tytöistä lauloikin hiljaksen kappaleen. Kuunneltuamme laulun loppuun luimme lapsille Sunnuntai-kertomuksia -kirjasta (kirjan nimi sai maanantaipäivän vuoksi lapsilta kritiikkiä) kertomuksen Elli-enkelistä, jolle isommat enkelit kertovat enkelin työstä ja siitä kuinka ihmiset eivät läheskään aina kuule enkelien viestejä Jumalan tahdosta. Rukouksessa pyydettiin Jeesuksen enkeleitä suojaksemme.

Hartauden jälkeen keskustelimme lasten kanssa, mitä ajatuksia hartaudessa käsitellyt enkelit olivat ehkä herättäneet. Lapset eivät olleet kovin innokkaita keskustelemaan, mutta joku muisti, että enkelit suojelevat ihmisiä ja jollain tytöistä oli kotonaan kirja, joka kertoi samasta Elli-enkelistä kuin hetki sitten luettu kertomuskin. Kun pohdimme millaisia enkelit ovat, joku muisti nähneensä tau-lun, jossa enkeli suojaa heikkokuntoisen sillan yli kulkevaa tyttöä ja poikaa. Yhdellä tytöistä oli kotona suuri koriste-enkeli ja soittamamme CD:n kannessakin oli yhdenlaisen enkelin kuva, aivan kuten rukouskirjan sivuillakin. Muistutimme lapsia siitä, että kuten ihmiset, myös enkelit voivat olla hyvin erinäköisiä ja siksi jokaisen askartelemasta enkelistäkin tulisi omannäköisensä. Halusimme antaa lapsille vapauden tehdä juuri omanlaisensa enkelin.

Askartelun aluksi lapsille jaettiin askarteluohjemoniste, joka käytiin yhdessä läpi siten, että jokainen lapsi sai vuorollaan lukea yhden ohjeen. Yksi lapsista ei halunnut lukea, eikä häntä siihen painostettu. Lopuksi luimme vielä monisteessa olevan lyhennelmän siitä, mitä enkelit oikeastaan ovat. Kun ohjeet oli luettu, aloimme tehdä taikataikinaa. Yksi tytöistä teki ohjemonisteestaan muiden ihasteleman paperihatun, ja lupasimme että paperihattuja voi askarrella sitten kun on saanut oman enkelinsä valmiiksi. Lapsia kiinnosti kovasti voisiko taikinaa syödä ja olivat hiukan harmissaan kun kerroimme, ettei se ole syömäkelpoista. Lupasimme tosin, että kaikki halukkaat saavat maistaa pienen nokareen taikinaa, jolloin he huomasivat, ettei se ole kovin herkullista. Jokainen lapsi sai vuorollaan laittaa kulhoon desilitran vehnä jauhoja ja sen jälkeen yhdessä laskea, että Niina laittoi seokseen tarpeeksi monta desimitallista suolaa. Jotkut lapsista maistelivat vaivihkaa myös pelkkiä jauhoja ja jopa suolaa. Lapset saivat vuoroitellen sekoittaa kuiva-aineita kulhossa, minkä jälkeen lapset laskivat taas yhteen ääneen, että vettä tuli taikinaan yhtä monta desiä, kuin aiemmin suolaa. Jokainen lapsi sai taas vuorollaan sekoittaa taikinaa ja halutessaan maistaa siitä pienen palan. Lopuksi Kaisu varmisti vielä taikinan olevan sopivaa. Useimmat lapsista totesivat taikinan maistuvan pahalta ja he kävivät juomassa vettä samalla kun pesivät kätensä puhtaaksi taikinasta. Yksi tytöistä tuntui kuitenkin pitävän taikinan mausta ja olisi halunnut syödä sitä enemmänkin. Kerroimme lapsille, että vaikkei taikina olekaan vaarallista syödä, ei se myöskään ole terveellistä ja että liiallisesta taikinan syönnistä saattaisi tulla huonovointinen olo.

Enkelin muotojen suunnittelua.

Kaisu jakoi taikinasta kaikille samankokoiset palat. Lasten oli hyvin vaikea odottaa ja moni tytöistä ehtikin riistää taikinaa ennen aikojaan, joskin palauttivat sen, kun muistutimme, että jokainen saa vuorollaan ja kaikille pitää jakaa taikinaa saman verran. Käytössämme oli yksi kaulin, jota tytöt käyttivät vuorotellen, osa lapsista tasoitteli taikinaa hyvin näppärästi myös käsin, eivätkä tarvinneet kaulinta juuri lainkaan. Haasteellisimmalta vaikutti enkelin hahmottaminen taikinalle veitsien ja taikinapyörän avulla. Lähes jokainen lapsista onnistui luomaan mieleisensä enkelin vasta useammalla yrittämällä, toisilla yrityksiä oli enemmän ja toisilla vähemmän. Lopulta kaikki tytöt olivat saaneet hahmoteltua ihan perinteiseksi enkeliksi tunnistettavan hahmon, yksi valmisti enkelilleen taikinasta jopa sädekehän. Lähes kaikki halusivat tehdä enkeliinsä reiän, johon voisi pujottaa kiinnitysnauhan, mutta eivät myöhemmin muistaneet pyytää nauhaa paistettuun enkeliinsä.

Enkeli alkaa hahmottua.

Ajan säästämiseksi osa tytöistä maalasi enkelinsä ennen paistamista ja osa sen jälkeen, yksi maalasi osan enkelistä ennen paistamista ja viimeisteli työnsä enkelin tultua ulos mikroaaltouunista. Yhdelle enkeleistä kävi hieman nolosti, kun se yllättäen kärventyi mikrossa mustuen ja työntäen pahanhajuista katkua kerhotiloihin. Jouduimme tuulettamaan aika reippaasti ja ohjaamaan lapsia välillä ulko-oven läheisyyteen ja välillä huuhtelemaan kasvojaan, jotta pystyimme taas jatkamaan askartelua. Onneksi enkeli ei ollut mustunut kokonaan ja siitä tuli oikeastaan aika hauskan näköinen, kun sen tehnyt tyttö vielä maalasi sen. Lisäksi mustuneesta enkelistä taisi tulla mikrokäsittelyssä kovapintaisin kaikista enkeleistä. Kyseiselle tytölle annettiin pala taikinaa kotiin vietäväksi, jotta hän voisi halutessaan askarrella uuden enkelin. Jos lapsille jäi aikaa enkelinsä valmistuttua, saivat he askarrella omatoimisesti. Osa lapsista ryhtyi piirtämään ja osa teki taikataikinasta muita esineitä, kuten pieniä astioita ja enkelille sopivan auringon.

Valmis enkeli.

Lopuksi lapsilta kerättiin palautetta askartelusta, kuten aiemminkin kerroilla. Kolme tytöistä oli seitsemän vuoden ikäisiä, kaksi kahdeksan vuoden ikäisiä ja yksi yhdeksän vuoden ikäinen. Kolme nuorimmaista olivat peruskoulun ensimmäisellä luokalla ja loput toisella. Kaikkien seitsemänvuotiaiden mielestä enkelin askarteleminen oli ollut "kivaa", yhden mielestä mikään askartelussa ei ollut erityisen helppoa eikä vaikeaa, yhden mielestä helppoa oli tehdä enkelille siivet, mekko, hiukset ja kädet ja yhden mielestä oli vaikeaa maalata enkeliä, kun se meinasi mennä rikki, mutta pään muotoilu oli puolestaan ollut helppoa "ku se vaan piti tehdä pyöreeks". Kaksi nuoremista tytöistä ei muistanut enkelistä mitään, yksi kuvasi enkeliä seuraavasti: "Rauhaa ja semmosta maailmaan, sitä ainaski enkeli tuo".

Toista luokkaa käyvistä tytöistä kaikkien mielestä askartelu oli "kivaa" tai "ihan kivaa", yksi sanoi sen myös olleen "vähän hankalaa". Yhden mielestä enkelin askartelu oli vain "kivaa", ei liian helppoa, eikä vaikeaa, yhden mielestä vaikeaa oli maalata nappi, jonka hän oli taikinasta enkelille muotoillut. Saimme myös kommentin että: "Veitsellä muodostelu oli vaikeaa, pelotti, että menee rikki.

Maalaaminen oli helppoa”. Yhdeksänvuotias ei muistanut omien sanojensa mukaan enkelistä yhtään mitään. Kahdeksanvuotiasakin toinen aloitti sanomalla, ettei muista, mutta lisäsi sitten: ”Muistan mä ainakin suojelusenkelin. Enkelit aina pelastaa ja auttaa”. Toinen kahdeksanvuotias sanoi enkelistä, että: ”se suojelee ja kaikkee tollasta.” Lisäksi hän ehdotti, että enkelille voisi askarrella kaikkea lisää, kuten yksi tytöistä, joka oli askarrellut enkelilleen auringon.

Kotiin lähtiessä lapset saivat enkelinsä mukaan, tosin pakkaustohinassa osa enkeleistä kärsi pienien osien irtoamisesta ja sanoimme lapsille, että ne voi kotona liimata takaisin. Muistutimme myös, että enkeleiden kannattaa vielä antaa kuivua ennen ”käyttöönottoa”. Harmittavan moni lapsista unohti askarteluohjemonisteensa lähtiessään, joten jätimme kerhon varsinaiselle ohjaajalle viestin, jossa pyysimme jakamaan unohtuneet monisteet seuraavalla kerhokerralla.

7.4.4 Kolmiosta heijastui Isä, Poika ja Pyhä Henki

Kolmioaskartelu toteutettiin niin ikään Konalan kirkon tyttökerhossa 23.2.2009. Kerhoon osallistui kolme tyttöä, jotka olivat kaikki olleet mukana myös enkelin askartelussa. Tällä kertaa kaikki tytöt olivat iältään seitsemänvuotiaita ja kävivät peruskoulun ensimmäistä luokkaa. Niille vanhemmille, jotka toivat lapsensa kerhoon, jaettiin allekirjoitettavaksi lupalappu. Lapulla vanhemmat voivat halutessaan antaa meille luvan käyttää opinnäytetyössämme valokuvia, joissa heidän lapsensa esiintyy. Vanhemmat allekirjoittivat luvat mielellään.

Tytöillä tuntui olevan hiihtolomaviikon jälkeen paljon energiaa ja tarvetta vaihtaa kuulumisia keskenään, joten annoimme heidän kerhon alussa leikkiä vapaasti, eikä tytöillä ollut vaikeuksia keksiä tekemistä. Kotileikki oli niin mukaansa tempaavaa, että siirtyminen askarteluhetkeen tuntui olevan hieman haasteellista. Aloitimme askartelutuokion taas hartaudella, mikä ei tällä kertaa aiheuttanut enää vastarintaa. Aluksi luimme Lasten Raamatusta kertomuksen, jossa Jeesus ennen taivaaseen astumistaan kehottaa opetuslapsia kastamaan ihmisiä ”Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”. Kertomus herätti lapsissa paljon keskustelua, alkaen siitä, että kuinka Jeesus saattoi opastaa opetuslapsiaan kuolemansa

jälkeen, kun uskontunnustuksessakaan ei siitä mainita mitään. Kerroimme lapsille, että ennen taivaaseen astumistaan Jeesus ilmestyi muutamaan otteeseen opetuslapsille ja että vastoin tyttöjen käsitystä, Raamatusta kyllä löytyy näistä ilmestymisistä tietoa. Haasteellista oli myös käsitellä kolmiyhdistä Jumalaa, lapsille oli selkeästi hieman vaikeaa ymmärtää kuinka puhuttaessa kolmesta ”henkilöstä”, kyseessä onkin yksi ja sama Jumala. Kerroimme lapsille, että aikuistenkin on vaikea sitä välillä ymmärtää ja ettei haittaa vaikei sitä täysin pysyisikään ymmärtämään. Mutta toisaalta on myös tärkeää muistaa että Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat yhdessä yksi Jumala.

Seuraavaksi lapset ihmettelivät sitä, kuinka Pyhä Henki voi olla läsnä, vaikei sitä voikaan aistein havaita ja että voiko Jumalaa jossain muodossaan löytyä ihmisen omasta sydäimestä. Kun lapset vaikuttivat tyytyväisiltä saamiinsa ”vastauksiin” eikä mieltä ollut jäänyt painamaan enemmän kysymyksiä, soitettiin Meidän messu -kasetilta kappale ”Uskon Isään Jumalaan, Luojaan”, joka on myös virsikirjan virsi numero 734. Jälleen lapsia kehoitettiin kuuntelemaan tarkasti, sillä laulu kertoo Jumalan kolmiyhdistä. Lapsille laulu oli ilmeisesti jossain määrin tuttu, sille he hyräilivät virren mukana ja yrittivät paikoin jopa yhtyä lauluun. Hartauden lopuksi pyysimme vielä yhteen ääneen Herran siunausta, tietenkin Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

Ennen askartelua kaikki saivat askarteluohjemonisteen, joka käytiin yhteisesti läpi. Tytöistä kaksi halusi lukea ohjeet vuorotellen ääneen ja lopuksi luettiin vielä monisteen ylälaidasta mitä kolmio kristityille merkitsee. Tytöt olivat tälläkin kertaa niin innoissaan askartelutarpeista, etteivät meinanneet malttaa odottaa, että kaikille jaettaisiin materiaalia tasapuolisesti. Jokaiselle kuitenkin jaettiin kolme jäätelötikkua ja pätkä heijastinteippiä, sekä tilkka liimaa. Yksi tytöistä ilmaisi, että on ällöttävää askarrella tikuilla, joista joku on syönyt jäätelön. Kerroimme että jäätelötikut oli puhdistettu ja se tuntui rauhoittavan tytön mielen. Tytöt halusivat tuoda myös näytille heillä jo olevia heijastimia, joista toinen oli osuvasti enkeli ja toinen hymyilevä naama.

Alkuhaparoinnin jälkeen tikkujen liimaaminen kolmion muotoon onnistui tytöiltä ihan hyvin, mutta liiman hitaahko kuivuminen vaikeutti hieman heijastinteipin

paikoilleen laittamista, kun tikut irtosivat välillä liimauksistaan. Yksi tytöistä peitti koko kolmionsa heijastinteipillä ja kaksi muuta peittivät toisen puolen kokonaan ja tekivät toiselle puolelle erilaisia raitoja ja kuvioita. Lopuksi kaikki tytöistä valitsivat punaista villalankaa heijastimensa ripustamista varten, vaikka muitakin väri vaihtoehtoja pohdittiin. Yksi tytöistä tarvitsi apua langan pujottamiseksi hakaneulaan ja teimme tarvittaessa lankaan myös varmistussolmun tyttöjen tekemien solmujen lisäksi.

Hienomotoriikka testissä heijastinteippiä leikatessa.

Saatuaan heijastimensa valmiiksi tytöt tulivat yksi kerrallaan vastaamaan kysymyksiimme viereiseen huoneeseen. Kahden tytön mielestä kolmioheijastimen askartelu oli ”kivaa” ja kolmannen mielestä ”kivaa” mutta myös ”vähän vaikee-

ta”. Kysyttäessä oliko askartelussa jokin ollut erityisen helppoa tai vaikeaa saimme seuraavanlaisia vastauksia: ”Helppointa on se kun mä osaan tehdä vaikka minkälaista. Oon äidin kaa opetellu. Osaan tehdä ristipistoja ja leipoa, ja tehdä paperikoiria, jos vaan saan paperia”, ”No se oli helppoo ku laitettii naru, kaikki oli ihan helppoo” ja ”Vähä helppoa, vaikeeta myös. Tikkujen liimaaminen oli vaikeaa, heijastinteipin laitto helppoa”. Tytöt vastasivat myös kysymykseen siitä, muistivatko he mitä kolmio kristityille merkitsee. Yksi tytöistä vastasi: ”Ainaski se heijastaa. Sitä oli kiva tehdä. Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”, toinen oli myös melko samoilla linjoilla vastaten: ”Pojan, miehen, Pyhänhengen nimestä”. Kolmaskin tytöistä oli selvästi sisäistänyt jotakin kolmion merkityksestä kristityille ja vastasi hänelle esitettyyn kysymykseen: ”Niit oli kolme, mut sitteki niit oli yksi”.

Toinen puoli heijastimesta päällystetty.

Kerhon lopuksi testasimme vielä heijastimien toimivuutta hämärässä huoneessa taskulampun avulla ja lapset tuntuivat olevan heijastimiensa heijastuskykyyn

tyytyväisiä. Kehotimme myös tyttöjä tarkkailemaan heijastimia säännöllisesti siltä varalta, että sään armoilla teippi saattaisi irrota. Yhdelle tytöistä asensimme pyynnöstä uuden heijastimen hänen takkiinsa roikkumaan.

Tulipa hieno! Heijastin valmiina käyttöön.

7.4.5 Nooan laivassa on toivoa kuvaava ankkuri

Laivan ja ankkurin askartelu toteutettiin myös Konalan kirkon tyttökerhossa, 9.3.2009 ja paikalle saapuivat kaikki kuusi kerhossa käyvää tyttöä, jotka olivat olleet askartelemassa myös enkeliä. Kerhon varsinainen ohjaaja oli tällä kerralla mukana kerhon alussa ja otti osaa hartauteen. Hartaudessa soitimme aluksi ”Nooan Arkki” –laulun ja luimme samasta kirjasta kuin edelliselläkin kerralla tarinan Nooasta ja vedenpaisumuksesta. Lopuksi rukoilimme pienen rukouksen jossa pyydettiin Jeesukselta siunausta seurakunnallemme ja että hän johdattaisi

laivansa turvallisille vesille. Keskustelua synnytti lähinnä se, oliko Nooa todella saanut arkkiinsa kaikkia eläimiä ja että kaloja ei varmaankaan tarvinnut ottaa arkkiin mukaan. Askartelutuokion aluksi kävimme taas ohjeen yhteisesti läpi, siten että halukkaat tytöistä saivat lukea ohjeesta pätkän. Ensin luimme vielä laivan ja ankkurin merkityksestä kristityille askarteluohjeen yläreunasta, jossa kerrottiin laivan kuvaavan seurakuntaa ja toisaalta turvallisuutta, sekä kuinka ankkuri kuvastaa toivoa. Tässä vaiheessa keskusteltiin myös koruista, joissa on ankkurin lisäksi risti ja sydän ja että ne yhdessä kuvastivat uskoa, toivoa ja rakkautta, moni tytöistä ilmoitti joskus nähneensä jonkun korun, jossa symbolit esiintyivät.

Ohjeiden läpikäymisen jälkeen Kaisu vei lapset toiseen huoneeseen, jossa oli enemmän tilaa leikata laivataulun tausta lytistetyistä pahvilaatikoista. Jokainen lapsista sai itse valita minkä kokoisen taulun halusi tehdä ja useimmat valitsivat hyvin suuren palan pahvia, jota muutamat tytöistä sitten askartelun edetessä pienensivät. Valitettavasti käytettävissämme olleet sakset olivat melko heikkokuntoisia, mikä vaikeutti paksuhkon pahvin leikkaamista siinä määrin, että Kaisu leikkasi osan pahveista mattoveitsellä. Olimme kasanneet yhdelle pöydälle hyvin erilaisia materiaaleja, joista lapset saivat valita omaan tarkoitukseensa parhaiten sopivia. Käytettävissä oli kolmea erilaista rautalankaa, puun oksia, erivärisiä silkkipapereita, jäätelötikkuja, siivousrättiä, muovipusseja, lahjapapereita, vanha puhelinluettelo (jonka kannessa oli merimaisema), kankaita, narunpätkiä, villalankoja, lautasiinoja, varrastikkuja, monenlaisia kyniä ja erilaisia ja värisiä papereita sekä tietenkin materiaalien kiinnitystä varten teippiä ja liimaa.

Laivataulun materiaalien sommittelua.

Useimmat tytöistä valitsivat laivansa materiaaliksi joko ruskeaa silkkipaperia tai palan siivousträttiä. Monet tekivät veden sinisestä muovipussista, yksi tytöistä hyödynsi merimaiseman puhelinluettelon kannesta. Lahjapaperit olivat suosittuja materiaaleja taivasta rakennettaessa ja ankkuri syntyi joko pelkästään rautalangasta tai rautalangan ja puun yhdistelmästä. Rautalankaa pari tyttöä käytti myös taulun kehystämiseen ja ankkurinköytenä. Taulun kehysti vain kolme tyttöä, joista yksi teki kehyksen tusseilla piirtämällä, yksi kehysti taulun pujottelemalla pahviin rautalankaa ja yksi teki irrotettavat kehykset oksista. Oksilla kehystäminen vaikutti olevan haastavaa, sillä liimalla ne eivät oikein pysyneet kiinni ja rautalankaakin piti käyttää taitaen, jotta kehyksistä tuli tarpeeksi kestäviä. Rautalangalla yksistään kehystäminen puolestaan oli melko aikaa vievää puuhaa, vaikka lopputulos olikin toimiva. Kaiken kaikkiaan tytöt käyttivät melko suppeaa materiaalivalikoimaa siihen nähden, paljonko erilaisia vaihtoehtoja oli tarjolla. Esimerkiksi kankaita ei käyttänyt kukaan ja lautasliinoistakin vain yksi tyttö askarteli tauluunsa hyppäävän kalan. Jäätelötikkuja käytettiin muun muassa ristin muotoiseen mastoon ja airoihin. Villalankaa ja rautalankaa käytettiin

myös taulujen ripustuslenkkien tekoon. Tauluista tuli hyvin erilaisia, toisissa laiva-aihe oli selkeämpi, kun taas toiset antoivat lähes abstraktin vaikutelman.

Luovaa pohdintaa mitä vielä haluaisi lisätä.

Lopuksi tytöt tulivat tuttuun tapaan vastaamaan askarteluun liittyviin kysymyksiin. Kahden tytön (7- ja 8-vuotiaat, peruskoulun ensimmäinen luokka) mielestä askartelu oli ollut ”kivaa” ja yhden (8-vuotias, peruskoulun ensimmäinen luokka) mielestä ”ihan kivaa”. Yksi tytöistä (9-vuotias, peruskoulun toinen luokka) kertoi askartelun olleen kivaa, mutta vaikeaa ja yhden (7-vuotias, peruskoulun ensimmäinen luokka) mielestä askartelu oli sekä helppoa, kivaa että vaikeaa ja yhden (8-vuotias, peruskoulun toinen luokka) mielestä askartelu oli ”ihan kivaa. No se oli sellast, et ekasks vähän mielti mitä siihen laittais ja sillee.” 9-vuotiaan tytön mielestä askartelussa helppoa oli ”ne aiot sillee” ja vaikeaa ”ehkä liimata se keppi siihen”. Toiseksi vanhimman tytön mielestä erityisen helppoa oli ”leikata se ohjaaja” (siis laivan ohjaaja) ja ”se vaan oli vaikeaa että ku piti leikata niitä puita”. Seitsemänvuotiaiden tyttöjen mielestä mikään askartelussa ei ollut vaikeaa vaan askartelu oli ollut ylipäänsä helppoa, samoin osien liimaaminen tauluun. Kahden muun ensimmäistä luokkaa käyvän tytön mielestä ”kehykset

tuntuivat olevan helppoja” ja ”se oli vähän vaikeeta leikata sitä pahvia mist tehtii se tausta, se ankkuri oli tosi kiva tehdä”. Seitsemänvuotiaille tytöille oli vaikeaa muistaa laivan ja ankkurin merkitystä kristityille, toinen ei muistanut mitään laivasta, mutta toinen muisti sen ”et sinne laivaa mahtu kaikki”.

Valmis laiva ja ankkuri.

Kahdeksanvuotiaista ensimmäistä luokkaa käyvistä tytöistä toinen muisti että ankkuri merkitsi ”jotain uskoo ja sit sydän tarkoitti ainakin rakkautta” ja toinen että ”Ankkuri merkitsi ainakin taitoa tai mitähän se oli, taisi olla taitoa. Ei kun toivoa tietenkkin. Se risti tarkoitti sitä kirkkoa tai jotain. Kirkossahan on risti. Jotain siihen liittyvää tai sillee.” Peruskoulun toistaa luokkaa käyvistä tytöistä kahdeksanvuotias muisti ”no että se oli rakkautta” ja yhdeksänvuotias sen että ”se oli semmonen iso, se Nooan laiva.” Kerhon päätteeksi osa tytöistä otti laivataulun mukaansa ja osa jätti omansa koristamaan kerhotilan seinää, kerhon oma ohjaaja oli aluksi toivonutkin että lasten tekemillä töillä voisi koristella kerhotiloja mikäli mahdollista.

8 POHDINTAA

8.1 Materiaalipaketin arviointia

Materiaalin testaaminen käytännön olosuhteissa antoi kehitysideoita ja osoitti, mikä materiaalissa oli jo ensi yrittämällä toimivaa. Lasten työskentelyn näkeminen kulloisenkin aiheen parissa avasi omat silmät näkemään mikä toimi ja mikä ei, Omia havaintojamme täydensimme vielä lapsilta saamallamme sanallisella palautteella. Satunnaisia ideoita materiaalin kehittämiseen tuli myös ihmisiltä, jotka eivät sinällään osallistuneet millään tavoin itse opinnäytetyöprosessiin, mutta seurasivat sen etenemistä sivusta. Tärkeää palautetta saimme tietenkin myös työelämäyhteistyötaholtamme ja ohjaavilta opettajiltamme. Koska materiaali tulee ensisijaisesti Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyön käyttöön, tarkoituksena oli luoda mahdollisimman hyvin juuri tähän tarkoitukseen sopiva materiaalipaketti, jota olisi miellyttävä käyttää. Seurakunnan tarpeet ja toiveet pyrimme huomioimaan muun muassa tekemällä itse materiaalista sisältöineen kustannuksiltaan vähäiset, pyrkimyksenä on siis esteettisesti kestävä, mutta kuitenkin yksinkertainen ulkoasu ja askartelut, joiden materiaalit ovat joko hyvin edullisia tai kierrätettäviä.

Materiaalin ulkoasua voisi kuvailla tyyliiltään minimalistiseksi. Materiaalin suurempi elävöittäminen olisi saattanut tehdä sen käytön houkuttelevammaksi, niin lapsille kuin kerhonohjaajille tai seurakunnan työntekijöillekin ja runsas kuvitus olisi voinut auttaa lapsia myös muistamaan symbolien sanomat paremmin. Toisaalta visuaalisesti moniulotteinen ulkoasu olisi saattanut myös viedä huomiota pois itse asiasta. Emme myöskään halunneet vaikuttaa lasten oman mielikuvituksen tuotoksiin liikaa. Mikäli olisimme tehneet kuvista värillisiä, olisi osa lapsista saattanut matkia ohjeita, ja tehdä omasta tuotoksestaan ainakin väritykseltään samankaltaisen. Samasta syystä emme myöskään tuoneet millekään kerhokerralle omia harjoittelukappaleita kyseisestä teemasta. Näin saimme jätettyä tilaa enemmän lasten omalle mielikuvitukselle ja luovuudelle. Pirtein värein toteutetun materiaalin käyttö voi olla joissain tilanteissa huomattavasti kalliimpaa, kuin mustavalkoisen. Pyrimmekin siihen, että materiaalimme sisältää sellaisia

värejä, ettei sen kopioiminen tai tulostaminen myös mustavalkoisena olisi kovin vaikeata alkeellisemmallaakaan laitteella. Näin myös materiaalin levittäminen on kohtuullisen helppoa ja taloudellista.

Itse askartelu vaikutti olevan lapsille mieluisaa. Useimmat tekivät kerhosta riippumatta hyvin keskittyneesti omaa työtään, eivätkä pitäneet kiirettä sen valmiiksi saamisessa. Ainoastaan kala-askartelun kohdalla huomasin etenkin nuorempien lasten keskittymisen herpaantuvan loppusuoralla. Vaikka monesti ohjaajina huomasimme jonkin työvaiheen olevan joillekin lapsille haasteellista, useimmiten he eivät kuitenkaan itse kokeneet sitä liian vaikeaksi. Mielestämme onnistuimme kokoamaan askartelumateriaalin, joka on monipuolinen ja haastaa lasten taidot sopivalla tavalla. Tietysti on muistettava se tosiasia, että 6–8-vuotiaiden lasten ollessa kyseessä, voi kehityksen kirjo olla hyvinkin laajaa jopa keskenään samanikäisten lasten kesken. On siis mahdollista, että osa askarteluista voi joistain lapsista tuntua liian haasteelliselta tai vastaavasti liian helpolta, huolimatta siitä, ettei konkreettisissa askarteluosioissa ole sinänsä mitään tavoitetasoa tai ”oikeaa vastausta”.

Vaikka askartelujen tarkoitus ei ollutkaan opettaa lapsille teoriaa kristillisten symbolien taustalla, vaan ennemminkin antaa jonkinlainen symboliin liittyvä kokemus, oli yllättävää kuinka vähän lapsille saattoi jäädä mieleen symbolien merkityksestä. Koimme kerhokohtaisissa hartauksissa ja askarteluohjeen läpikäymisessä käyttävämme kuitenkin lapsille ymmärrettävää kieltä ja usein apunamme olikin juuri lapsille suunnattua hengellistä kirjallisuutta ja lauluja. Toisaalta, joskus saimme myös yllättävän tietäviä vastauksia joiltakin lapsilta, joilla tosin oli yleensä myös vahvasti kristillinen perhetausta. Osasyynä lasten ”tietämättömyyteen” saattoi olla joidenkin kohdalla halu esittää, etteivät kirkolliset aiheet ole ollenkaan kiinnostavia ja se, että lapsilta kysyttiin symbolin merkityksen mieleen jäämisestä aina sen kerhon päätteeksi, kun symbolia oli käsitelty. Ehkä, jos lapsille olisi annettu enemmän aikaa jäsentää kuulemaansa ja kokeamaansa uutta tietoa hieman pidempään, vastaukset olisivat voineet olla toisenlaisia.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi on jokseenkin hankalaa, sillä tavoitteet näiden kerhojen suhteen eivät olleet eksakteja. Mikäli tavoitteet olisi listattu selkeästi esimerkiksi siten, että jokaisen lapsen tulisi muistaa ristikstä Jeesuksen kuolema, syntien sovittaminen, Jumalan rakkaus ja lunastus sekä toivo ikuisesta elämästä, olisi tavoitteiden saavuttamista voitu tarkastella konkreettisemmin. Tällainen tutkimuksellinen ote ei kuitenkaan olisi palvellut tarkoitusta. Kuten aiemmin on todettu, oli kerhojen tarkoituksena antaa kokemuksia symboleista, minkä avulla lapset saavat kosketuksen oman uskontoonsa ja rakennusaineita uskonsa eteenpäinviemiseen. Vaikka lasten vastaukset olivatkin usein hyvin ”tietämättömiä, uskomme että käsitellyt aiheet ovat jääneet muhimaan lasten mieliin, joten tavoitteet ovat toteutuneet.

Myös tilanteesta johtuen oli lasten vastauksia vaikea arvioida. Haastattelu on lasten kanssa haasteellista toteuttaa siten, että lapset kokisivat tilanteen helpoksi. Vaikka emme lasten kuullen käyttäneetkään sanaa *haastattelu*, saattoi tilanne kuitenkin vaikuttaa joidenkin lasten kohdalla sellaiselta, jossa tulisi toimia tietyllä tavalla, mikä saattoi joillekin aiheuttaa pelkoa esimerkiksi siitä, osaako vastata kysymyksiin täysin oikein. On kuitenkin huomioitava, että suuri osa lapsista oli ohjaajalle entuudestaan tuttuja, mikä vaikutti vastauksiin jonkin verran. Sellaiset lapset, jotka tunsivat ohjaajan, tuntuivat muistavan symboleista enemmän, ja olivat muutenkin avoimempia vastauksissaan. Haastateltaessa lapsia olisikin siis syytä huomioida lasten mahdollinen varautuneisuus vieraampia ihmisiä kohtaan.

Opinnäytetyön ja sen seurauksena syntyvän tuotoksen kustannukset maksaa joko yhteistyötaho tai opiskelija itse. Kustannukselliset raamit määrittelevät osittain valmiin tuotteen ulkomuotoa ja toisaalta myös sisältöä. Jos tuote tehdään yhteistyötahon toimeksiannosta, on työlle mahdollisesti tiukemmat ohjeet esimerkiksi typografiaan tai värimaailmaan liittyen. Tuotteen tavoitteena on erottua muusta samankaltaisesta materiaalista yksilöllisen ja persoonallisen ilmeen keinoin, varsinkin jos tuote päätyy myyntiin asti. Opinnäytetyön keskeisiä kriteereitä ovat kuitenkin muun muassa käytettävyys, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle ja informatiivisuus. Tällaisen tuloksen saavuttamisessa on lähdekritiikillä merkittävä asema. Kaikki saatavilla oleva tieto ei ole yhtä ajanmu-

kaista, eikä kaikilla kirjoittajilla ole yhtä suurta auktoriteettia tiedon jakajana. Esimerkiksi internet-lähteitä käytettäessä on syytä olla kriittinen ja valikoida laadullisesti tarkastelua kestäviä lähteitä. (Airaksinen, Vilkka 2003, 53–54.)

Tämän opinnäytetyön tuloksena on suhteellisen pienimuotoinen produkti, jonka kustannukset jäävät kokonaisuudessaan hyvin pieniksi. Näistä vähäisistäkin kustannuksista osan maksavat opiskelijat itse, ja osa sponsoroidaan Pitäjänmäen seurakunnan varhaisnuorisotyön varoin. Opiskelijat ovat itse saaneet muokata materiaalin ulkoasultaan (kohderyhmän huomioiden) ilman yhteistyötaholta tulevia raamituksia. Vaikka materiaalia ei paineta julkiseen levitykseen, on sen ilmiasu pyritty luomaan mahdollisimman houkuttelevaksi ja käyttäjäystävälliseksi. Tärkeimpänä kriteerinä materiaalille on kuitenkin pidetty käytettävyyttä ja asiasisällön sopivuutta kohderyhmälle. Tähän on pyritty tutustumalla aiheeseen liittyvään teorian tietoon, kuten lasten kognitiiviseen kehitystasoon 6–8-vuotiaina. Tiedonlähteisiin on pyritty suhtautumaan kriittisesti ja valikoiden, mikä on tietyissä tilanteissa osoittautunut haasteelliseksi.

Materiaalimme tukee lapsen omia ajatusprosesseja, sillä hyvin tarkkojen ohjeiden sijaan olemme pyrkineet jättämään tilaa lapsen luovuudelle ja mielikuvitukselle, sekä itseilmaisulle. Lapsi ei oikeastaan voi askarrella väärin, vain työn toteutustapoja voi olla useita. Olemme yrittäneet tehdä materiaalistamme niin lapsiystävällisen, kuin vaikeahkoista aihepiireistä olemme vain kyenneet. Tavoitteenamme ei ole niinkään ollut antaa lapsille vastauksia, vaan luoda tilanteita, joissa on sijaa kysymyksille.

Materiaalia suunnitellessamme ja toteuttaessamme olemme pyrkineet pitämään sen teoriasisällöltään sellaisena, että kohderyhmämme lapset kykenevät sitä ymmärtämään. Tarkoituksena on ollut enemmän herättää keskustelua, kuin antaa valmiita vastauksia aiheisiin. On helpompaa lähteä liikkeelle pienestä määrästä tietoa, ja ryhmän motivaation ja omien tietojen mukaan viedä aihetta eteenpäin. Kokemuksemme mukaan tämä on ollut hyvä ratkaisu, sillä ainakin kerhoissa joissa on ollut yli kaksi osallistujaa, on keskustelu virinnyt toisinaan hyvinkin paljon eteenpäin lähtötilanteesta. Lasten kanssa esimerkiksi hartaudet ovat hyviä tilanteita antaa tilaa pohtimiselle, jonka avulla lapset voivat oppia tun-

temaan itseään. Vaikka hartauden aihe ohjaajasta tuntuisi helpolta, olisi kuitenkin hyvä varata riittävästi aikaa lasten kysymyksille ja mahdolliselle kyseenalaistamiselle.

Omassa toiminnassamme pyrimme korostamaan sitä, että kaikki ovat yhtä arvokkaita ja kaikkien askartelut ovat yhtä arvokkaita, vaikka olisivatkin keskenään erilaisia. Koetimme tehdä materiaalista sellaisen, että se kannustaa lasta pohtimaan ja esittämään kysymyksiä, sekä käyttämään omaa luovuutta ja mielikuvitusta. Aikuisen tai nuoren ohjaajan tuki ja kannustus ovat erittäin tärkeä osa askartelutuokion onnistumista ja toivomme sen välittyvän materiaalimme ohjeistuksesta.

8.2 Materiaalin sopivuus kohderyhmällemme

Niin sanotussa tavoitteellisessa kasvatuksessa, jona esimerkiksi seurakunnan kerhotoimintaa voidaan pitää, saattaa olla hankalaa toteuttaa kasvatusta täysin kasvatettavan ehdoilla. Vaikka lapset ainakin toivottavasti ovat tulleet mukaan toimintaan omasta tahdostaan, voi joissakin tapauksissa myös olla, että esimerkiksi vanhemmilla tai kavereilla on oma osansa lasten harrastustoiminnan valitsemisessa. Tämä vaikuttaa lapsen motivaatioon toimintaa kohtaan. Myös esimerkiksi lapsen vireystila kerhon aikana vaikuttaa siihen, minkälaisena lapsi kerhotilanteen kokee. Varsinkin seurakunnan kerhoissa keskusteluiden aihepiirit (esimerkiksi kolmiyhteinen Jumala) saattavat olla lapselle haasteellisia käsittää. Vielä haasteellisempaa se on silloin, jos lapsen kiinnostus ei ole suuntautunut käsillä olevaan aiheeseen. Aina ei siis ole mahdollista toimia kasvatustilanteessa täysin lapsen ehdoilla.

Vaikka lapsi olisikin kerhotilanteessa orientoitunut kuuntelemaan Raamatun kertomuksia, on kuitenkin tärkeä huomioida, ettei kertomus ole liian pitkä. Raamatun kertomukset ovat muita kertomuksia vaativampia sisäistää jo kerronnallisesta näkökulmasta. Myös symbolisesti kertomuksia on helpompi käsitellä, mikäli ne pilkkotaan pienempiin kokonaisuuksiin. Kertomusten jäsentely helpottaa siinäkin mielessä, ettei lapsella ole vielä samanlaista keskittymiskykyä kuin ai-

kuisella. Peruskoulun alaluokkia käyvät lapset ovat otollisessa iässä symbolidiktisesta näkökulmasta. Lähdekirjallisuuden perusteella lasten ajatusmaailma ja uskonnonsymbolinen kieli ovat hyvin lähellä toisiaan. Käytännön kerhotilanteissa emme kuitenkaan konkreettisesti havainneet lasten omaksuvan symbolien sisältöä mitenkään poikkeuksellisen hyvin. Tietenkin on vaikea mitata abstraktia asiaa kuten ajattelua, emmekä voikaan olla varmoja siitä kuinka symbolit lasten mieliin lopulta jäivät. Lisäksi symboleilla voi olla lapselle tiedostamatonta merkitystä, jota lapsi ei osaa pukea sanoiksi.

Askartelujen aiheet herättivät lähes poikkeuksetta lasten keskuudessa kysymyksiä ja keskustelua, tosin poikakerhossa keskustelu liittyi enimmäkseen vain askartelun tekniseen toteutukseen. Oli palkitsevaa huomata kuinka paljon hartauksien teemat lapsia kiinnostivat ja innostivat kyselemään ja pohtimaan. Yhteinen keskustelu, oli aiheena sitten kerhon varsinainen teema tai aivan jokin muu liikkeelle lähtenyt keskustelun haara, loivat tilaan myös tunnelmaa ja monisäikeistä vuorovaikutusta. Lisäksi lapset vertailivat töitään ja kyselivät toistensa töistä. Vertailusta huolimatta emme havainneet, että lapset olisivat juurikaan verranneet töidensä paremmuutta, ainoastaan erilaisuuksia ja yhteneväisyyksiä, mikä mielestämme edesauttoi yhteishengen hyvänä pysymistä. Toisinaan havaittavissa oli myös tietynlaista rajojen kokeilua. Ainakin ohjaajan näkökulmasta osa lapsista esitti joitakin mielipiteitä tai kysymyksiä provosoivassa tarkoituksessa. Esimerkiksi kolmioheijastinta askarrellessa keskustelu Pyhän Hengen läsnäolosta ympärillämme sai yhden tytön viisastelemaan, ettei hän nähnyt ketään seisomassa vierellään. Provokatiiviset tilanteet eivät tosin olleet kovin pitkäkestoisia, ilmeisesti ohjaajien ja loppupeleissä myös toisten lasten kärsivällinen suhtautuminen asiaan ilman provosoitumista ei innostanut jatkamaan ”yli-lyöntejä”.

Materiaalia suunniteltaessa olemme pyrkineet siihen, että askarreltaessa tarvittavat valmiudet (esimerkiksi hienomotoriikan kannalta) antavat lapsille haasteita ja onnistumisen kokemuksia; kuitenkin siten että jokainen lapsi pystyy omatoimisesti saattamaan askartelun valmiiksi. Kuusivuotiaiden ikäryhmässä hajonta voi olla suurta ja samassa porukassa voi olla hyvinkin erilaisessa vaiheessa olevia lapsia. Kerhonohtajan kannalta tämä on ehkä haasteellista, mutta

myöskin antoisaa. Eri-ikäisten tai eri sukupuolta edustavien lasten keskinäiset erot eivät kuitenkaan ole niin merkittäviä, etteivätkö kaikki kykenisi askarteluista suoriutumaan. Toiset saattavat kaivata tukea tuokion ohjaajalta enemmän kuin toiset. Loppujen lopuksi lapsetkin ovat yksilöitä, eivätkä yleistykset aina päde. Askartelutuokioissa on hyvä keskittyä näkemään jokaisen työssä vahvuuksia ja auttaa myös lasta huomaamaan ne. Laajemmassa mittakaavassa kyse ei ole vain lapsen kokemus askartelun mielekkyydestä, vaan lapsen kasvusta ja sitä tukevasta kokemuksesta.

8.3 Ohjaajan merkitys materiaalia käytettäessä

Evangelisluterilaisen kirkon varhaisnuorisotyön strategia pyrkii siihen, että vuonna 2010 lapsi kohtaa seurakunnan toiminnossa paitsi pyhän ja armollisen, rakastavan Jumalamme, myös aikuisen, joka tukee häntä ihmisenä ja kristittyinä kasvamiseen. Aikuiselta odotetaan tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä, sekä taitoa ohjata lasta pohtimaan elämän kysymyksiä ja elämään mielekästä elämää. Vaikka tässä kohtaa aikuisilla varmasti tarkoitetaan seurakunnan varsinaisia työntekijöitä, on kuitenkin huomioitava, että lasten parissa työskentelee myös paljon vapaaehtoisia nuoria, kuten kerhonohjaajia. Kerhonohjaajat ja muut vapaaehtoiset saavat kyllä koulutusta esimerkiksi kerhon ohjaamiseen, mutta oman kokemuksemme mukaan koulutuksissa painotetaan kerhotoimintaa enemmän käytännönläheisestä näkökulmasta. Koulutuksissa ei käsitellä lapsen kasvua ja kehitystä erityisen laajasti. Mielestämme olisikin hyvä sisällyttää vapaaehtoisten koulutuksiin enemmän tietoa lapsen kehityksestä. Tämä varmasti auttaisi ohjaajia kerhojen suunnittelussa ja toteuttamisessa, sillä jotta lasta voisi ohjata tai opettaa lapselle hyödyllisellä ja tarkoituksenmukaisella tavalla, on ensin tunnettava lapsen kehitystä ja maailmankuvaa, sekä ikäkaudelle tyypillisiä piirteitä fyysisessä ja henkisessä kasvussa. Ilman käsitystä siitä, mihin lapset kykenevät ja ovat orientoituneita, on vaikea saada toiminnasta mielekästä ja tarkoituksenmukaista.

Askartelutuokion ohjaajalta vaaditaan sensitiivisyyttä, jotta hän voi antaa lapsille virikkeitä ilman että suoraan ohjaa heidän toimintaansa. Lasta ohjaavan aikuis-

sen tai nuoren on tasapainoiltava roolissaan: toisaalta on autettava lasta tulkitsemaan asioita siten, etteivät ne ala ahdistaa lasta ja toisaalta taas on jätettävä tilaa lapsen omalle hengelliselle kokemusmaailmalle. Tuntosarvia kaivataan myös huomaamaan, milloin jostakin aiheesta on syytä keskustella lasten kanssa enemmän. Lasta voi auttaa näkemään työssään onnistumisia silloinkin kun lapsi ei niitä itse huomaa. Näin tuokion ilmapiiri pysyy miellyttävänä, eikä lapsi koe epäonnistuneensa työssään. Aikuisen läsnäolon ja palautteen merkitys näkyi ohjaamissamme kerhoissa poikkeuksetta. Lapset tarvitsivat monesti tukea askartelujen eteenpäin viemisessä ja aikuiselta saatu kannustus ja mielenkiinto lapsen työtä kohtaan tukivat lapsen motivaatiota jatkaa eteenpäin. Myös vertais-tuen merkitys oli suuri ja lapset pohtivatkin usein keskenään töidensä sisältöjä ja näin saivat ideoita myös toisiltaan.

Toimintaympäristöllä on vahva merkitys oppimisen kannalta, joten siihen kannattaa paneutua tilanteesta riippumatta, vaikkei kyseessä olisikaan varsinainen oppimistapahtuma. Kokemuksemme mukaan askartelutuokioiden on mahdollista toimia ympäristönä, jossa toteutuvat mahdollisuus yksilön arvostamisen näkyvyyteen, kohtaamiseen, lähimmäisen rakkauden välittymiseen ja ylipäänsä yhteisöllisyyden ja aidon vuorovaikutuksen toteutumiseen. Vaikka kerhonohtajat ovat usein vapaaehtoisia henkilöitä, joilta ei voi vaatia kaiken teorian hallitsemista, saavat he kuitenkin opastusta tehtäväänsä. Luultavasti valtaosa voidaan siis olettaa kerhoissa toimivien ohjaajien ymmärtävän kuinka tärkeää on huolehtia mukavasta ilmapiiristä ja tukea lapsia osallistumaan. Ainakin Pitäjänmäen seurakunnassa kerhonohtajan tehtäviin tuntuu valikoituvan tai hakeutuvan ihmisiä, joilla on hyvät edellytykset ohjaajana toimimiseen.

8.4 Eettistä pohdintaa

Olemme työssämme havainnoineet ja haastatelleet lapsia tietoisina siitä mitä he ovat. Työssämme kuitenkin olemme pyrkineet siihen, ettei ketään voi tekstin perustella tunnistaa, nimiä ei mainita ja muutkin tiedot lapsista ovat melko yleis-päteviä, kuten ikään, sukupuoleen ja luokka-asteeseen liittyviä. Käyttämissämme valokuvissa esiintyvien ja kuvien perusteella tunnistettavien lasten van-

hemmilta olemme pyytäneet luvan (LIITE 2) kuvien käyttöön, opinnäytetyösämme liitteenä olevalla lomakkeella. Lomakkeen allekirjoittaminen tapahtui vapaaehtoisesti kerhotilanteessa, eli vanhemmilla oli mahdollisuus kieltäytyä luvan antamisesta.

Omassa toiminnassamme voimme pohtia, kuinka objektiivisia havaintomme askartelujen toimivuudesta käytännössä ovat, kun subjektiiviset toiveet ja odotukset ovat kuitenkin saattaneet sävyttää niiden tekoa. Myöskään itsearviointi ei voi olla täysin objektiivista, silloin ei enää olisi kyse *itse*arvioinnista. Koemme kuitenkin olevamme niin oikeudenmukaisia, ettei ainakaan tahallinen asioiden kaunistelu sovi tapoihimme. Vaikka olemmekin pyrkineet saamaan työstämme rehellistä palautetta, on mahdollista että lasten ja mahdollisesti muidenkin työtämme kommentoineiden ihmisten mielipiteet ovat olleet positiivisempia kuin todellisuus. Tuskin kukaan on tarkoituksella ollut epärehellinen, mutta joskus voi olla vaikea antaa negatiivissävytteistä palautetta, kun ei halua ”loukata” toisen ihmisen tunteita.

Etenkin lasten palautteen luotettavuus on kaksiteräinen miekka: se voi olla hyvinkin rehellistä tai sen sävyttämää, millaisen kuvan lapsi haluaa itsestään antaa tai mitä hän odottaa aikuisen haluavan kuulla. Esimerkiksi oman tietämyksensä paljastaminen askarrelluista symboleista saattoi joidenkin mielestä olla noloa, tai he saattoivat pelätä vastaavansa väärin, eivätkä siksi vastanneet muuta kuin etteivät he muistaneet symbolista mitään. Vaikka lapsilla vaikuttikin askarreltaessa olevan aidosti hauskaa, voi olla että osa vastauksista, joissa lapset totesivat askartelun olleen kivaa, olivat myös seurausta siitä, että lapset olettivat meidän haluavan kuulla vain positiivisia asioita. Opettajilla on opinnäytetöinä syntyvien produktien arvioinnista varmasti niin vankka kokemus, että heiltä saatua palautetta olemme voineet pitää ehkä kaikista luotettavimpana. Myös opiskelutovereiden antaman palautteen totuudenmukaisuuteen olemme kokeneet voivamme luottaa, ovathan he olleet itsekkin samassa tilanteessa ja tietävät kuinka tärkeään rehellinen palaute opinnäytetyöprosessissa on.

Lupakaavakkeiden suhteen pohdimme pitkään niiden jatkokäsittelyä. Eettisimmältä vaihtoehdolta tuntuisi äkkiseltään ajateltuna tuhota paperit, joissa lukee

lapsen etu- ja sukunimi, ja joista löytyy vanhemman allekirjoitus, esimerkiksi paperisilppurilla tai polttamalla. Oman oikeusturvamme kannalta olisi kuitenkin riskialtista tuhota luvat, sillä onhan olemassa pieni mahdollisuus joutua vielä todistamaan oma kuvien käyttöoikeutensa vaikkapa jollekin vanhemmalle. Tu-
limme siihen tulokseen, että säilytämme lupapapereita kaksi vuotta siitä päivästä kun kuvat on julkaistu. Teimme tämän päätöksen perustuen Rikoslakiin (§ 9, 22.4.1999/525), jonka mukaan henkilörekisteririkoksen (johon siis olisimme mahdollisesti syyllistyneet, jos olisimme käyttäneet kuvia ilman lupaa) maksimi-rangaistus on yksi vuosi vankeutta ja tällainen rikos vanhenee kahdessa vuo-
dessa (Talviaro 2007). Kahden vuoden kuluttua tuhoamme lupapaperit silp-
puamalla ne manuaalisesti ja toimittamalla silpun suljetussa läpinäkymättömäs-
sä muovipussissa sekajäteastiaan. Siihen asti paperit ovat arkistoituna suljetus-
sa kaapissa lukitussa asuinhuoneistossa, johon ulkopuoliset pääsevät vain val-
votusti.

Käyttämämme valokuvat ovat digitaalisessa muodossa Kaisun tietokoneella, jonne ne on siirretty kameran muistikortilta. Muistikortilta kuvat poistettiin heti, kun kuvat oli siirretty tietokoneelle. Päätimme, että koneella olevat kuvat tuho-
taan heti, kun opinnäytetyömme on saavuttanut lopullisen muotonsa. Valitetta-
vaa nykyteknologian kanssa on se, ettei kuvia pysty koskaan poistamaan täysin koneen muistista, vaan taitavan henkilön on mahdollista hakkeroida koneen muistin syövereistä kaikki, mitä siellä on koskaan ollut. Mikäli kuvien tuhoutumi-
sesta haluaisi olla täysin varma, olisi tietokone, jolla kuvat ovat olleet, tuhottava täydellisesti esimerkiksi sulattamalla se. Taloudellisesti ja ekologisesti tietoko-
neen tuhoaminen ei olisi ollut järkevää, etenkin kun ottaa huomioon sen, että riski tietokoneen joutumisesta huipputaitavan hakkerin käsiin on lähes olema-
ton. Teemme siis parhaamme poistaessamme kuvat koneelta ja yritämme pitää huolen siitä, ettei kone joudu vääriin käsiin.

Lisäksi voidaan keskustella siitä, onko ylipäänsä oikein käyttää lapsia tutkimuk-
sissa tai meidän tapauksessamme askartelumateriaalin testaamisessa käytän-
nössä. Lapsen mahdollisuudet ymmärtää aikuisten luomia kokonaisuuksia ja vaikuttaa omaan toimintaansa ovat kuitenkin tästä näkökulmasta katsoen rajal-
liset. Itse emme kokeneet riistävämme lapsia askarteluja kokeillessamme, tar-

koituksenahan oli tehdä myös heidän käyttöönsä mahdollisimman hyväksi koetua materiaalia. Toisaalta välillä tuntui siltä, etteivät lapset oikein ymmärtäneet mitä me olimme tarkalleen tekemässä tai mihin heidän palautettaan käytettäisiin, vaikka yritimmekin aina uudelle ryhmälle aluksi mahdollisimman selkeästi asiasta kertoa. Kaiken kaikkiaan toimintaamme voi mielestämme pitää eettisesti kestäväenä.

8.5 Pohdintaa ammatillisesta kasvusta opinnäytetyöprosessissa

Uskontotieteen professori Nils Holmin mukaan uskonnon teologisen sisällön opettaminen tapahtuu tradition välittämisen prosessin kautta. Välittäjän roolissa olevalla henkilöllä on suuri merkitys prosessissa. Traditiota välittävät henkilöt voidaan Holmin mukaan jakaa kolmeen ryhmään: epävarmat, varmat ja liian varmat. Varmat välittävät traditiota kokonaisuutena ja ongelmitta, epävarmat sirpaleisena ja usein negatiivisten tunteiden vallitessa. Liian varmat traditionvälittäjät ovat vakuuttuneita omasta uskonnäkemyksestään tai ainakin teeskentelevät olevansa; tradition välittäjinä he ovat kasvatettavaa nujertavia ajatellen, että kasvatettavien on taivuttava Jumalan tahtoon. Käytännössä tämä kuitenkin tarkoittaa useimmiten kasvattajien tahtoon taipumista. (Holm 2005, 150–151.)

Jos peilaamme omaa rooliamme tradition välittäjänä käytännön kerhotilanteiden pohjalta Holmin jaotteluun, huomaamme että meissä on saattanut olla piirteitä kaikista kuvatuista traditionvälittäjätyypeistä. Vaikka pyrimmekin välittämään kristinuskon symboleita lapsille kokonaisvaltaisesti, tuli välillä väkisinkin tunne siitä, ettei kaikkea mahdollista saanut mahtumaan yhteen kerhokertaan. Siinä mielessä kyse on vain jonkin suuren kokonaisuuden sirpaleesta. Vahva usko omaan toimintaamme on saattanut muistuttaa liian varman traditionvälittäjän kuvausta, joskaan emme todellakaan missään mielessä yrittäneet nujertaa lapsia tai saada heitä taipumaan mihinkään. Kokonaisvaltaisesti ajatellen parhaiten työskentelyämme leimaa kuitenkin varman välittäjän tuntomerkistö. Mielestämme aiheiden käsittely kerhoissa oli melkoisen ongelmatonta, vaikka käytännön asioissa vastoinkäymisiä joskus olikin (esimerkiksi kärventyneen enkelin muo-

dossa). Tarkoituksenamme oli myös luoda kulloisenkin aihepiirin ympärille sitä mahdollisimman hyvin palveleva kokonaisuus.

Vaikka opinnäytetyöprosessi on ollut paikoin uuvuttava ja tietoa käsittelemistämme aiheista on milloin tuntunut olevan liikaa ja milloin taas liian vähän, koemme kuitenkin oppineemme sen kautta lisää ammatistamme. Tämä on tietysti yksi opinnäytetyön tärkeimmistä tavoitteista. Tiedon etsiminen ja jäsentäminen ovat osaltaan auttaneet hahmottamaan kokonaisvaltaisemmin yhtä lapsen kehityksen vaiheista ja huomaamaan seurakunnan työn moniulotteisuuden. Kirkon työ ei ole vain kristillistä kasvatusta, sillä se kasvattaa lasta muutoinkin. Yhdellä kerhokerralla saattaa parhaillaan harjoittaa niin lapsen sosiaalista, psyykkistä, fyysistä kuin hengellistäkin kehitystä.

Toisaalta materiaalin ja sitä ohjanneiden strategioiden ja muun kirjallisuuden yksi sanoma on inhimillinen keskeneräisyys ja sen salliminen. Jotta voi todella hyväksyä ihmisyyden ja siihen läheisesti liittyvän keskeneräisyyden toisessa ihmisessä, on ensin kyettävä näkemään ja hyväksymään nämä piirteet myös itsessä. Keskeneräisyys ei mielestämme ole heikkoutta, vaan sana kertoo siitä, että vielä on varaa oppia uutta. Uuden oppiminen taas on paitsi osa elämää, myös osa ammatillista kasvua. Koskaan ei ole valmis sosionomi, kirkon työntekijä tai lastentarhanopettaja, jos siltä joskus tuntuu, on ehkä aika vaihtaa alaa. Ammatillinen kasvu on koulutuksen ja opinnäytetyön prosessissa vasta pantu alkuun ja varsinainen työ opettaa itsestään. Oman ammattitaidon päivittäminen ja oman ammattipersonan kasvu ovat tärkeitä työn laadun kehittäjiä ja työssä jaksamisen ylläpitäjiä.

Tulevina sosionomeina meidän tulisi kyetä ammatin edellyttämään eettiseen reflektioon, sekä osata huomioida yksilöiden ainutkertaisuus ja toimia arvoriitoja sisältävissä tilanteissa (Sosiaaliportti 2008). Opinnäytetyöprosessin aikana olemme väistämättä joutuneet pohtimaan työtämme ja työskentelyämme eettiseltä kannalta. Varsinkaan lasten kanssa työskentely ei koskaan ole mustavalkoista ja kuten aiemmin olemme todenneet, tulee esimerkiksi haastattelutilanteessa huomioida lapsen motivaatio tilanteeseen. Lasten kanssa toimiessa

yksilöiden ainutkertaisuuden huomioiminen on varmasti tullut korostuneesti esiin, kun olemme kannustaneet heitä persoonalliseen ilmaisuun.

Sosionomin tulee osata luoda ammatillinen ja asiakasta osallistava vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde. Sosionomin tulee ymmärtää asiakkaan voimavarat ja tarpeet kontekstisidonnaisesti. (Sosiaaliportti 2008.) Vaikka kerhotoiminnassa mukana olleita lapsia ei voidakaan kutsua varsinaisesti asiakkaiksi, on ajatus kuitenkin siirrettävissä myös kerhotoimintaan. Itse olemme pyrkineet ylläpitämään osallistavaa vuorovaikutusta sekä ohjaajien ja lasten kesken, että lasten keskinäisessä toiminnassa. Toisinaan tehtävä on ollut haasteellinen, esimerkiksi hiljaisempien lasten kanssa. Opinnäytetyöprosessin aikana tämä taito on kuitenkin kehittynyt. Voimavarakeskeisyys on ollut esillä koko prosessin ajan. Myös tämä on ollut joissain tilanteissa haasteellista, mutta olemme kuitenkin pyrkineet huomioimaan sekä lasten että omat voimavaramme tilanteeseen nähden. Tähän liittyy myös erilaisten lähestymistapojen ja työmenetelmien käyttö tarkoituksenmukaisesti, sekä lasten tukeminen ja ohjaaminen kasvun ja kehityksen eri vaiheissa (Sosiaaliportti 2008). Kerhoja suunniteltaessa ja ohjatessa olemme huomioineet lasten kehityksen, ja sen pohjalta luoneet tarkoituksenmukaisia lähestymistapoja ja menetelmiä.

9 MATERIAALIN SOVELTAMINEN MUISSA KONTEKSTEISSA

9.1 Kirkon varhaiskasvatus

Kirkkojärjestyksessä todetaan kristillisen kasvatuksen olevan vanhempien ja huoltajien tehtävä, jota kummit ja seurakunta tukevat. Toisaalta järjestyksen mukaan seurakunnan tulee huolehtia eri-ikäisten seurakuntalaisten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämänhoitamisesta (8.11.1991/1055 v. 1993, § 3, 1–2.) Kirkon varhaiskasvatuksen asiakirja käsittelee seurakuntien varhaiskasvatustoiminnan muotoja (joista on tarkemmin seuraavassa luvussa) ja asettaa sille tavoitteita. Kirkon varhaiskasvatuksen asiakirjan lähtökohtina ovat muun muassa: Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia 2010, Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja Raamatun lapsiin ja lähetykseen liittyviä jakeita. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä 2008, 11, 14–16) Näitä kaikkia on käsitelty muualla tekstissämme.

Asiakirjan mukaan kirkon varhaiskasvatusta on kristillisestä uskosta ja siihen liittyvistä arvoista nouseva kasvatuksellinen vuorovaikutus. Varhaisvuosien kasvatustyössä korostuu uskon tradition jakaminen, kasvatuksen kokonaisvaltaisuus, lapsilähtöisyys ja perheen arvostaminen. Lapsuutta pidetään kirkossa tärkeänä ja merkityksellisenä elämänvaiheena, erityisen tärkeää on, että lapsi saa rauhassa olla ikäisensä. Kristillisen kasvatuksen jatkumo muodostaa lapselle turvallisen Jumala-käsityksen sekä auttaa elämään seurakunnassa ja kasvamaan kristittyinä ikä- ja kehityskauden erityispiirteiden mukaan. Kirkon varhaiskasvatuksen painotukset asiakirjassa ovat: varhaiskasvatuksen vahvistaminen osana kirkon perustehtävää ja julkisuuskuvaavaa, kasteeseen liittyvän yhteydenpidon kehittäminen, lapsen hengellisyyden tukeminen, lapsen oikeuksien toteutuminen kirkossa, sekä kokonaisvaltaisen ja osallistavan kasvatuksen painottaminen. Lisäksi painopisteen keskiössä on perhelähtöisen ja diakonisen työtteen vahvistaminen, vuorovaikutuksen lisääminen kirkon varhaiskasvatuksessa ja kirkon varhaiskasvatuksen tekeminen kiinnostavaksi työskentelyn kentäksi. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä 2008, 9, 29)

Taidekasvatuksesta asiakirjassa sanotaan, että taiteella on mahdollisuus avata ja koskettaa lasta ja aikuista ymmärtämään sitä, mitä sanat eivät tavoita. Taiteen ja uskonnon symbolimaailmat ovat lähellä toisiaan. Uskonnolla ja estetiikalla on aina ollut elävä vuorovaikutus muun muassa musiikin, kuvataiteen, kerroksen draaman, liikkumisen ja kirjallisuuden kautta. Taidekasvatus tukee omien kykyjen löytämistä, uuden luomista ja itseilmaisua. Seurakunnassa se avaa pyhyden kokemista sekä mahdollisuutta symboliikan ja tradition syvään tavoittamiseen ja omaksumiseen. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä 2008, 17) Näin ollen askartelumateriaaliamme voisi käyttää myös kirkonvarhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita toteuttavana menetelmänä. Varhaiskasvatuksen suuntautuessa merkittävästi kohderyhmäämme nuorempiin lapsiin, on syytä muistaa materiaalin soveltaminen heille sopivaksi.

9.2 Seurakunnan muu toiminta

Materiaalimme ei sellaisenaan välttämättä sovi käytettäväksi kaikissa konteksteissa, mutta sovellettuna sitä voitaisiin käyttää monenlaisessa toiminnassa. Toiminnan ohjaajan tulisi muokata materiaalia kulloisenkin kohderyhmän tarpeita ja tasoa vastaavaksi. Materiaalin soveltamisessa vain mielikuvitus on rajana.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsille suunnattu päiväkerhotoiminta tukee sekä lapsen kristillistä kasvatusta, että kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Lapsen luovuudella on erityinen sija päiväkerhotoiminnassa ja kerhoissa tulisikin pyrkiä mahdollistamaan lapsen mahdollisuus monipuoliseen ilmaisuun kehittymiseen. (Saarinen 1997, 130–132.) Pyhäkoulut ovat kirkon kasteopetusta, jossa lapsi saa kasvaa seurakunnan yhteyteen, jumalanpalveluselämään ja yhteiseen uskoon. Seurakunnissa voi toimia hyvinkin erilaisia pyhäkouluja, joita yhdistää yhteinen tehtävä: kotien kristillisen kasvatuksen tukeminen. (Lindgren 1997, 136–138.) Pyhäkoulun jumalanpalvelusluonteen vuoksi, askartelumateriaalimme ei varsinaisesti palvelisi juuri pyhäkoulun tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Kuitenkin askartelumateriaali ja pyhäkoulutuokioiden voisivat täydentää toisiaan. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian mukaisesti seurakunnan yhtenä tehtävänä on saattaa jumalanpalveluselämä mielekkääksi osaksi lapsi-

työtä, ja huomioida lasten tarpeet hartauselämässä. Mikä estäisi siis pitämästä pyhäkoulujumalanpalveluksen alussa ristikulkuetta, jossa jokainen lapsi kantaisi itse askartelemaansa ristiä.

Seurakunnan järjestämät leirit voivat olla hyvin erityyppisiä ja erilaisille ikäryhmille suunnattuja. Leirit ovat tehokas väylä kasvatukselle ja opetukselle. Leireillä on erilaisia teemoja, mutta tärkeinä elementteinä kaikilla leireillä voidaan pitää aktiivista tekemistä, uuden oppimista, kädentaitoja, hiljentymistä, ryhmätoimintaa ja ryhmään kuuluvuutta edistävää toimintaa. (Kinanen 1997, 204–206, 210.) Askartelumateriaali voisi olla kädentaitoja kehittävänä ohjelmanumerona varhaisnuorten leireillä, mutta myös muilla leireillä. Esimerkiksi rippileireillä askarteluun voisi liittää vielä uuden oppimisen näkökulman sekä käyttää esimerkiksi pienryhmätoiminnassa. Materiaalia voisi käyttää virikkeenä myös muussa seurakunnan nuorille suuntaamassa toiminnassa, vaikkapa osana nuorten iltaa.

Seurakunnat voivat järjestää koululaisten iltapäiväkerhotoimintaa, joka on pääsääntöisesti tarkoitettu 6–8-vuotiaille lapsille. Iltapäiväkerhon toiminnan lähtökohdaksi ovat lapsi ja lapsen tarpeet. Toiminta ei saa olla etukäteen aikuisten tarkoin suunnittelemaa, vaan lapsen kulloisetkin tarpeet huomioon ottavaa. (Lehtovaara 1997, 144,146–147.) Mikäli ohjatut askartelutuokiot ovat iltapäiväkerhotoimintaan liian strukturoituja, voisi askartelumateriaalimme ohjemonisteita käyttää kerhon virikemateriaalina. Askarteluohjeet ja materiaalit voitaisiin pitää helposti saatavilla, jolloin lapset voisivat niitä halutessaan käyttää.

Perhekerhot kokoavat useimmiten vanhempia ja alle kouluikäisiä lapsia, jopa pieniä vauvoja. Monille perhekerho on paikka, josta saa vertaistukea muilta samassa elämäntilanteessa olevilta ja muutoinkin vaihtelua arjen keskelle. (Lindfors 1997, 154.) Perhekerhoissa materiaalia voisi käyttää virkistävänä vaihteluna. Ehkä sitä voisi jopa sellaisenaan käyttää vanhempi-lapsi-askarteluna, jossa vanhempi ja lapsi tekisivät yhteisen tuotoksen. Pienten vauvojen vanhemmat voisivat tehdä askartelun lapselle, esimerkiksi laivataulun lastenhuoneen seinälle. Askartelutuokio voitaisiin nähdä lapsen ja vanhemman vuorovaikutustilanteena pelkän kädentaitoja kehittävän ulottuvuuden lisäksi.

Toimintaa on myös kaiken ikäisille aikuisille. Messujen lisäksi voi osallistua esimerkiksi lähetystyöhön, ystävyysseurakuntatoimintaan tai raamattu- ja rukouspiireihin. Senioriseurakuntalaisille on lisäksi erityisesti ikääntyville suunnattuja toimintoja, kuten erilaisia leirejä, matkoja tai kohtaamispaikkoina toimivia kahvilatyypisiä päiväpiirejä. (Komulainen ym. 1998, 101, 105–106, 110–111, 133–134.) Kun ajattelee askartelumateriaalimme käyttöä aikuisten kanssa tehtävässä työssä, ensimmäiseksi tulee mieleen sen mahdollinen sopivuus vanhusen aktivoijaksi. Aisteja monipuolisesti stimuloiva askartelu voi olla pieni, mutta hyödyllinen osa vanhuksen toimintakyvyn ylläpitämistä.

Nuorille ja keski-ikäisille aikuisille suunnatussa työssä askartelun yleisesti karsimä aliarvostus ja mieltäminen lasten puuhasteluksi voi asettaa haasteita seurakuntalaisten motivoinnissa. Jollakin käsityökurssilla askartelua voitaisiin jalostaa hieman pidemmälle ja käytössä olevat materiaalitkin voisivat olla näyttävämpiä ja haasteellisempia. Askartelujen tuotoksia voitaisiin esimerkiksi myydä lähetystyön hyväksi järjestettävissä myyjäisissä.

Materiaali on mielestämme käyttökelpoinen myös muiden kristillisten tahojen toiminnassa, kuin vain evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnissa. Materiaalia voi soveltaa vastaamaan paremmin kulloisenkin kristillisen seurakunnan tai järjestön näkemystä, mikäli muokkaaminen tuntuu tarpeelliselta. Kuten edellä on mainittukin, myös kohderyhmän ikä saattaa vaatia materiaalin soveltamista, mutta 6–8-vuotiaille suunnatussa toiminnassa materiaalia voitaneen käyttää sellaisenaan useimpien seurakuntien ja järjestöjen kohdalla.

9.3 Päivähoidon uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Lasten päivähoidon tavoitteista ja sisällöstä on Suomessa määrätty lailla, joka sanoo muun muassa päivähoidon kasvatuksen olevan kokonaisvaltaista, lapsen ruumiillista, sosiaalista ja psyykkistä kehitystä edistävää. Tavoitteena on tukea lapsen älyllistä, eettistä, esteettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Komulainen ym. 1998, 159.)

Yhteiskunnan järjestämää ja valvomaa varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisesti että kuntakohtaisesti. Valtakunnallisesti sitä määrittävät laki lasten päivähoidosta (19.1.1973/36), asetus lasten päivähoidosta (16.3.1973/239), perusopetuslaki (21.8.1998/628), varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on määrittellä eri palvelumuotojen sisällölliset tavoitteet. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan yksikössä tapahtuvan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen lähtökohdat ja toteutuminen päivähoidon arjessa. Yhdessä vanhempien kanssa jokaiselle lapselle tehdään myös oma varhaiskasvatussuunnitelma tai esiopetussuunnitelma, joka ohjaa varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen toteutumista lapsikohtaisesti. (Stakes 2005, 8–9.)

Vasun mukaisesti varhaiskasvatuksella tarkoitetaan ”pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista” (Stakes 2005, 12). Varhaiskasvatuksen yksi keskeisistä periaatteista on lapsen oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. Varhaiskasvatus toteutetaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutena, johon myös uskonto ja spiritualiteetti liitetään. Vasussa puhutaan uskonnollis-katsomuksellisesta orientaatiosta, joka muodostuu uskonnollisista, hengellisistä ja henkisistä asioista ja ilmiöistä. Vasun mukaan varhaiskasvatuksessa on tarjottava lapselle mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan sekä kunnioitettava, tuettava ja vahvistettava lapsen kykyä ja herkkyyttä ymmärtää sanatonta ja symbolista. Konkreettisemmasta uskonnollis-katsomuksellisesta orientaatiosta sovitaan lapsikohtaisesti yhteistyössä vanhempien kanssa ja toteutussuunnitelma kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan tai esiopetussuunnitelmaan. (Stakes 2005, 12, 15, 29.)

Yksi keino tarjota lapselle uskonnollisia virikkeitä ja tilaisuus ihmetellä erilaisia omaan uskontoon liittyviä asioita voisi olla juuri kristillisten symbolien askartelu. Samallahan lapsi saa paitsi oppia omasta uskonnostaan, myös tilaisuuden kehittää omaa koordinaatiokykyään, motorisia taitojaan ja päättelyään. Askartelutuokio on myös paikka sosiaaliselle kanssakäymiselle niin aikuisen kuin toisten

lastenkin kanssa. Kristillisten symbolien askartelu voisi olla siis hyvinkin moniulotteinen opetustilanne. Mielestämme materiaalimme ei kuitenkaan ole suoraan sopivin kovin pienille lapsille. Lasten kehitys on etenkin varhaislapsuudessa kiivasta ja jo vuoden ikäero saattaa lapsissa näkyä kovinkin erilaisina kehityksen vaiheina.

Materiaalimme on suunnattu ensisijaisesti peruskoulun 1.- ja 2.-luokkalaisille, joten päiväkotikäiselle lapselle se saattaisi olla liian haastava sekä itse askartelutoiminnan, että opetuksellisen näkökulman kannalta. Tämän havaitsimme käytännössä jo kokeillessamme kala-askartelua, johon osallistuivat myös 4- ja 5-vuotiaat lapset. 4-vuotiaalle jo kalan piirtäminen oli vaikeaa, samoin liiman levittäminen, oikeastaan näin nuori lapsi tarvitsi jatkuvaa aikuisen opastusta. 5-vuotias hallitsi konkreettisen askartelun vaatimia taitoja jo huomattavasti paremmin, mutta symbolin merkitys oli liian haasteellinen sisäistettäväksi. Vaikka tavoitteenamme ei ollutkaan täydellinen tiedollinen opettaminen tai virheettömien askartelutöiden saavuttaminen, tarjoaa lapsen ikätasoon oikein mitoitettu askartelutuokio varmasti paljon laadukkaampia, kehityksen kannalta merkittäviä, onnistumisen kokemuksia. Esiopetusikäisille materiaali saattaisi vielä sopia, joskin aikuisen tuki olisi vielä tärkeämpää, kuin kouluikäisille lapsille, joiden vuoksi, että harva esiopetusikäinen osaa itse lukea. Sovellettuna materiaalia voisi tietysti käyttää myös nuorempien lasten kanssa.

9.4 Peruskoulun uskonnonopetus

Suomen lain mukaan perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää uskonnon opetusta oppilaiden enemmistön mukaisesta uskonnosta. Opetus järjestetään siis sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan enemmistö oppilaista kuuluu. Yhteiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Kyseiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton oppilas voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua mainittuun uskonnonopetukseen.

Vähintään kolmelle evankelis-luterilaiseen kirkkokuntaan tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle järjestetään automaattisesti oman uskonnon opetusta, mikäli he eivät osallistu oppilaiden enemmistön mukaiseen uskonnonopetukseen. Muiden uskonnollisten yhdyskuntien mukaista uskonnonopetusta (mikäli se ei ole enemmistön mukaista uskonnonopetusta) järjestetään oman uskonnon opetusta huoltajien pyynnöstä. Oppilaan kuuluessa useampaan uskonnolliseen yhdyskuntaan, on huoltajalla oikeus valita, minkä uskonnon opetukseen oppilas osallistuu. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille oppilaille, (ja huoltajan pyynnöstä oppilaille, joille ei järjestetä heidän oman uskontonsa opetusta), on järjestettävä elämänkatsomustiedon opetusta, mikäli kyseessä olevia oppilaita on vähintään kolme, ja mikäli he eivät osallistu enemmistön mukaisen uskonnon opetukseen. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat oppilaat voivat huoltajan pyynnöstä osallistua myös sellaiseen uskonnon opetukseen, joka oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella vastaa oppilaan uskonnollista katsomusta. (Perusopetuslaki 1998, § 13.)

Koulun uskonnonopetuksen tehtävä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia oman identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Oppija perehtyy omaan uskontoonsa ja sen kulttuuriperintöön, sekä elämänkatsomukselliseen ja eettiseen ajatteluun. Myös kyky kohdata toisia uskontoja ja katsomuksia on tärkeä monikulttuurisessa yhteiskunnassamme. (Komulainen ym. 1998, 161.) Opetushallituksen laatimassa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 asiakirjassa kuvataan toisessa luvussa opetuksen järjestämisen lähtökohtia, eli perusopetuksen arvopohjaa, tehtävää ja rakennetta. Perusopetuksen arvopohjana ovat muun muassa ihmisoikeudet ja tasa-arvo, ja sen on tarkoitus edistää yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta, sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on muovautunut vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa. Opetuksessa on huomioitava kansalliset ja paikalliset erityispiirteet, sekä suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen. Opetuksella tuetaan oppilaan kulttuuri-identiteetin rakentumista ja hänen osallisuutta omassa yhteiskunnassa ja globalisoituvassa maailmassa; sekä edistetään suvaitsevuuutta. Perusopetuksen arvopohjaan kuuluu myös tasa-arvon edistäminen niin alueellisesti, kuin yksilöllisellä tasollakin.

Tähän pyritään esimerkiksi huomioimalla erilaiset oppijat. Tasa-arvon edistämiseen voidaan myös liittää opetuksen poliittinen sitoutumattomuus ja uskonnollinen tunnuksettomuus. (Opetushallitus 2004, 5–6.)

Perusopetuksella on sekä pedagoginen, että edukatiivinen tehtävä. Perusopetuksessa annetaan mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen, ja terveen itsetunnon kehittymiseen, sekä tuetaan jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tietoa ja osaamista, sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan arvoista ja toimintatavoista. Tehtävänä on myös kehittää kriittistä arviointikykyä, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja. Perusopetuksen rakenteessa on vuosiluokkien 1–2 opetuksessa huomioitava varhaiskasvatuksen (erityisesti esiopetuksen) antamat valmiudet siten, että esi- ja perusopetuksesta rakentuu ehyt ja johdonmukainen kokonaisuus. Alimpien vuosiluokkien erityisenä tehtävänä on luoda valmiuksia myöhemmälle työskentelylle ja oppimiselle. (Opetushallitus 2004, 5–6.)

Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan peruskoulun 1–5 luokkalaisten evankelis-luterilaisen uskonnonopetuksen tavoitteena on että lapsi oppii luottamaan elämäänsä ja itseensä, ymmärtämään pyhän ulottuvuuden sekä näkemään uskonnon vaikutuksen niin omassaan kuin muidenkin elämässä. Lisäksi lapsi tutustuu keskeisiin Raamatun kertomuksiin ja oppii yhteyden kirkkovuoden ja Jeesuksen elämän välillä, sekä tutustuu paitsi oman luterilaisen kirkkonsa ja seurakuntien toimintaan, myös muihin häntä ympäröiviin katsomuksiin. Lapsi oppii myös eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista ja kristillisen etiikan soveltamista. (Opetushallitus 2004, 133–134.)

Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan vuosiluokkien 1–5 uskonnonopetuksen ydintehtävänä on aineksien tarjoaminen oppilaan maailmankatsomuksen rakentumiseksi. Keskeiset sisällöt on teemoiteltu seuraavasti: luottamus ja turvallisuus, arvokas ja ainutlaatuinen elämä, raamatun kertomuksia ja opetuksia, eettisyyteen kasvaminen, luterilaisen kirkon elämä ja oppilaita ympäröivä uskonnollinen maailma. Kristilliset symbolit on sisällytetty otsikon ”luterilaisen kirkon elämä” alle, saman otsikon alta löytyvät myös kristilliset tavat kirkko- ja ka-

lenterivuodessa, luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta ja pelastuksesta, sekä seurakunnan ja kirkon taiteineen ja musiikkeineen näkyminen oppilaan elämässä. (Opetushallitus 2004, 134–135.)

Askartelumateriaalimme liittyykin mielestämme melko voimakkaasti edellä mainittuihin aihepiireihin. Selkeimpänä materiaalin ja opetussuunnitelman kohtauspisteinä ovat tietenkin kristilliset symbolit, joita askartelumateriaalit koskevat ja jotka on opetussuunnitelmassakin erikseen mainittu. Kuitenkin materiaalin askartelutuokioiden ohjaajalle tarkoitettussa osiossa on myös sivuttu virsiä ja muita hengellisiä lauluja, minkä lisäksi olemme painottaneet myös tuokioiden ilmapiirin merkitystä ja jokaisen töiden ja mielipiteiden arvostusta. Materiaalia voisi siis soveltaa myös koulun uskonnonopetuksessa, osan askartelujen avulla voi käsitellä muitakin uskontomme aihepiirejä, kuin vain itse kristillistä symbolia. Esimerkiksi ristiä askarrellessa voidaan syventyä enemmän armon ja pelastuksen sanomaan tai käsitellä sen avulla pääsiäisen ajan tapahtumia.

Peruskoulun ala-asteen uskonnonopetus on määritelty yhdeksi kokonaisuudeksi ja siten myös oppimiseen kiinnitetään huomiota laajasta näkökulmasta. Kuvaus oppilaiden hyvästä osaamisesta evankelis-luterilaisesta uskonnosta on määritelty vasta viidennelle luokalle. Viidennen luokan päättyessä oppilaiden tulisi muun muassa tuntea Raamatun keskeisiä kertomuksia, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon peruspiirteitä sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä. Oppilaiden tulisi myös ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta, tunnistaa uskonnollisia symboleja, käsitteitä ja kielikuvia, sekä hahmottaa uskonnon vaikutuksia omassa elämässään ja lähiympäristössä. Kuudennelle luokalle siirryttäessä oppilaiden tulisi osata tarkastella itselleen läheisiä elämänkysymyksiä sekä ikäkauttaan vastaavasti hahmottaa omaa maailmankatsomustaan. (Opetushallitus 2004, 206.) Opinnäytetyön tematiikka liittyy vahvasti edellä mainittuihin teemoihin ja nimenomaan symbolit ja kielikuvat näyttäytyvät askarteluja tehdessä monipuolisesti. Myös uskonnollinen kielenkäyttö tulee esille askarteluja toteutettaessa, esimerkiksi hartauksissa voidaan lukea Raamatun tekstejä. Askartelumateriaali soveltuu sisällöllisesti hyvin perusopetuksen tueksi.

LÄHTEET

- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika. 1997. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Ahonen, Risto A. 2000. Lähetys uudella vuosituhanella. Helsinki: Suomen lähetysseura.
- Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Nurmi, Jari-Erik; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Airaksinen, Tiina & Vilkkä, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Alopaeus-Karhunen, Pirkko 2004. Kuvataide kristillisessä kasvatuksessa. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 197–203.
- Arajärvi, Terttu 1999. Hyvä lapsuus vauvasta koululaiseksi. Helsinki: Ajatus.
- Biedermann, Hans 1993. Knaurs Lexikon der Symbole. Suomentanut ja toimitanut Pentti Lempiäinen. Suuri symbolikirja. Helsinki: WSOY.
- Brotheus, Annu; Hytönen, Juhani & Krokfors, Leena 2001. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. Helsinki: WSOY.
- Gast, Walter E. 2000. Symbols in Christian Art & Architecture. A Resource for Learning the Sign Language of the Faith. Viitattu 5.8.2008. <http://wegast.home.att.net/symbols/>.
- Grönfors, Martti 2007. Havaintojen teko aineiston keräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–167.
- Heikinheimo, Raili 2006. Hengellinen ohjaus seurakunnan perustoiminnassa. Teoksessa Heikki Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja. Helsinki: Kirjapaja, 220–242.
- Heinonen, Reijo E. 1998. Uudistuva uskonnonopetus Euroopassa. Teoksessa Markku Pyysiäinen ja Jarkko Seppälä 1998. Uskonnonopetuksen käsikirja. Helsinki: WSOY, 69–82.

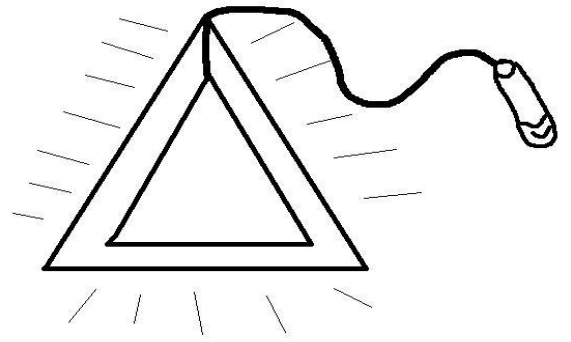
- Helsingin kaupunki 2007. Pitäjänmäen peruspiiri. Viitattu 13.5.2007.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/helsinki_alueittain.
- Helsingin seurakuntayhtymä 2005 a. Jäsenet. Viitattu 15.5.2007.
<http://www.helsinginseurakuntayhtyma.fi/?deptid=4768>.
- Helsingin seurakuntayhtymä 2005 b. Helsingin seurakuntayhtymän lapsi- ja perhetyön strategia. Helsinki: Helsingin seurakuntayhtymä, yhteinen seurakuntatyö, kasvatustyö ja seurakuntapalvelu.
- Hiilamo, Kirsi 2007. Helatorstaista tuomiosunnuntaihin. Teoksessa Timo Ryhänen, Mirja Vallisaari; Riitta-Liisa Kuosmanen & Mari Wärrä. Ajan virrassa –vuoden kierto. Helsinki: Weilin+Göös Oy, 162–223.
- Hokkanen, Soili; Jantunen, Timo & Ylipiha, Maija 1993. Esiopetuksen perusteet. Jyväskylä: Atena.
- Holm, Nils 2004. Teologiaa lasta varten. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 25–48.
- Holm, Nils 2005. Kehityopsykologisia näkemyksiä uskonnonopetukseen. Teoksessa Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhannella. Helsinki: Kirjapaja, 146–167.
- Hytönen, Juhani 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Issakainen, Tytti (toim.) 2005. Kotikirkko tutuksi viidellä aistilla. Kirkkopedagogiikan opas. Helsinki: Lasten Keskus.
- Kallioniemi, Arto 2003. Uskonnonopetus Englannissa: oppiaineen ja sen didaktiikan viimeaikaista tutkimus- ja kehitystyötä. Teoksessa: Teologinen Aikakauskirja 108. Helsinki: Teologinen julkaisuseura, 427–443.
- Kallioniemi, Arto 2004. Uskonnon pedagogiikka lapsityön taustalla. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 49–60.
- Kallioniemi, Arto 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Teoksessa Päivi Hilska, Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja, 11–38.

- Kantola, Ilkka 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 105–117.
- Kinanen, Juha 1997. Leirille. Teoksessa Liisa Luukkonen 1997. Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 204–213.
- Kinnunen, Saara 2001. Keskilapsuuden tärkeät vuodet. Helsinki: Karas-Sana.
- Kirkkohallitus *i.a.* Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio sekä strategia 2010. Kirkkohallitus, kasvatus ja nuorisotyö.
- Kirkkojärjestys 1993. 8.11.1991/1055.
- Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissyhmä 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. Kirkon kasvatus ja nuorisotyö / Kirkkohallitus 2008.
- Koivula, Ulla-Maija; Suihko, Kristiina & Tyrväinen, Jari 1999. Mission: Possible. Opas opinnäytteen tekijälle. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja c. Oppimateriaalit. Nro.1. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.
- Komulainen, Timo; Peltola, Lauha; Perälä, Maaria; Ranta, Iiri; Ripatti, Jaakko; Särkiö, Riitta & Tiensuu, Kyllikki 1998. Seurakuntalaisen käsikirja. Helsinki: Edita.
- Lehtovaara, Pirjo 1997. Iltapäiväkerhotoiminta. Teoksessa Liisa Luukkonen 1997. Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 144–151.
- Lindfors, Helena 1997. Perhetyö. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.). Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 152–163.
- Lindgren, Kaisa 1997. Pyhäkoulutyö. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.). Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 136–143.
- Luumi, Pertti 1997a. Symbolididaktiikka. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.). Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 214–224.
- Luumi, Pertti 1997b. Lapsi ja Raamattu. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.). Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 93–102.
- Muhonen, Mervi ja Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinenkasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.). Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 63–82.

- Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Pentikäinen, Leena 2006. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Teoksessa Tarkkonen, Tuula & Sassi, Pirkko (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 27–35.
- Perusopetuslaki 1998. 21.8.1998/628.
- Pitäjänmäen seurakunta 2006. Pitäjänmäen seurakunnan esitteitä.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rikoslaki 1999. 19.12.1889/39.
- Räsänen, Anu & Vainio, Leena 1996. Etsi laatu itsestäsi–itsearviointikäytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus.
- Räsänen, Antti 2006. Uskon kehitys ja hengellinen ohjaus. Teoksessa Heikki Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja. Helsinki: Kirjapaja, 132–150.
- Saarinen, Seija 1997. Päiväkerho osana kirkon lapsityötä. Teoksessa Liisa Luukkonen 1997. Nollasta neljääntoista. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus, 130–135.
- Seppälä, Jarkko 1988. Opettava ja kasvattava kirkko. Helsinki: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Sosiaaliportti 2008. Sosionomi (AMK) –tutkinto. Viitattu 18.11.2009.
www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/.
- Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2. painos. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.
- Sura, Sirkka 1999. Toiminnallisuus alkukasvatusikäisen oppimisen edistäjänä. Teoksessa Kaarine Laine ja Juhani Tähtinen (toim.) Oppimisen ohjaaminen esi- ja alkuopetuksessa. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos ja Turun opettajan koulutuslaitos, 219–248.
- Swahn, Jan-Öjvind 2006. Klassiska symboler. En uppslagsbok. Bromma: Ordalaget Bokförlag.

- Talviaro, Mika 2007. Rikoksen vanheneminen. Yleiset aikarajat. Viitattu 28.9.2009.
http://www.lakineuvo.fi/lakineuvonet/index.php?option=com_content&task=view&id=97&Itemid=48.
- Tamm, Maare 1988. Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma. Helsinki: Lasten keskus.
- Tampereen seurakunnat *i.a.* Kristilliset symbolit. Viitattu 13.1.2008.
<http://www.tampereenseurakunnat.fi/taide/symbolit>.
- Tirri, Kirsi 2001. Lapsen uskon maailma ja sen kohtaaminen. Kristillinen kasvatust verkossa 1/2001. Viitattu 11.11.2009.
<http://www.evl.fi/kkh/to/kkn/kksv/20011/tirri.htm>.
- Tirri, Kirsi 2003. Miten uskontoa opitaan? Teoksessa: Teologinen Aikakauskirja 2. Helsinki: Teologinen julkaisuseura, 102–106.
- Tirri, Kirsi 2004. Spiritualiteetti uskonnonpedagogisesta näkökulmasta. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 119–133.
- Vatanen, Osmo (toim.) 2004. Aamenesta öylättiin. Kirkon ja uskon sanakirja. Helsinki: Kirkkohallitus ja Kirjapaja.
- Vermasvuori, Juha 1987. Kasvattajan suhde uskonnonpedagogiikkaan. Teoksessa Kalevi Tamminen, Juha Vermasvuori, Hannele Niemi & Lassi Kontula (toim.) Johdatus uskontokasvatukseen. Oppimateriaaleja 4. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 9–38.
- Vuorinen, Ilpo 1993. Tuhat tapaa opettaa. Tampere: Resurssi.

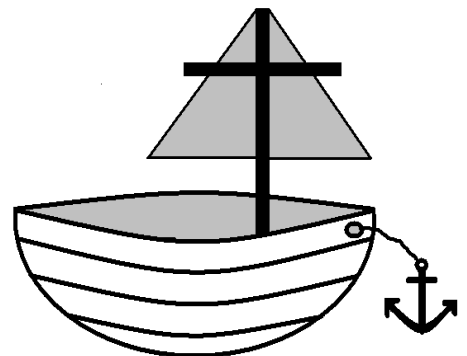
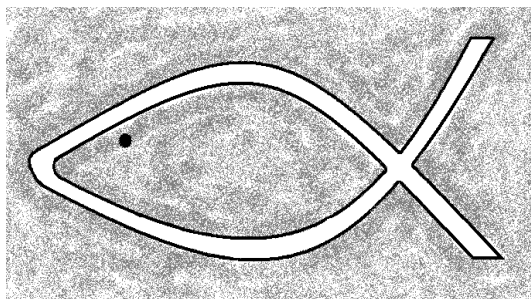
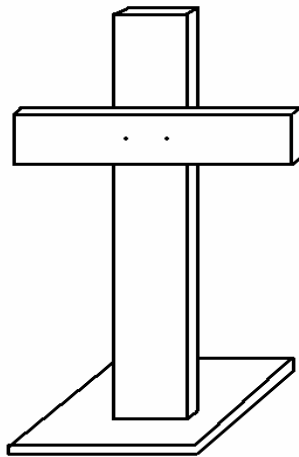
LIITE 1: MATERIAALI

”NIIT OLI KOLME, MUT SITTEKI
NIIT OLI YKSI”

Kristillisiä symboleita askarrella

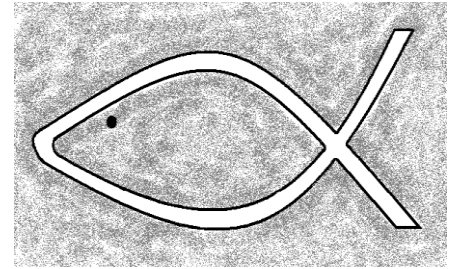
6-8-vuotiaille lapsille

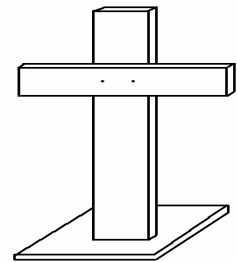
SISÄLLYS

ASKARTELUTUOKION OHJAAJALLE 3

<u>KALA</u> ohje askartelijalle	4
Taustatietoa kalasta	5
Varaa askartelua varten	5
Vinkkejä kerhokertaan	6
Kalaan liittyviä tekstejä	6
Kalaan liittyviä lauluja	6
Kalaan liittyviä leikkejä	7

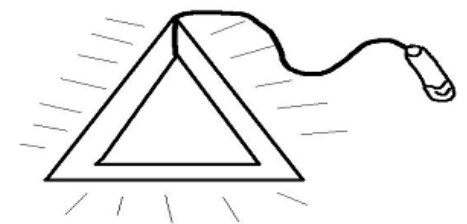
<u>RISTI</u> ohje askartelijalle	8
Taustatietoa rististä	9
Varaa askartelua varten	9
Vinkkejä kerhokertaan	10
Ristiin liittyviä tekstejä	10
Ristiin liittyviä lauluja	10
Ristiin liittyviä leikkejä	11

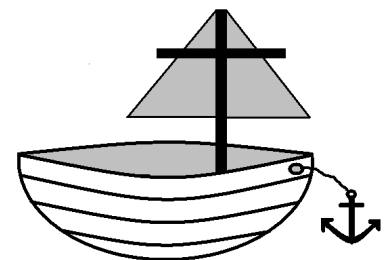
<u>ENKELI</u> ohje askartelijalle	12
Taustatietoa enkelistä	13
Varaa askartelua varten	13
Taikataikinaohje	14
Vinkkejä kerhokertaan	15
Enkeliin liittyviä tekstejä	15
Enkeliin liittyviä lauluja	16
Enkeliin liittyviä leikkejä	17

<u>KOLMIO</u> ohje askartelijalle	18
Taustatietoa kolmiosta	19
Varaa askartelua varten	19
Vinkkejä kerhokertaan	20
Kolmioon liittyviä tekstejä	20
Kolmioon liittyviä lauluja	20
Kolmioon liittyviä leikkejä	21

<u>LAIVA JA ANKKURI</u> ohje askartelijalle	22
Taustatietoa laivasta ja ankkurista	23
Varaa askartelua varten	23
Vinkkejä kerhokertaan	24
Laivaan ja ankkuriin liittyviä tekstejä	24
Laivaan ja ankkuriin liittyviä lauluja	24
Laivaan ja ankkuriin liittyviä leikkejä	26

ASKARTELUTUOKION OHJAAJALLE

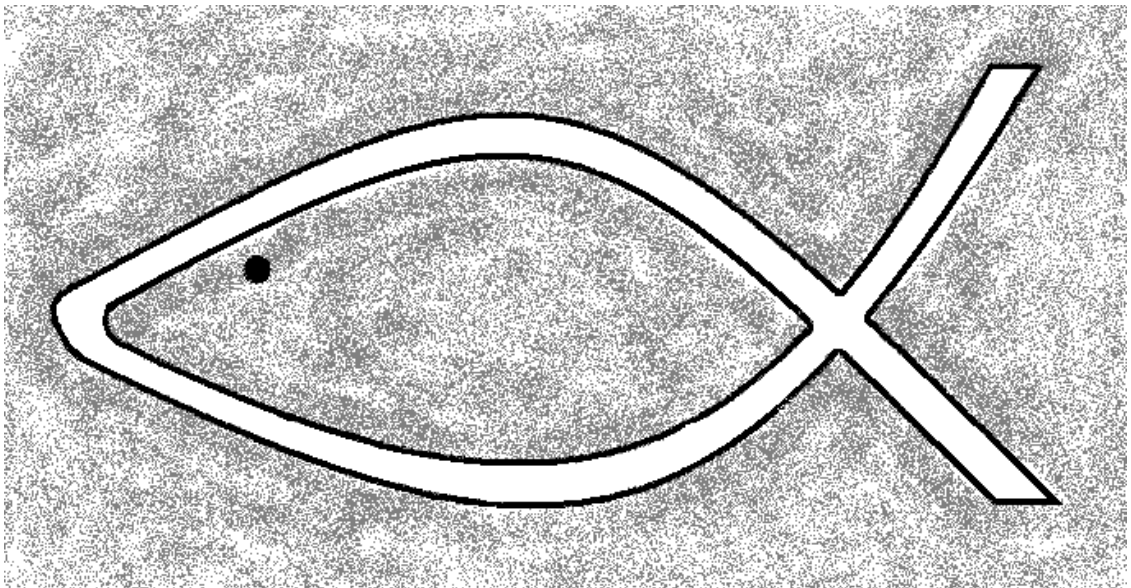
- * Tutustu itse huolellisesti askarteluohjeeseen. Varsinainen vaiheittain läpikäyty askarteluohje on tarkoitettu jaettavaksi myös lapsille, kun taas paperit, joissa on esimerkiksi tarkka tarvikelista, on tarkoitettu nimenomaan ohjaajan käyttöön.
- * Varmista, että sinulla on tarvittavat materiaalit käytettävänäsi.
- * Huolehdi tilan viihtyisyydestä, jos esim. käytävältä kuuluu ääniä, sulje ovi. Näin taakkaat miellyttävän ympäristön toiminnallenne. Pyrihän myös huolehtimaan siitä, että lapsiryhmän keskinäinen ilmapiiiri tukee yhdessä viihtymistä.
- * Käy ohje läpi yhdessä lasten kanssa ennen askartelun aloittamista.
- * Anna lasten käyttää omassa työssään mahdollisimman paljon mielikuvitusta ja kannusta kokeilemaan erilaisia ideoita.
- * Keskustelkaa kulloisestakin aiheesta, muistaen, ettei tyhmiä kysymyksiä ole olemassakaan. Mikäli et tiedä vastausta joihinkin lasten kysymyksiin, ihmettele ja pohdiskele yhdessä heidän kanssaan.
- * Voitte myös keskustella kunkin lapsen työstä yhdessä. Muistakaa, että jokaisessa työssä on omat vahvuutensa, positiivinen palaute on lapsille tärkeää.
- * Askartelun aihetta voit hyödyntää myös muussa kerhon toiminnassa, kuten hartauudessa, vinkkejä löydät ohjaajan aihekohtaisesta materiaalista ja tietenkin voit käyttää myös omaa kekseliäisyyttäsi. Mikäli käytät ”aikuisten Raamattua”, otathan huomioon lapsen kyvyn ymmärtää ja käsitellä valitsemaasi tekstiä. Käytä omia sanoja, jos teksti voi olla lapsille liian järkyttävää.
- * On suotavaa, että lapset saavat mukaansa oman työnsä lisäksi myös askarteluohjemonisteen, jotta he voivat myöhemminkin palata aiheeseen ja mahdollisesti askarrella kotonaan.

KALA

Kala on kristittyjen tunnus. Kauan sitten kristityt piirsivät hiekkaan kalan kuvia viesteiksi toisilleen. Jeesus on kalastaja, joka verkoillaan vetää meitä puoleensa.

1. Valitse mieluisan värinen paperi.
2. Piirrä paperille kalan ääriviivat, niin että ääriviivoista tulee leveät. Voit katsoa kuvasta apua.
3. Levitä liimaa paperille, paitsi piirtämiisi kalan ääriviivoihin. Voit levittää liimaa vain hieman kalan ympärille tai sitten koko paperille.
4. Sirottele ohut kerros hiekkaa paperille, siten että liima peittyy kokonaan.
5. Nosta paperi pystyyn ja ylimääräisen hiekan varista pois.

Nyt sinulla on hiekkaan piirretty kala.

TAUSTATIE TOKALASTA:

Kristityille kalasta tuli Kristuksen symboli, koska sen kreikankielisen sanan (ikthys) kirjaimet ovat samat kuin alkukirjaimet sanoissa Iesus Khristos Theou Hyios Sooter, eli Jeesus Kristus, Jumalan Poika, Vapahtaja. Alkuvuosien kristityt käyttivätkin kalaa keskinäisenä salamerkinä, heihin vihamielisesti suhtautuvien pakanoiden keskuudessa eläessään. Kala kuvastaa myös niitä ihmisiä, jotka Kristus kokoaa seurakunnaksi ja tämä liittyy tarinaan opetuslapsista (Matt. 4: 18–22), jotka Jeesus keräsi ”ihmisten kalastajiksi”.

VARAAASKARTELUAVARTEN:

Erivärisiä paperiarkkeja, liimaa (esim. Erikeeper, liimapuikko ei sovellu), välineitä liiman levittämiseen (esim. jäätelötikkuja, pahvisuikaleita, jne.), alusta (jottei liima sotke paikkoja), lyijykyniä, pyyhekumeja ja kuivaa hiekkaa tai hiekkapuhallusainetta (saa esim. Biltmastasta).

VINKKEJÄKERHOKERTAAN:

Kalaan liittyviä tekstejä:

Aho, Oili (suomentanut) 2001. Lasten Raamattu Värikuvaker-tomuksin. Uusi Tie.

s.229–230 Kalaa tulee

s.252–255 Myrsky...

Dalmo, Tuija (suomentanut) i.a. Lapsen Raamattu. Lasten Keskus.

s.225–227 Jeesus kohtaa opetuslapset

s.227–228 Jeesus ja Pietari

Eriksson, Eija-Liisa (suomentanut) 2003. Piipia lapsille. Helsinki: Suomen Piipia-seura.

s.232–233 Kalastusretki

Haapa-aho, Leila (suom.) 1993. Vesseliraamattu. AIKA OY.

s.290–294 Jeesus kutsuu opetuslapsia

Raamattu. Evankeliumi Matteuksen mukaan 4: 18–22.

Kalaan liittyviä lauluja:

Virret: 46 1:5; 524:8

Laulutuuli (2003):

63 Kala-Pekka

Lasten Virsi (1996):

90 Kala-Pekka

Kalaan liittyviä leikkejä:

1. Kuka pelkää kalastajaa? Tehdään kaksi viivaa, joiden välillä leikkijät juoksevat. Viivojen keskellä on kalastaja, joka huutaa: kuka pelkää kalastajaa?, jolloin leikkijät lähtevät juoksemaan viivalta toiselle. Jos kalastaja saa leikkijän kiinni, tulee tästä osa kalaverkkoa (otetaan toisia kädestä kiinni, muodostaen ihmisketju). Leikki jatkuu kunnes kaikki leikkijät on saatu osaksi kalaverkkoa.

2. Sillisalaatti. Leikkijät jaetaan kolmeen osaan, joista osa on silakoita, osa ahvenia ja osa lohia. Leikkijät menevät piiriin jossa jokaisella (paitsi yhdellä) on oma merkitty paikka (esim. tuoli, teippi lattiassa, maahan piirretty rinki jne.). Yksi leikkijöistä on piirin keskellä, jos hän huutaa esim.: lohetti!, on kaikkien lohien vaihdettava paikkaa keskenään, jolloin keskellä olija yrittää päästä jonkun lohien paikalle. Keskelle joutuu aina se leikkijä, joka ei ehdi saada omaa paikkaa piiristä. Jos keskellä olija haluaa saada kaikki leikkijät vaihtamaan paikkaa samaan aikaan, huutaa hän: sillisalaatti!

Aulio, Olli 1985. Suuri leikkikirja. Helsinki: Gummerus.

s.412 Kalastus

s.416 Kalastajat

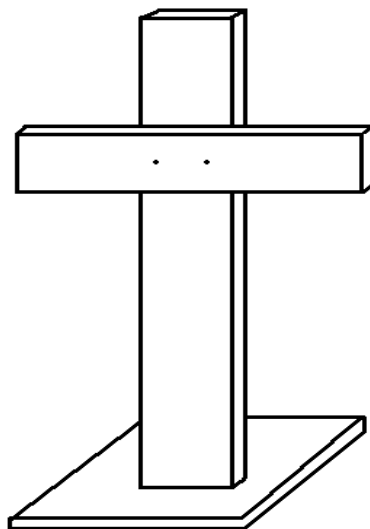
s.429 Kalastuskilpailu

RISTI

Jeesus kuoli ristillä sovittaen ihmisten pahat teot. Risti kertoo meille että Jumala rakastaa meitä ja on lunastanut meidät omikseen. Risti antaa meille toivon ikuisesta elämästä.

1. Valitse ristiäsi varten mieluisat puut ja katso, että ne ovat sopivan kokoiset. Tarvittaessa voit sahata puuta lyhyemmiksi.
2. Asettele puut ristin muotoon. Voit aluksi tukea ne paikoilleen vaikkapa liiman tai teipin avulla.
3. Naulaa varovasti ristin puut kiinni toisiinsa.
4. Jos haluat voit lisätä ristiisi ripustimen esimerkiksi rautalangasta tai tehdä sille jalustan.
5. Voit myös koristella ristin esimerkiksi erilaisin värein, kimaltein tai tarroin.

Nyt sinulla on oma risti, jonka ääressä voit vaikkapa rukoilla.

TAUSTATIE TOARISTISTA:

Alun perin ristiä käytettiin kidutus- ja teloitusvälineenä, jonka roomalaiset olivat omaksuneet persialaisilta. Jeesus ristiinnaulittiin pitkäperjantaina, jolloin hän myös kuoli. Risti vakiintui pikkuhiljaa kristinuskon perussymboliksi, joka kuvastaa Jumalan rakkautta, sovitusta ja lunastusta. Ajatus rististä ikuisen elämän vertauskuvana oli aluksi vaikea hyväksyä, koska ristiinnaulitseminen koettiin erityisen häpeälliseksi kuolintavaksi. Ajan kuluessa saatettiin ristin kuitenkin tunnustaa edustavan kuolemasta saavutettua voittoa.

VARAA ASKARTELUA VARTEN:

Puutavaraa (esim. vanhaa puulistaa tai luonnosta kerättyjä oksia, lyhennä puista sopivan mittaisia osia ristejä varten, jalustaksi käyvät esim. pyöreät puukiekot), sopivan mittaisia nauvoja (jotka ulottuvat ristin kumpaankin puuhun, mutta jotka eivät mielellään ulotu puiden läpi), vasaroita, naulaamiseen sopivia alustoja (esim. puulevyjä), metallilankaa mahdollisia ripustimia varten, mahdollisesti saha puiden muokkaamista varten ja koristeluun tusseja, glitteriä, tarroja, liimaa, kartonkia, softista jne.

VINKKEJÄKERHOKERTAAN:

Ristiin liittyviä tekstejä:

Aho, Oili (suomentanut) 2001. Lasten Raamattu Värikuvaker-tomuksin. Uusi Tie.

s.344-349 Viimeiset hetket...

Eriksson, Eija-Liisa (suomentanut) 2003. Piipia Lapsille. Helsinki: Suomen Piipia-seura.

s.289 Kuolemanrangaistus

Haapa-aho, Leila (suom.) 1993. Vesseliraamattu. AIKA OY.

s.393-395 Jeesus kuolee ristillä

Raamattu. Evankeliumi Luukkaan mukaan 23:32-43.

Ristiin liittyviä lauluja:

Virret: 65:1-2; 78; 517

Laulutuuli (2003):

28 Tahdon muistaa pitkäperjantain

Lasten Virsi (1996):

34 Vieraalla maalla kaukana

Nuoren seurakunnan veisukirja:

6 Jumalan karitsa

76 Ylistys olkoon ristiinnaulitun

Ristiin liittyviä leikkejä:

1. Risti-kim. Leikkiin tarvitaan erilaisia ristinmuotoisia tai ristinkuvalla varustettuja esineitä. Leikkijöiden katsoessa pois risteistä, otetaan niistä yksi pois, jonka jälkeen leikkijät yrittävät muistaa mikä ristesineistä puuttuu. Kun joku muistaa oikein, esine palautetaan leikkiin. Oikein arvannut saa ottaa seuraavaksi arvattavan esineen pois jne.
2. Ristin etsintä. Leikkijät yhtä lukuun ottamatta poistuvat leikkitalasta ja tällä välin tilaan jäänyt leikkijä kätkee tilaan ristin (sitte että se on nähtävissä, ei esim. kaappiin). Kun risti on kätketty, muut alkavat etsiä sitä. Ristin kätkijä antaa vihjeitä, kuten onko risti ylhäällä vai alhaalla ja kuka leikkijöistä on milloinkin lähimpänä ristiä. Ristin löytänyt saa kätkeä sen seuraavaksi.

ENKELI

Enkelit ovat Jumalan luomia olentoja. Enkelit toimivat Jumalan sanansaattajina. Enkeleillä on monia tehtäviä, mutta ennen kaikkea ne taistelevat kaikkea pahaa vastaan ja suojelevat näin meitä.

1. Pyydä aikuinen avuksesi kun askartelet enkelin.
2. Sekoita 2 desilitraa jauhoja ja 1 desilitra suolaa keskenään. Lisää seokseen 1 desilitra lämmintä vettä ja muovaile seoksesta tasainen taikina.
3. Muovaile taikinasta enkeli kuten muovailuvahasta, voit tehdä siitä myös litteän kuin piparkakusta. Enkeliin voit tehdä reiän esimerkiksi päähän. Reikään voit pujottaa vaikkapa nauhan, jolla enkelin voi ripustaa roikkumaan.
4. Valmiiksi muotoiltu enkeli laitetaan 150 asteiseen uuniin kovettumaan noin tunniksi.
5. Voit maalta kovettuneen ja jäähtyneen enkelin vaikkapa vesiväreillä.

Nyt sinulla on oma suojelusenkeli. Voit askarrella taikinasta myös muita asioita.

TAUSTATIETOA ENKELISTÄ:

Enkelit ovat Jumalan luomia henkiolentoja, jotka kuuluvat näkymättömään todellisuuteen, mutta voivat ilmestyä ihmisille erilaisissa tehtävissä, esimerkiksi viestintuojina. Enkelit eivät kuitenkaan ole pelkkiä sanansaattajia, vaan ne myös taistelevassa maailmassa vaikuttavaa paha vastaan. Enkelit herättävät ihmisiä muistamaan Jumalan tahdon ja suojelevat heitä. Raamatussa enkelin viesti alkaakin usein sanoin: ”Älä pelkää”. Ajatus ihmisen henkilökohtaisesta suojelusenkelistä on peräisin Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta ja oppi suojelusenkeleistä kehittyikin jo varhaisen kirkon aikana.

VARAA ASKARTELUA VARTEN:

leivinpaperia (sopii sekä askartelualustaksi, että enkeleiden paistamiseen), jauhoja, suolaa, vettä, kaulin, kulho, desimitta, veitsi (tai muu vastaava taikinan ”leikkaamiseen”), uunipelti, leivinpaperi, vesivärit + sivellin, lisäksi uuni enkeleiden paistamiseen ja kello (paistoajan seuranta varten)

TAIKATAIKINAOHJE:

Sekoita jauhot ja suola keskenään. Lisää vesi ja sekoita tasaiseksi taikinaksi. Taikina on valmista kun se irttaa kulhosta. Saatat joutua lisäämään tilkan vettä tai jauhoja, jotta saat taikinasta tasaista. Taikinaa on helpointa työstää kuten piparkakku-taikinaa, eli kaulien.

Muovatut työt voi paistaa uunissa tai antaa kovettua noin vuorokauden ajan. Paistamalla töistä tulee kuitenkin kestävämpiä. Paistoaika riippuu uunin lämpötilasta. Mitä kuumempi uuni on, sitä lyhyempi paistoaika on. Kuuma uuni kuitenkin tummentaa taikinaa jonkin verran. Sopiva lämpötila on noin 80–150 astetta. Paistoaika tavallisella uunilla 150 asteessa on noin tunti. Voit välillä kokeilla onko taikina jo kovettunut.

Kun taikina on kovettunut, ota työt pois uunista ja anna jäähtyä. Jäähtyneet työt voi maalata vesiväreillä ja halutessaan myös lakata, jolloin töistä tulee kestävämpiä.

VINKKEJÄKERHOKERTAAN:

Enkeliin liittyviä tekstejä:

Aho, Oili (suomentanut) 2001. Lasten Raamattu Värikuvaker-tomuksin. Uusi Tie.

s.354–355 Tyhjä hauta

s.356–357 Magdalan Maria näkee Jeesuksen

s.370 Enkeli vapauttaa apostolit

Dalmo, Tuija (suomentanut) i.a. Lapsen Raamattu. Lasten Keskus.

s.136–137 Enkeli ilmestyy Marialle

Eriksson, Eija-Liisa (suomentanut) 2003. Piipia lapsille. Helsinki: Suomen Piipia-seura.

s.219-220 Paimenet ja Enkelit

Haapa-aho, Leila (suomentanut) 1993. Vesseliraamattu. AIKA OY.

s.252–255 Maria ja Enkeli

s.260–265 Paimenet ja Enkeli

Holländer, Anne; Lindfors, Helena; Lindgren, Kaisa; Luukkonen, Liisa; Perkiö, Pia (toimittanut); Saarinen, Seija; Sjöberg, Inger; Tonteri, Maisa & Virtanen Kalevi 2001. Sunnuntaikertomuksia. 65 kertomusta kodin yhteisiin hetkiin. Helsinki: Lasten Keskus. Taivaan pienin enkeli, sivut 115–117.

Kauhanen, Ulla 2007. Enkelin siipien havinaa. Helsinki: Minerva Kustannus OY. Sisältää ihmisten kokemuksia enkeleiden läsnäolosta omassa elämässä.

Pruukki, Heli (toimittanut) 2002. Kerron sinulle tarinan. Tarinoita rippikoulu- ja nuorisotyöhön Helsinki: Lasten Keskus, LK-kirjat. Iiron enkeli, sivu 21.

Raamattu. Evankeliumi Luukkaan mukaan 1:26-38.

1. Mooseksen kirja:

Enkeliin liittyviä lauluja:

Virret: 21: 1,2; 88; 136, 494:1, 496:1-2, 503:1-2,

Laulutuuli (2003):

64 Enkelin siipien suojaan

65 Pieni Enkeli

66 Eino Enkeli

Lasten Virsi (1996):

8 Enkeli Taivaan

18 Ilouutinen

38 Lensi maahan enkeli

51 Suojelusenkeli

52 Isän kasvoja katsot

109 Suojassa enkelin

111 Enkeleiden kanssa

112 Suojellen, Varjellen

Enkeliiin liittyyviä leikkejä:

1. Suojelusenkeli. Leikkiin tarvitaan rajattu alue, esim. huone tai maahan piirretyt rajat. Leikkijöistä valitaan kaksi langennutta enkeliä ja yksi suojelusenkeli. Langenneet enkelit toimivat hippoina, joita muut leikkijät juoksevat karkuun. Jos langennut enkeli koskettaa leikkijää on tämän jähmetyttävä paikoilleen, pelastua voi suojelusenkelin laskiessa kätensä leikkijän pään päälle, jolloin leikkijä on taas mukana leikissä.

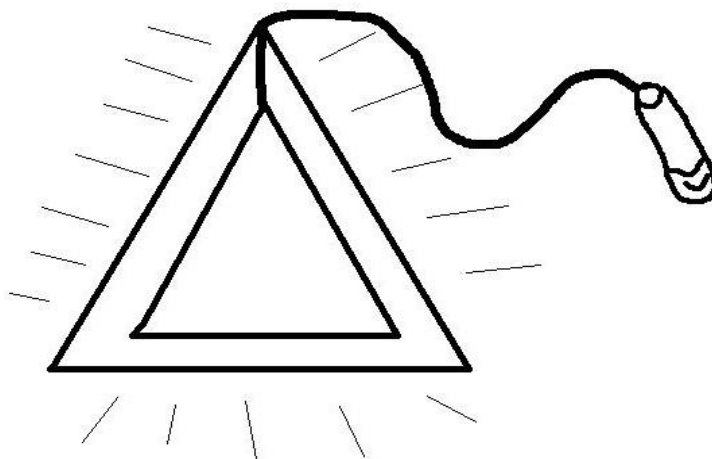
2. Enkelin johdatus. Leikkijät muodostavat pareja, joista kumpikin on vuorollaan enkeli ja johdatettava. Johdatettavan silmät sidotaan ja hänelle muodostetaan rata tai labyrintti piirtämässä maahan reitti tai muotoilemalla se teipin tai vaikkapa keilojen avulla lattiaan (ei liian vaikeaa!). Jokaiselle johdatettavalle tehdään oma rata, jottei sitä voi oppia ulkoa muiden vuoroa seuratessa. Parin enkeli on radan vastakkaisessa päässä ja yrittää neuvoa johdatettavansa mahdollisimman sujuvasti reitin läpi. Mikäli johdatettava kulkee reitiltä harhaan, täytyy suoritus aloittaa alusta.

KOLMIO

Usein kuule puhuttavan Isästä, Pojasta ja Pyhästä hengestä. Oikeastaan ne tarkoittavat Jumalan eri puolia. Jumala on vähän kuin kolmio, vaikka siinä onkin kolme sivua, kyseessä on silti yksi kolmio. Meillä on siis yksi Jumala, joka on kolmiyhteinen.

1. Ota kolme jäätelötikkua ja asettele ne kolmion muotoon. Laita tikut liimalla pysyvästi yhteen.
2. Odota, että liima kuivuu.
3. Leikkaa heijastinteipistä noin yhden jäätelötikun mittainen pala ja liimaa se yhden kolmiosi tikun päälle tai tee heijastin teipistä tikkuun vaikkapa raitoja tai kuvioita. Tee sama myös muille tikuille, niin että kolmiosi heijastaa kummaltakin puolelta.
4. Leikkaa ylimääräiset heijastinteipin palat irti.
5. Pujota kolmion läpi haluamasi mittainen pätkä villalankaa tai muuta narua, pujota lankaan myös hakaneula. Solmi lopuksi narunpäät tiukasti yhteen.

Nyt sinulla on kolmiyhteisestä Jumalasta muistuttava heijastin turvanasi, kun liikut hämärässä

TAUSTATIETOAKOLMIOSTA:

Kolmio on pyhän kolminaisuuden, Jumalan, vertauskuva, se kuvaa Jumalan olemuksessa olevaa kolmea yhtä tärkeää puolta. Jokainen kolmion sivu on yhtä pitkä, aivan kuin jokainen Jumalan ilmenemismuodoista on yhtä tärkeä. Näin ollen yhtäkään kolmesta ei voi ottaa pois kokonaisuuden hajoamatta, ja kaikki osat ovat tasavertaisia. Toisaalta kolmio on kiinteä, mutta toisaalta se ilmentää liikettä, jolla ei ole alkua eikä loppua. Joskus kolmion ympärille on asetettu Jumalan kirkkaudesta kertovat säteet. Kolmion ympärillä voi olla myös Jumalan taivaallisuutta kuvaavia pilviä ja kolmion sisällä kaikkinäkevyyttä symbolisoiva silmä. Uskontunnustuksessa kerrotaan siitä, millainen on se Jumala johon uskomme. Jumala on kolmiyhteinen, eli Isä, Poika ja Pyhä Henki.

VARAA ASKARTELUA VARTEN:

Puhdistettuja linjoiltaan suoria jäätelötikkuja tms. materiaalia (kurvikkaasti muotoillut jäätelötikut eivät sovellu), heijastavaa materiaalia (kuten heijastinteippiä, -kangasta tai -tarraa) nestemäistä liimaa (esim. Erikeeper), liimausalusta, saksia, lankaa tai narua ja hakaneuloja heijastimen kiinnittämiseen, (nitoja).

VINKKEJÄ KERHOKERTAAN:

Kolmioon liittyviä tekstejä:

Dalmo, Tuija (suomentanut) i.a. Lapsen Raamattu. Lasten Keskus.

s.229 Jeesus otetaan taivaaseen

Kaskinen, Anna-Mari & Kaskinen, Pekka 2001. Lapsen oma katekismus. Helsinki:

Kirjapaja. Sivut 38-54, osiossa kerrotaan uskontunnuksesta, eli kolmiyhteisestä Jumalasta.

Raamattu. Evankeliumi Johanneksen mukaan 17:1-11.

Kolmioon liittyviä lauluja

Virret: 129, 734, 752, 783,

Laulutuuli (2003):

Uskontunnustuslaulu (Kirjan Junnumessu-osiossa)

Lasten Virsi (1996):

67 Uskontunnustuslaulu

68 Minä uskon Jumalaan

115 Kiitoslaulu

Nuoren seurakunnan veisukirja:

Minä uskon ja luotan

Kolmioon liittyviä leikkejä:

1. Etsimässä pyhää kolminaisuutta. Leikkiin tarvitaan 10 numeroitua (numerot 1–10) kartonki kolmiota (voivat olla samanvärisiä tai erivärisiä). Yksi leikkijöistä menee huoneen ulkopuolelle odottamaan ja tällä välin muut leikkijät päättävät mitkä numerot ovat Isä, Poika ja Pyhä Henki. Huoneen ulkopuolella odottaneen leikkijän tehtävänä on yrittää koota oikein Pyhä kolminaisuus asettamalla kolme pienempää kolmiota yhden suuren kolmion muotoon. Jos muut ovat valinneet, että kolmio numero 1 vastaa Isää, numero 4 Poikaa ja numero 9 Pyhää henkeä, täytyy ratkaisuvuorossa olevan pelaajan rakentaa siis iso kolmio, em. pikkukolmioista. Muut leikkijät voivat antaa vihjeitä, esim. ”1 kolmio oikein” tai ”numerot 1 ja 9 ovat oikein, mutta 3 on väärä”

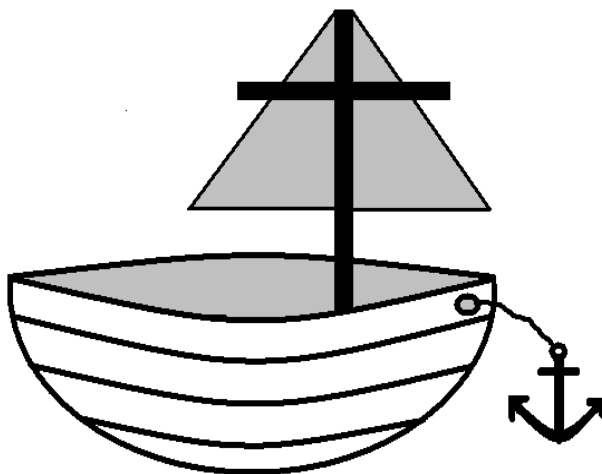
2. Kolmiohippa. Rajatulla alueella on yksi tai useampi hippa, joka yrittää ottaa leikkijöitä kiinni. Leikkijän ainoa keino suojautua hippaa vastaan, on muodostaa kolmio kahden muun leikkijän kanssa hipan lähestyessä, siten että leikkijöillä on selät vastakkain ja kädet kiinni toisissaan. Kolmio muodostelmassa ei saa olla koko ajan, ainoastaan hipan lähestyessä. Kiinni saadut leikkijät joutuvat ulos leikistä. Leikki loppuu kun kaikki on saatu kiinni tai jäljellä on enää 1 kolmiomuodostelma.

LAIVA JA ANKKURI

Laivoja on monenlaisia, mutta laiva jonka mastona on risti, kuvastaa Kristuksen ohjaamaa seurakuntaa. Nooa selvisi vedenpaisumuksesta rakentamalla laivan ja Jeesus tyynnytti myrskyn ollessaan veneessä, ja näin laiva kuvastaa myös turvallisuutta ja suojaa. Myös ankkureita on monenlaisia, mutta puinen ankkuri kuvaa toivoa.

1. Leikkaa pahvista taulullesi pohja sekä kehykset.
2. Valitse erilaisia materiaaleja, kuten paperia, pahvia tai kangasta, joista haluat taulun rakentaa.
3. Leikkaa materiaaleista taulusi taustaan, laivaan, ankkuriin ja halutessasi kehysten päällystämiseen tarvittavat osat.
4. Tee reikä laivan keulaan ja ankkurin päähän, ja solmi ne narulla kiinni toisiinsa.
5. Liimaa taulun osat kiinni taustalevyyn. Ankkuria ei tarvitse liimata. Leikkaa reunat siisteiksi. Liimaa kehykset paikoilleen.
6. Teippaa vielä naru taulun taakse, jotta voit ripustaa sen seinälle.

Nyt sinulla on turvallisesta seurakunnasta ja toivosta muistuttava taulu.

TAUSTATIETOALAVASTAJAANKKURISTA:

Laiva jonka mastona on risti, kuvastaa Kristuksen ohjaamaa seurakuntaa ja ympäröivä vesi maailmaa. Näin laiva kokonaisuudessaan kuvastaa elämän matkaa. Kristillinen kirkko vie jäsenensä taivaalliseen päämäärään, samoin kuin arkki vei Nooan turvaan veden paisumuksen alta. Ihmisen koko elämä voidaan nähdä laivamatkana halki erilaisen merien, myrskyineen, karikkoineen ja kirkkaine suvantopaikkoineen. Uudessa Testamentissa Jeesus tyyntyy myrskyn (Luuk. 8: 22–25), ja tämän kertomuksen myötä laiva on saanut merkityksen myös turvallisuuden ja suojan symbolina. Nykyisin laivaa käytetään myös symboloimassa ekumeniaa, eli kirkkojen yhteysliikettä.

Ankkuri puolestaan kuvastaa toivoa, ankkurin avulla laiva pysyy paikoillaan kovassakin merenkäynnissä. Lisäksi ankkuri muistuttaa hieman ristiä, joka puolestaan luo toivon ikuisesta elämästä. Antiikin aikana Välimeren ympäristössä ankkuri symboloi lujuuutta, turvallisuutta, luottamusta ja uskallusta. Nykyisin kristillisyydessä se kuvastaa yli kuoleman kestävästä toivoa, ja se liitetään usein yhteen ristin ja sydämen kanssa, jotka kuvastavat uskoa ja rakkautta.

VARAA ASKARTELUA VARTEN:

Taulun taustaksi soveltuvaa tukevaa pahvia tai kartonkia sekä materiaalien kiinnitystä varten esimerkiksi liimaa ja teippiä. Saksia. Taulun ripustamiseen rautalankaa, silkkinauhaa, paperinarua tmv. Taulun kehyksiä ja varsinaista aiheita varten mahdollisimman monipuolisesti erilaisia materiaaleja, muun muassa papereita, aikakausilehtiä, muovipusseja, oksia, erilaisia kyniä ja värejä, kankaita, helmiä, lankoja ym, ym.

VINKKEJÄ KERHOKERTAAN:

Laivaan & ankkuriin liittyviä tekstejä

Aho, Oili (suomentanut) 2001. Lasten Raamattu Värikuvakertomuksin. Uusi Tie.

s.12–15 Nooa rakensi laivan...

Dalmo, Tuija (suomentanut) i.a. Lapsen Raamattu. Lasten Keskus.

s.166 Myrsky

Eriksson, Eija-Liisa (suomentanut) 2003. Piipia lapsille. Helsinki: Suomen Piipia-seura.

s.22–25 Vedenpaisumus ja sateenkaari

s.338–340 Haaksirikko

Haapa-aho, Leila (suom.) 1993. Vesseliraamattu. AIKA OY.

s.24–29 Vedenpaisumus ja Nooan arkki

s.304–307 Jeesus tyynnyttää myrskyn

s.430–435 Paavalin haaksirikko

Raamattu. Jeremian kirja 29:11–12.

Kirje Heprealaisille 6:16–20.

Laivaan & ankkuriin liittyviä lauluja

Virret: 117:2; 179:2,7

Laulutuuli (2003):

57 Nooan laulu

59 Nooan Arkki

74 Kapteeni laivamme perille vie

106 Nooan Arkki

Lasten Virsi (1996):

78 Nooan Arkki

86 Tuolla keinuu pieni pursi

Laivaan & ankkuriin liittyviä leikkejä

1. Maa, meri, laiva. Leikissä on kolme samansuuntaista viivaa (esim. maalarinteipit lattiassa tai hiekkaan piirretyt viivat) melko kaukana toisistaan. Yksi viivoista on ”maa”, yksi ”meri” ja yksi ”laiva”. Kaikki leikkijät seisovat leikin alussa vierekkäin vaikkapa ”maa” viivalla. Leikin vetäjä kuuluttaa leikkijöille minne heidän tulee milloinkin juosta (tai pysyä paikoillaan), eli jos vetäjä huutaa esimerkiksi ”laiva”, leikkijät juoksevat viivalle jonka on sovittu olevan ”laiva”. Jos leikkijät ovat vaikkapa viivalla ”meri” ja leikin vetäjä huutaa ”meri” tulee leikkijöiden pysyä paikoillaan. Muutaman harjoitushuudon jälkeen leikistä karsitaan ne jotka pääsevät viimeisenä huudetulle viivalle tai liikkuvat silloin kun ovat jo valmiina vetäjän huutamalla viivalla. Viimeiseksi leikkiin jäänyt on siis voittanut leikin ja saa olla mahdollisella seuraavalla kierroksella leikin vetäjä.

2. Laiva on lastattu. Leikkijät asettuvat piiriin ja sovitaan millä teemalla laiva on lastattu, teemoja voivat olla esim. ”eläimet”, ”e-kirjain” ”hedelmät” jne. Piirissä kulkee ”laiva” (esim. hernenpussi) ristiin rastiin leikkijältä leikkijälle, siten että ”laivan” lähettäjä kertoo aina millä laiva on lastattu. Jos leikin alussa on sovittu, että laiva lastataan vaikkapa i-kirjaimella voi ensimmäinen leikkijä sanoa esim. ”laiva on lastattu itikoilla” ja heittää sen toiselle leikkijälle, joka voi sanoa puolestaan ”laiva on lastattu isoveljillä” jne. Leikkiä voi leikkiä useamman kierroksen eri teemoilla.

LIITE 2: KUVAUSLUPA

HYVÄ HUOLTAJA!

Hei, olemme kaksi Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijaa, valmistumme sosionomi (amk) + kirkon nuorisotyönohjaaja + lastentarhanopettaja + lähetys sihteereiksi. Opinnäytetyönämme teemme kristillisen askartelumateriaalipaketin 6–8-vuotiaille lapsille Pitäjänmäen seurakuntaan. Kokeilemme askartelumateriaalin toimivuutta eri varhaisnuorten kerhoissa Pitäjänmäen seurakunnan alueella syksyllä 2008–keväällä 2009. Tarkoituksenamme on siis arvioida askartelujen soveltuvuutta ikäryhmän lapsille, ei arvioida yksittäisen lapsen ominaisuuksia.

Olisimme iloisia, jos voisimme elävöittää opinnäytetyömme raporttiosuutta muutamain askarteluhetkistä/askartelutöistä otetuin valokuvin. Kuvien yhteyteen ei tule minkäänlaisia tunnistetietoja lapsesta, eikä kuvia käytetä muihin kuin edellä mainittuun tarkoitukseen. Valokuvien käyttöön tarvitsemme huoltajan luvan, jonka voi palauttaa allekirjoitettuna meille esim. kerhon yhteydessä.

Ystävällisin terveisin: Niina Haatainen ja Kaisu Hyytiä

Annan luvan käyttää opinnäytetyön kuvituksessa valokuvia, joissa lapseni esiintyy.

lapsen nimi

päivämäärä ja huoltajan allekirjoitus